

I

ZEBRANIE KROTKIE

CHRONOLOGICZNE

HISTORYI KOSCIELNEY

TOMIK PIERWSZY.

ZEBRANIE KROTKIE

CHRONOLOGICZNE

HISTORYI KOSCIELNEY

NAPISANEY

PRZEZ XIĘDZA FLEURY.

Tomik Pierwszy.

Za Dozwoleniem Zwierzchności Duchowney.

w Krakowie 1786.

Kosztem i Drukiem Ignacego Grebla Typografa i
Bibliopoli Jego Krolewskiey Mci.

TABLICA CHRONOLOGICZNA

Wieku pierwſzego Chrześciańſtwa, czyli pierwſzych lat sto od Narodzenia Chryſtusa.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Piſarze*	*Ceſarze tegoż wieku.*
S. Piotr fundował Stolicę w Rzymie R. 44. umarł 29. Czerwca. 66.	*Heretycy* Simon. 41.	Filon Zyd z Alexandryi kawałki jego są pism.	*Ceſarze Rzymſcy* Tyberyusz. 37.
S. Lin naſtąpił 29. Czerw. R. 66. umarł 23. Września roku 67.	Cerynt w roku 51.	Flavius Jozef, mamy jego hiſtoryą Woyny Zydowſkiey Xiąg 7, i 20, Xiąg o ſtarożytnościach Zydowſkich.	Kaligula. 41. Klaudius. 54. Nero - - 68.
S. Klemens 24. Wrz. 67. wſtąpił 3. Gru. roku 76. umarł r. 100.	Herezya Nikolaitów 65. Ebion. 72.		Galba - 69. Otton. 69. Witellius. 69.
S. Klet, 16. Lut. r. 76. umarł 26. Kw. 83.			Weſpasian. 79 Tytus 81.
S. Anaklet 7. Wrześ. 83. umarł 13. Lipca 96.			Domicyan 96. Nerwa 98.
S. Ewaryſt 13. Lipca 96.			Trajan.

WIEK PIERWSZY.

Rok 33 od Narodzenia Chryst usa.

Po Wniebowstąpieniu JEZUSA Chrystusa, Apostołowie, Panna Nayświętsza MARYA i inne Niewiasty, zgromadzili się, aby obrać na mieysce Judasza na Apostolstwo, los padł na Macieia. W Dzień Zielonych Świątek Duch S. zstąpił na nich, i różnemi mówili ięzykami.

34.

Symon Czarnoksiężnik, którego pospolstwo nazywało *wielką mocą Boga* przyiął Chrzest w Samaryi. Został Kacermistrzem; nazywał siebie Wszechmocnością Naywyższą, która się Zydom pokazała jako Syn, w Samaryi iako Oyciec, á między Narodami jako Duch S. Trzymał przy sobie Niewolnicę nierządną Helenę, którą nazywał swoią myślą, á przez nią stworzył Anioły i Mocarstwa świata; lecz Aniołowie, aby się nie dowiedziano, zamknęli Helenę w ciało, i z wieków do wieków w inne ciała niewiast, przenosili. Była to ta Helena, która zapaliła woynę Troiańską, naostatek wszelkiey rospuście była wysadzona. Symon pod imieniem Jowisza siebie, á Helenę pod imieniem Minerwy, czcić kazał. Sekta ta trwała prawie lat sto. Nazwisko *Symoniakow* bierze początek swoy od Symona, bo chciał kupić od Apostołow Piotra i Jana, Ducha S. Symoniacy są ci, którzy beneficia kupuią. W tychże czasach żył Apollonius z Tyanu w Kappadocyi. Przyiemny był człowiek,

wiek, dowcipny, i wymowny. Od młodości swoiey trzymał się Nauki Pitagoresa. Zycie iego sławne daremnie wypisywać, bo każdy o nim wie. Poganie porownywali go do JEZUSA Chrystusa.

35.

Saul nazwany potym, Pawłem, jadąc do Damaszku prześladować Chrześcian, o ziemię z konia obalony światłem z Nieba, olśnął, i tak zaprowadzony do Damaszku, Chrzest od Ananiasza przyiął, i wzrok miał przywrocony.

36.

Tego czasu Apostołowie podzielili między siebie świat na opowiadanie Ewangelii. Ten podział dowodzi, że niecierpienie ugody z innemi wiarami urodziło się z Chrześciaństwem.

36.

Tyberyusz Cesarz umarł 16. Marca, Kajus nazwany Kaligula nastąpił po nim.

41.

Kaligula 24. Stycznia zabity od swoiey Straży, Cesarzowa w krótce po nim, á Corka o mur zgruchotana. Klaudyusz Wuy jego Cesarzem został.

O ten czas S. Piotr fundował Stolicę w Rzymie, rządził Kościołem lat 25. wiele cudów czynił, i ukrzyżowanym został.

44.

Paweł S. do Nieba był wzięty, w którym takie rzeczy słyszał, iakich nie godzi się nikomu wyiawić. S. Mateusz pisał Ewangelią.

48.

48.

Niektórzy twierdzą, że tego roku Panna Nayświętsza umarła. Rzecz dziwna iż Chrześcianie nie wiedzą zupełnie, kiedy umarła.

51.

Kacermiſtrz Cerynt, pociągał nową ochrzczonych do Obrzezania, i zachowania praw Moyżesza. Paweł i Barnabas przeczyli, i do Jeruzalem do Apoſtołów po radę poszli. Zdanie ich na Zgromadzeniu potwierdzone, zaczyna ſię od ſłow. *Tak ſię zdało Duchowi S. i nam.* Zgromadzenie to za pierwsze rachuią Koncylium.

52.

Klaudyusz Cesarz wypędził z Rzymu Chrześcian, w którym znani byli pod Imieniem Zydow. A to z przyczyny opowiadania Ewangelii.

53.

Mówią że w tym roku pisał Ewangelią swoją S. Łukasz, ale o tym wątpią niektórzy.

54.

Klaudyusz 13. Pazdziernika umarł otruty od Zony swoiey Agrypiny. Tegoż samego dnia po nim Nero naſtąpił.

63.

S. Paweł pisał liſt do Hebrayczyków, czyli Zydow nowo nawróconych w Jeruzalem i Paleſtynie.

64.

Wielki pożar w Rzymie trwaiący dni sześć Nero na wysokie mieyſce wyſzedłſzy patrzył z ukontentowaniem, á odziany w ſtroy Teatralny śpiewał o wzięciu Troyi. Na Chrześcian potwarz włożyli podpalenia, i wielu ich umęczono.

65.

Koło tego roku Nikołaite zjawili ſię. Imie to od Nikołaja z pierwſzych Dyakonów jednego wzieli, ponieważ ta Sekta na maxymie wſpierała ſię od niego wynalezioney, że trzeba zażywać ciała. Rozumiał w prawdzie o umartwieniu, lecz Jego Sekretarze inaczey wykręcali, podawali ſię więc na roſpuſtę, zgromadzali ſię użyczać wſpolnie ſobie Zon, to nazywali swoim nabożeńſtwem.

Początek woyny Zydowſkiey. Geſtius Gallus rządca Syryi poſzedł przeciwko tym buntownikom, wiele miaſt podbił, obległ Jeruzalem. I kiedy już miało się poddać, oblężenie porzucił. Buntownicy zyſkali, bo uderzywſzy na odwod, wielu trupem położyli.

66.

Męczeńſtwo SS. Piotra i Pawła 29. Czerwca. Po Swiętym Piotrze na Stolicę Rzymſką naſtąpił S. Lin.

Tego roku Apolloniusz ów przyſzedł do Rzymu, *ażeby z bliſka widział* mówił *zwierze jakie to ieſt Tyran,* rozumiał to o Neronie panującym o ten czas, i nie lubiącym Filozofów. Tygellinus naytężſzy faworyt Cesarza, kazał do siebie przyzwać Apolloniusza, lecz ten z takim Męſtwem mówił, iż go wolno faworyt puścił.

67.

Buntownicy w Jeruzalem przezwali się Zelatorami czyli gorliwcami, na pomoc przyzwali dwa-

dwadzieścia tysięcy Jdumeyczykow, którzy wielkie rabunki czynili. Drudzy buntownicy zwani Sikaryuszowie czyli Mężoboycy, większemi byli hultajami.

Smierć S. Lina 23. Września, nazajutrz obrany S. Klemens.

68.

Nero 9. Czerwca na wśi sam siebie zabił. Galba po nim nastąpił.

69.

Galba panował miesięcy sześć, i zabity od Zołnierzy swoich, którzy Cesarzem uczynili Ottona. Otto przegrawszy z Witelliuszem sam się zabił. A Witellius okrzykniony był Cesarzem. Wespazian, któremu zlecona woyna była Zydowska od Nerona, po śmierci Ottona od swego Woyska Cesarzem obrany. Witellius osmego miesiąca po swoim obraniu zakłuty. Ciało jego w Tyber wrzucono.

70.

Tytus kilko dniami przed Wielkanocą obległ Jeruzalem. 8. Września było dobyte i zniszczonę, trwało więc oblężenie miesięcy sześć.

72.

Heresiarcha Ebion, rozsiewał, że JEZUS Chrystus był tylko samym człowiekiem, urodzony zwyczajem naszym; że Bóg dał w moc świat teraznieyszy Czartu, przyszły zaś JEZUSOWI Chrystusowi. Cerynt ieszcze przeczył Bostwu J. C.

73.

Wespasian wypędził Filozofów z Rzymu.

76. 77.

76. 77.

S. Klemens 3. Grudnia założył Papieski urżąd. 76. S. Klet po nim nastąpił 16. Lutego 77.

79.

Wespasian 24. Czerwca umarł. Mówią o nim że będąc bliskim śmierci rzekł. *Spodziewałem się, iż zostanę Bogiem.* tym żartował z Cesarzow, którzy między Bogi bywali policzeni. Tytus starszy Syn Wespasiana, po Oycu nastąpił.

81.

Smierć Tytusa 13. Września. Domicyan po Bracie objął Państwo.

82.

Domicyan ze wszystkich Włoch wypędził Filozofów.

83. 84.

Smierć Papieża Kleta 26. Kwietnia 83. S. Anaklet na Stolicę Piotra był wyniesiony 7. Września. 84.

87.

Domicyan kazał siebie nazywać Bogiem.

95.

S. Jan Apostoł przy bramie Łacińskiey wrzucony był w kocieł wrzącey oliwy, wyszedł zdrowy, i do wyspy Pathmos na wygnanie posłany. Pisał na tey wyspie *Apocalypsym*, czyli objawienie.

96.

S. Anaklet Papież 13. Lipca umarł, nastąpił tegoż dnia po Nim S. Ewaryst.

Domi-

Domicyan podany memoryał sobie czytaiąc od niejakiego Szczepana 17. Września zabity. Kokceiusz Nerwa obrany.

98.

Nerwa 27. umarł. Trajan Syn jego przysposobiony nastąpił.

99.

Trajan widowiska Kuglarskie zniosł w Rzymie.

100.

Umarł S. Jan Apostoł w Efezie 27. Grudnia koło sta lat maiąc.

TABLI-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Drugiego Kościoła.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Pisarze*	*Monarchowie.*
S. Ewaryst 13. Lipca 96. † 26 Pazdz. 108.	*Heretycy* Kainite 101.	S. Ignacy Listow 7. pisał 107.	*Cesarze Rzymscy*
S. Alexander 3. Grudn. 108 † 3. Maja 117.	Elixai 103. Millenaryusze 109.	Akwila Symmak. Teodotion. Papias	Trajan † 117. Adryan 138.
Sixst. I. 7. Czerw. 117. † 3. Kwie. 127.	Basylides 110. Prodicus herszt Adamitow 130.	Quadrat. Argilides 150. S. Polikarp 166.	Antonin 161. Lucius Verus 191.
Telesfor 5. Kwie. 127. † 5 Stycz. 138.	Walentyn 140	Mamy Jego jeden list.	Marek Aureli 180.
Hygin 6. Stycz. 138. † 8 Stycz. 142.	Cerdon 141. Marpion 142.	S. Justyn Apologią i Dyalog z Tryfonem.	Kommod 192.
Pius I. 9. Kwie. 142. † 11. Lipca 150.	Teodot garbarz 146. Herakleon. 147.	Meliton 167. Atenagores 182.	Pertynax 193.
Anicet 13. Lipca 150. † 17. Kwie. 161.	Ofites 149.	Hegesipp pierwszy historyk Kościelny 182.	Didius Julian 193.
Soter 1. Sty. 162. † 22. Kwie. 171.	Marek i Kolarbas 151.	Celsus Epikureyczyk przeciw Chrześcianom pisał.	Niger 194. Albin 198.
Eleuter. 3. Maja 171. † 26. Maja 185.	Montan i Priska 172. Praxeas 187.	*Mowy o prawdzie* odpowiedział na nie Orygenes.	Sewer -
Wiktor I. 18. Lipca 185. † 28. Lip. 197.	Seleuk i Hermiasz 190.	Tacyan Traktat o dziele sześciu dni.	
Zefiryn 25. Września 197.			

WIEK DRUGI.

101.

Koło tego roku pokazali się Kainici, zwani tym imieniem dla tego, iż tych których Pismo Swięte za potępionych poczyta, jako to Kaina, Korę Sodomitów, Judasza, za Swiętych uznawali.

103.

Elixai fałſzywy Prorok Zyd złączył się z Oſseenczykami, których za Eſseenczykow rozumieią. Byli to Chrześcianie obrządki żydowſkie zachowujący. Złożył Elixai był dziwne przysięganie się, na czym nabożeńſtwo swoie zakładał. Do Małżeńſtwa przymuſzał. Sekta ta znana pod nazwiſkiem Elsezaitów.

108.

S. Ewaryſt Papież 26. Pazdziernika umęczony. Alexander I. 3. Grudnia naſtąpił po nim.

109.

Papias Biſkup Herapolu w Frygii, pięć Xiążek napisał o mowach Zbawiciela, między inſzemi rzeczami twierdzi, że po Zmartwychwſtaniu J. C. panować będzie w ciele na Ziemi z Swiętemi tysiąc lat. Początek ztąd Millenaryuszow, czyli tysiączników. Papias był uczniem S. Jana Ewangeliſty, i między Swiętych ieſt policzony.

100.

Heretyk Basylides w Egypcie rozsiewał swe błędy. Twierdził, że Bóg przeznaczył do piekła ludzi jako i Raju; że JEZUS Chryſtus był

był mocą niecieliſtą; że mogł na siebie brać poſtać takową, jako chciał, i kiedy Zydzi dali mu nieść Krzyż, á potym Symona Cyreneusza przymusili żeby niołł tenże Krzyż, J. C. dał poſtać swoią Symonowi, á Symona na siebie wziął, i tak Zydzi Symona zamiaſt JEZUSA ukrzyżowali. Swych uczniów Basilides obowiązywał, áby przez pięć lat zachowali milczenie, nadał im Imie *Gnoſtycy*, czyli oświeceni.

117.

Alexander Papież 3. Maja męczeńſką odebrał koronę. Syxtus I. 4. Czerwca Papieżem zoſtał.

Trajan Cesarz 8. Sierpnia umarł w Celimoncie w Cylicyi. Adryan przyſpoſobiony Syn Jego II. tegoż miesiąca na Cesarſtwo wſtąpił.

120.

Koło tego roku Karpokrat jeden z herſztów Gnoſtyków okazał się. Herezya jego była libertyńſka. Według niego Bóg nas ſtworzył, abyśmy pożądliwościom dogadzali, á kiedy dusza im się opiera, za to ſkarana bywa, żeby w insze ciała przechodziła. Dla tego wszelkiey pilności dokładali aby chuciom nayprędzey dogodzić. Wzdrygali się od tego wszyſtkiego, co martwi zmyſły, przeto naywiększe ich nabożeńſtwo było po dziurki się najeść, obcować z kobietami. Ucztowali nadzy, po czym z wielkiemi Ceremoniami gasili światło, á naygodnieyszy z biesiadujących miał mowę zachęcaiącą, aby się wyſtrzegali płodu.

126.

126.

Kwadrat i Aryſtydes podali Adryanowi Cesarzowi Apologie za Chrześcianami.

127.

Syxtus I. umarł 3. Kwietnia, Teleſfor po nim piątego dnia tegoż miesiąca naſtąpił.

130.

Prodykus uczeń Karpokrata nową wymyślił Sektę. Przezwał swoich uczniow Adamitami ponieważ modlili się nadzy, aby tak, mówił on, naśladowali niewinności Adama i Ewy w pierwſzym ich ſtanie.

134.

Buntuią się Zydzi za powodem Barkohebasa, który za Meſsyasza siebie poczytał przepowiedzianego od Proroków Zydom. Upewniał iż był gwiazdą Jakóba, przepowiedzianą od Balaama, przytaczając, że Imie jego znaczyło po Syryacku gwiazdę. Nowy ten Meſsyasz wiele złego był przyczyną Zydom, ponieważ Rzymianie ſto ośmdziesiąt tysięcy Zydow wycieli, a liczba nad to wielka głodem i zagęszczonemi chorobami wymarła.

137.

Adryan Jeruzalem wybudował i nazwawſzy ią *Elia Capitolinu*, pod gardłem Zydom do tego miaſta wchodzić zakazał.

138.

Walentyn do Rzymu przyszedł, i błędy swoie rozsiewał. Uznawał wiele Bogów których nazywał *Eones* Naypierwszy ze wszyſtkich *Proon*, czyli *przedieſteczny*, miał więcey nazwiſk, lecz

lecz *Batos* nayczęściey go nazywali, co znaczy głębokość. Ten *Batos* przez wiele wieków był w głębokim milczeniu, maiąc z sobą *Ennoia* (myśl) czyli ieszcze *Charis* (łaſka) czyli *Sige*, (milczenie) i te miał za Zonę. Naoſtatek ſprzykrzywszy sobie *Batos* ſpoczynek, ſpłodził z *Sige*, *Nous*, który lubo był pierworodnym, miał atoli Sioſtrę *Aletheia* (prawda) Czworo tedy zrodził, *Logos*, *Zoe*, *Antropos*, *Teletos*. W jednym momencie miewał trzydzieści co Kacermiſtrz nazywał *Pleroma* (pełność.) Między Pleroma było cudzołoſtwo, i urodził się *Euthymesis*, czyli *Achamuth Sophia* płynieniu podpadała, i cała byłaby wyciekła, gdydy *Horos* nie zatrzymał. Chryſtus posłał Zbawiciela do Achamutha z wszechmocnością Oyca, i wszyſtkich Eonow, uwolnił Achmuta od namiętności, ale nie zniſzczył ich, tylko zgęścił, i z tego zrobiła się materya cialna. Achmut pełny był radości, że jego namiętności zgęśniały &c. Uczniowie Walentyna nazwani *Walentynianie*.

141.

Cerdon do Rzymu przyszedł, nauczał iż dwa są początki zły i dobry, i samą Ewangelią S. Łukasza przyimował.

142.

Hygin Papież 6. Stycznia umarł, Pius I. po nim naſtąpił 9. Kwietnia.

Marcin od swego Oyca, który był Biſkupem wyklęty, przyszedł do Rzymu, domagając ſpołeczności, ale go odrzucono, Tén uczniem będąc Cerdona tyle ſobie nazbierał uczniów, iż Sekty był herſztem.

146.

Koncylium w Rzymie przeciw Teodotowi z Bisancium. Był ten z profefsyi garbarzem, jednym z uczonych Chrześcian. Apoſtatował, o J. C. mówił: że był tylko człowiekiem. Ta herezya jak będzie niżey, mocno rozſzerzyła się.

147.

Herakleon herszt Herakleonitow publicznie utrzymywał, że dusza ieſt śmiertelna, i zepſuciu podległa.

149.

Ofite czyli wężownicy pierwſzy raz okazali się, nazwani są od węża, bo go czcili, za to, że nauczył pierwſzych Rodziców naſzych umieiętności dobrego i złego. Ci heretycy węża przekładali nad J. C. i trzymali żywego zawſze w klatce. Rożnicę kładli między Bogiem Zydow, i Bogiem naywyżſzym, ſtworzenie duszy drugiemu, á pierwſzemu Ciała, człowieka przypisywali. Trzymali się także błędow Nikolaitow i Gnoſtyków.

150.

S. Juſtyn Cesarzowi Antoninowi oddał Apologią za Chrześciańſtwem. W tey Apologii mówi, iż przed Narodzeniem J. C. byli Chrześcianie, ponieważ J. C. naywyższym będąc rozumem, więc ci wszyscy którzy według niego żyli, muśieli bydź Chrześcianami. Kładzie Sokratesa między Chrześcianami przed Narodzeniem J. C.

Smierć Piusa I. 11. Lipca, Anicet po nim naſtąpił.

151.

151.

Tego roku od Marka herſzta Markosyanie swóy początek wzieli heretycy. Za Boga uznawali Naywyżſzą Czworość, od którego nauczyli się tego wſzyſtkiego czego nauczali. Ta czworość złożona z niewymowności, zmilczenia, z Oyca, i prawdy. Według tego herezyarchy, pełność prawdy zamknięta w alfabecie Greckim, i dla tego J. C. nazwany *Alpha* i *Omega*. Kolarbas był nayſławnieyſzym jego uczniem i do błędow ſwego Miſtrza dodał, że narodzenie, i życie ludzi wſzyſtkich od śiedmiu zawiſło gwiazd. S. Ireneuſz nas upewnia, iż Kolarbas wierzył w Boga Oyca mającego wiele dzieci.

161.

Ceſarz Antonin 7. Marca umarł. Dway Synowie od niego przyſpoſobieni Marek Aureli, i Lucius Verus, naſtąpili na Ceſarſtwo.

Anicet Papież 17. Kwietnia umarł.

162.

Soter uznany Papieżem 1. Stycznia.

163.

Peregryn Filozof ſpalił się podczas igrzyſk Olympiyſkich.

169.

Smierć Ceſarza Luciuſza Vera.

171.

Soter Papież umarł 22. Kwietnia, Eleutery 3. Maja po nim naſtąpił.

172.

Montan Rzezaniec z Frygii rodem, zoſtał herſztem Montaniſtów nazwał się Prorokiem, od

od złego ducha był tłuczony, jako i dwie Zony jego Pryska, czyli Pryscylla, i Maxymilla. Sektarze Montana i jego dwoch Zon, trzymali, że Bóg chcąc przez Moyżesza, i Proroków zbawić świat, á gdy nie udało się mu, sam się wcielił, á gdy i tak nie udało się, więc przez Ducha S. wstąpił w Montana, w Pryscyllę i Maxymillę, w wielkiey liczbie ziechali się B. skupi roztrząsać Proroctwa Montana, i uznali ie za fałszywe.

177.

Marek Aureli Syna swego Kommoda ogłosił Augustem.

180.

Cesarz Marek Aureli 17. Marca umarł, po nim Syn jego Kommod nastąpił.

183.

Marcia Dama Rzymska Kochanka Kommoda przychylna była Chrześcianom, i kredytem swoim u Cesarza wiele dla nich wymogła.

185.

Eleutery Papież 26. Maja umarł. Wiktor I. 18. Lipca Papieżem obrany.

187.

Praxeas pisał przeciw Montanistom, ale potym sam został Hereziarchą, nauczał ponieważ iż Bóg Oyciec ten sam był co i J. C. i był ukrzyżowany. Dla czego i Praxeasza i Sektarzow jego nazwano *Patripassiam* bo twierdzili że Bóg Oyciec był ukrzyżowany.

188.

Korun spalił Kapitolium i Bibliotekę.

190.

190.

Seleukas i Hermiasz uczyli w Galacyi, utrzymuiąc jako Hermogenes r. 179. w Afryce, że materya iest wieczna, i że nie masz innego Zmartwychwstania, nad zwyczayne narodzenie ludzi.

192.

Letus Starosta Sądowy spisek uczynił przeciw Kommodowi, i zaduszono go ostatniego dnia tego roku. Woysko Leta ogłosiło Cesarzem Pertynaxa.

193.

Pertynax dwa miesiące i dni dwadzieścia ośm panowawszy od swoich Zołnierzy zabity. Didius Julian kupił Cesarstwo, i panował tylko miesięcy dwa.

Sewera za Cesarzą ogłosiły Pułki Illyryt-skie, á Nigra w Syryi. Sewer złączył się z Albinem, Albin wiodł woysko Bretanii, i razem poszli na Nigra.

194.

Niger przegrawszy dwie batalie, zabity przy Eufracie. Pierwszą przegrał przy Cyzyku, na którey Emilian kommenderował, á drugą przy Issu, sam.

197.

Papież Wiktor 28. Lipca umęczony. Zefiryn 25. Września obrany po nim.

198.

Sewer obrocił broń na Albina, i zbił go

Ba w Gal-

w Gallii Albin ſchronił ſię do Lugdunu i sam ſiebie zabił Głowa jego przywieziona do Rzymu, i wielu onegoż przyiacioł pozabiiano.

200.

Tertullian w Afryce ſławną Apologią za Chrześciańſtwem piſał: Mówi w ſwym Piśmie, że Bóg każe ſię modlić za Panow i Monarchów.

Tertullian był z Kartagi, za naywymownieyſzego w ſwym wieku poczytany, urodził ſię Poganinem, zoſtał Chrześcianinem. Był Kapłanem i Zonatym.

TABLI-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Trzeciego.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Piſarze*	*Monarchowie.*
Zefiryn 25. Wrz: 197. † 26 Lipca - 217.	*Antypapieże.*	S. Ireneuſz Biſkup Lugdunſki - - 203.	*Ceſarze Rzymſcy*
Kalixt I. 2. Sier: 217. † 12. Pazdz: 222.	Novocian 251.	Pantenus 215.	Sewer † 211.
Urban I. 13. Pazdz: 222. † 23. Maja 230.	*Heretycy.*	Sw. Klemens Alexandryiſki - - - - 216.	Karakalla 217.
Poncian 29. Sier: 230. † 30 Pazdz: - 235.	Juliusz Kaſsyan herſzt Docitow. 201.	Minucius Felix. - - 209.	Geta - - 212.
Anter 22. Liſtopada 235. † 3. Stycz: 236.	Teodot herszt Melchisedecianów - 217.	Julius Afrykan i Orygenes - - 254.	Makryn 218.
Fabian 4. Stycznia 236. † 10. Marca 250.	Wąlesiusz - - - - 240.	Sw. Cypryan - - - - 258.	Heliogabal. - - - - 222.
Korneli 2. Czerw: 251. † 14. Wrześ: 252.	Paweł Samosata. - - 263.	Sw. Dyonizy Alexand. 264.	Alexander. - - - - 235.
Luciusz I. 18. Pazdz: 252. † 4. Marca 253.	Manes. 277.	Plotin Filozof Platońſki 270.	Maximin 237.
Szczepan I. 13. Maja 253. † 2. Sierp: 257.	Hierakas 290.	S. Grzegorz Cudotworca. - - - - 270.	Gordyan I. 237
Syxt II. 14. Sierp: 257. † 6. Sierpnia 258.		Arnobius	Gordyan II. - - - - 237.
Dyonizy 22. Lipca 259. † 26. Grudnia 269.		Porfir Filozof Platońſki 270.	Pupienus 238.
		S. Anatoli.	Balbin. 238.
			Gordyan III. - - - - 244.
			Filip. - 249.
			Decius - 251.
			Hoſtylian. 252.
			Gallus. 253.
			Emilian. 253.
			Wolusian. 253.
			Waleryan. 260
			Gallian 268.

TABLICA CHRONOLOGICZNA

Wieku trzeciego.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Pisarze*	*Monarchowie.*
Felix 27. Grudnia 269. † 22. Grudnia 274.		Herokles Xięgi jego przeciw Religii Chrześciańskiey, szczególnie przeciwko Pismu S. komparuie Apolloniusza z J. C.	*Cesarze Rzymscy.* Klaudius II. - - - - 270. Kwintill 270. Aurelian 275.
Eutychian 4. Stycznia 275. † 7 Grud: 28.			Tacyt 276. Floryan 276. Probus 282.
Kajus 16. Grudnia 283. † 22. Kwietnia 269.			Karus 283. Numerian 284.
Marcellin 30. Czerwca. 296.			Karyn 285. Dyoklecian. Maxymian. Herkulius.

WIEK

WIEK TRZECI.

201

Heretycy Docite twierdzili, że J. C. wcielił się co do oka tylko. Juliusz Kasian herszt em był tey Sekty.

203.

S. Ireneusz Biskup Lugduński umęczony, rodem był Grek i uczeń Papiasza.

206.

Orygenes w Alexandryi maiąc sobie zleconę nauczanie Katechumenow okastrował się, biorąc co do litery słowa J. C. *Są którzy siebie okastrowali dla Królestwa Niebieskiego.*

209.

Minucius Felix Patron Rzymski, sławny napisał Dyalog pod Imieniem Oktawa na obronę Religii Chrześciańskiey. Wyśmienicie pisany Dyalog.

211.

Cesarz Sewer 4. Lutego w Eboraku w Anglii umarł. Antoni Karakalla i Geta Synowie po nim nastąpili.

212.

Cesarz Geta od Karakalli Brata swego zabity 27. Lutego.

217.

Karakalla 8. Kwietnia od Martialisa Setnika zabity, za poduszczeniem Makryna, który Cesarzem przy nim został.

Papież Zefiryn umarł 26. Lipca, Kalixt 2. Sierpnia obrany.

Pod

Pod Zefirynem Papieżem żył Teodot herſzt Sekty Melchizedecianow. Nazywali tym ich imieniem, ponieważ twierdzili, że Melchizedech nie miał ani Oyca, ani Matki, i początek jego niedościgły. Przenośili go nad J. C. przywodząc Pſalmu ſłowa: *Ty ieſteś Kapłanem według obrządku Melchizedecha.*

218.

Heliogabal Kościoła Słońca w Efezie Kapłan obrany Ceſarzem 16. Maja. Makryn ſtoczył z nim bitwę, przegrał, uciekł, ſchwytany w Kalcedonie, i zabity w Arkwelaidzie w Kappadocyi.

222.

Heliogabala 11. Marca zabito. Alexander krewny jego naſtąpił po nim.

Papież Kalixt umarł 12. Pazdz: nazajutrz obrany Urban.

229.

Orygenes zaczął piſać ſwoie Hexaple i Oktaple wydanie to ieſt Piſma na wielu kolumnach, Hexapla ſześć kolumn, á Oktapla ośm zawierała.

230.

Smierć Urbana Papieża 23. Maja, Poncian 29. Sierpnia obrany.

235.

Woyſko zbuntowało ſię przeciw Alexandrowi, zabito go w Namiocie i okrzykneło Ceſarzem Juliuſza Maxymina.

Papież Poncian 30. Pazdz. umarł na wygnaniu w Sardynii. Anter 2. Liſtopada Papieżem zoſtał.

236.

236.

Anter Papież 3. Stycznia umarł, á 4. Fabian naſtąpił.

Gordyan I. wziął Imie Auguſta w Afryce, i Syna ſwego Gordyana II. podobnież przezwał.

237.

Kapillyn Rządca Maurytanii poſzedł z woyſkiem przeciwko Gordyanom Gordyan II. zbity i zabity przy Kartadze, á Gordyan I. zaduſił ſię na początku Lipca. Po ich śmierci Senat obrał Ceſarzami Pupiena Maxyma, i Celiuſza Balbina.

238.

Obydwa Ceſarze zabici od Zołnierży Pretoriańſkich ogłosili Ceſarzem Gordyana III. wnuczka Gordyana I. maiącego lat 13.

240.

Heretycy Waleſianie ziawili ſię, trzymaiąc że pożądliwość odeymuie wolność, więc aby zrzodło zawalili, ſami Rzezańcami byli, i do tey przychodzili zuchwałości, iż gwałtem innych rzezańcami czynili. Te to ich naywiękſze było dzieło dobre.

244.

Woyſko Ceſarzem ogłosiło Marka Juliuſza Filippa, który kazał zgładzić Gordyana III.

249.

Zołnierze, Deciuſza Ceſarzem uczynili, do Włoch poſzedł wydał batalią Filippowi, który był zbity i zabity w Weronie.

250.

Fabian Papież 10. Marca w Rzymie umęczony. Nie miał Sukceſsora aż w przyſzłym roku.

251.

251.

Korneli 2. Czerwca Papieżem obrany, Nowacyan Kapłan Rzymſki przeciwko tey Elekcyi proteſtuie ſię za poduſzczeniem Nowata, który przybył z Kartagi. Sam siebie Papieżem obrał, i ten to był napierwſzym Antypapieżem.

Ceſarz Deciuſz umarł. Gallus po nim naſtąpił z Hoſtylianem Synem Deciuſzą, którego Gallus za Syna ſobie przyſpoſobił.

252.

Gallus Wolusyna Syna ſwego Auguſtem nazwał, i Hoſtyliana zabić kazał.

Papież Korneli w Centumcellach umarł 14. Września. Na mieyſce jego obrali Kapłana Luciuſza.

253.

Męczeńſtwo Luciuſza Papieża 4. Marca. Szczepan 13. Maja Papieżem obrany.

Emilian od Woyſka okrzykniony Ceſarzem poſzedł przeciwko Gallusowi. który opuſzczony od ſwoich Zołnierzy, w Maju zabity z Synem ſwoim Wolusynem. Emiliana we cztery mieſiące roſiekali Zołnierze. Licynius Waleryuſz ogłoſzony Ceſarzem od Woyſka, które z Gallii prowadził do Niemiec. Syna ſwego w krótce Galliana Auguſtem przezwał.

256.

S. Cypryan Biſkup Kartagſki utrzymywał że ochrzczonych od Heretykow chrzcić trzeba, S. Szczepan Papież przeciwnie trzymał.

257.

Szczepan Papież 2. Sierpnia umęczony. Syxtus II. 24. tegoż mieſiąca obrany.

258.

258.

Syxtus II. 6. Sierpnia ścięty.

259.

Dyonizy obrany Papieżem 22. Lipca.

260.

Waleryan ſtoczył bitwę z Persami w Mezopotamii, zwyciężony w niewolą doſtał ſię. Gallienas sam panował, za panowania Jego namnożyło ſię Tyrannow wielu, którzy tytuł ſobie przywłaſzczyli Ceſarzow, trzydzieſtu ich zachowano.

263.

Paweł Samosata Biſkup Antyocheńſki utrzymował, że Syn Boży nie był przed MARYĄ, od Niey miał ſwoy początek, á z Człowieka dopiero zoſtał Bogiem.

268.

Ceſarz Galien z bratem ſwoim i dziećmi był zabity, obrali na mieyſce Jego Klaudyuſza II.

269.

Trzecie Koncylium Antyocheńſkie, na którym Paweł Samosata z Biſkupſtwa złożony. Oprocz herezyi oſkarżano Pawła, że był złych obyczaiow, i że zbogacał ſię ſpoſobami niegodziwemi Koncylium było liczne.

Dyonizy Papież 26. Grudnia umarł, naſtąpił po nim nazajutrz Felix.

270.

Ceſarz Klaudyuſz w Kwietniu umarł. Kwintyl we Włoszech brat jego Państwo opanował, ale widząc, że nie lubiło go Woyſko, siedmnaſtego dnia panowania zabił ſam ſiebie. Aurelian

Ceſa-

Cesarzem został. Naypierwszy ten Cesarz do którego Chrześcianie udali się w sprzeczce, á to z przyczyny Pawła Samosaty, który nie zważaiąc na wyklęcie Koncylium, mięszkał w domu należącym do Kościoła. Aurelian kazał aby ten dom do tego należał, do którego Włoscy Biskupi i Rzymski napiszą.

O te czasy S. Antoni żył Zgromadzenia Mnichow wynalazca. Rodem był z Komy w Egipcie. Z młodości swoiey uciekał od obcowania z ludźmi, piętnaście lat w iednym przeżył grobie potym udał się na puszczą, á znalazłszy Zamczysko stare w nim mięszkał, okna i drzwi pozabiiał, przestaiąc na świetle przez dziurę w dachu uczynioną wpadaiącym, i tąż dziurą chleb mu wrzucano.

274.

Papież Felix 22. Grudnia na śmierć skazany od tego Cesarza, do którego Oycowie Koncylium byli się udali.

275.

Eutychian 4. Stycznia obrany Papieżem. Cesarz Aurelian w Kwietniu zabity. Wakowało Cesarstwo miesięcy sześć, po których uznany był za Cesarza Tacyt 25. Sierpnia.

276.

Cesarz Tacyt 12. Kwietnia zamordowany. Floryan brat jego opanował Cesarstwo, i we dwa miesiące sam siebie zabił. Probus za zezwoleniem Senatu ogłoszony Cesarzem.

277.

277.

Tego roku Manes, Oycowie Kościoła nazywaią go Manicheuszem, zaczął rozsiewać błędy swoie Imie jego właściwe *Kubryk*. Urodził się w Persyi niewolnikiem, i kupiony od Wdowy jedney nie maiącey dzieci, przyieła go za Syna i dała edukacyą. Po śmierci Dobrodzieyki swoiey odmienił Imie i nazwał się Parakletem. Przywłaszczaiąc sobie moc Cudów czynienia, usiłował chorą Corkę Króla Perskiego uzdrowić. Lecz gdy Królewna umarła, Król kazał go do więzienia wtrącić z którego uciekł do Mezopotamii. Dysput kilka odprawił z różnemi Biskupami, lecz na nieszczęście swoie rozprawiaiąc się z Tryfonem inni nazywaią Drodesem, lud rozgniewał, i o ledwie nie był ukamienowany. Manes z iednego wyszedłszy niebespieczeństwa wpadł w drugie, bo złapany od Zołnierzy Króla Perskiego, żywo ze skory był odarty, i na pożarcie bestyom trup iego rzucony. Wiadomo wszystkim, że Manes dwa przypuszczał początki zły ieden, drugi dobry. Także w człowieku dwie dusze, iedną złą, á drugą dobrą. Ciało u niego było dziełem początku złego, więc tamować należy rodzenie, i Małżeństwo. Stary Testament złemu początkowi przypisywał, twierdząc że Prorocy wszyscy potępieni; zakazywał dawać jałmużnę; przeczył żeby J. C. miał się Wcielić, i bydź ukrzyżowanym; Wiele innych śmiesznych rzeczy nauczał, jako to kto zwierzę zabiie w nie się obroci. Dla tego to Uczniowie jego przed uderzeniem

chleb

chleb ciſkali wzgórę przeklinaiąc żeby ten, który go zrobił, tak był siany, żeby i pieczony iak ten chleb. Syſtema jego o dyſzczu śmiechu godne. Mówił że deſzcz ieſt z potu Młodzieńca uganiaiącego ſię w Niebie za dziewczyną. Manicheyczykowie dzielili ſię na dwie części. *Auditorowie* czyli Słuchacze, powinni byli wſtrzymywać ſię od wina, mięsa, jay, i sera. *Electi* wybrani, którzy oprocz nayoſtrzeyſzych poſtów uboſtwo ślubowali. Wybrani tajemnice Sekty znali, to ieſt iż mieli przywiley znaydować ſię na ſkrytych ſchadzkach, na których, na wſzelkie bezeceńſtwa wydawali ſię. Mieli dwunaſtu Miſtrzów, á trzynaſty nazywał ſię *Paraklet*, i dwunaſtu Apoſtołów.

282.

Karus naſtąpił po Probusie zabitym od Zołnierzy w Sierpniu.

283.

Smierć Eutychiana Papieża 7. Grudnia, Kajus naſtąpił 16. tegoż mieſiąca.

Karusa Ceſarza piorun zabił. Po nim Synowie Jego Karian i Numeryan Ceſarſtwo objęli.

284.

Numeryana Oyczym jego Aper zabił. Woyſko obrało Dyokłesa przezwanego Dyoklecyanem, za Ceſarza.

285.

Ceſarza Karyana zabili Zołnierze.

286.

Dyoklecyan Maximina Herkuleusa Auguſtem ogłosił w Nikomedyi 1. Kwietnia.

290.

290.

Hierakas nie przypuſzczaiąc zmartwychwſtania ciał, nauczał w Egipcie o Zmartwychwſtaniu tylko Duchownym, Małżeńſtwo ganił. Według niego dzieci nie przyſzedłſzy do rozumu doſk[onał]ego, umarłe są potępione, i Melchiſedech był Duchem S.

296.

Papież Kajus umarł 22. Kwietnia, Marcelin 30. Czerwca obrany.

Tu przytaczam iak naznaczano pokutę publiczną mający czynić takową pokutę pierwſzego dnia Poſtu Wielkiego, u drzwi Kościelnych w żałobney sukni ſtawali, Prałat posypał popiołem ich głowę i włosiennicę dał, żeby ią nośili, potym padali na ziemi i za nich o ten czas modlono ſię. Po ſkończoney modlitwie Prałat zaprowadzał do drzwi Kościelnych, które przed niemi zamykano. W dni Swięte ſtali zawſze przed drzwiami. Po ſkończonym czaſie pokuty, przypuſzczali ich do ſłuchania nauk, ale przed modlitwami wychodzić muśieli, á potym przypuſzczali i do modlitw, lecz leżeć powinni byli na ziemi, na oſtatek pozwalano im ſtoiąc modlić ſię z innemi, lecz ſtali po lewey ſtronie w Kościele. Cztery więc rodzaje pokutujących były *Flentes* płaczący, *Audientes* ſłuchający, *Proſtrati*, leżący, i *Consiſtentes* ſtoiący.

TABLI-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Czwartego Wieku Kościoła.

Papieże.	*Antypapieże. Heretycy.*	*Piſarze.*	*Monarchowie: Ceſarze Rzym:*
Marcellin 30. Czerwca 296. † 28 Pazdz. 304. Marcellus 19. Maja 308. † 16 Stycz. 310. Euzebi 2. Kwiet: 310. † 26. Wrześ: 310. Melchiades 2. Lipca 311. † 20 Stycz: 314. Sylweſter 31. Stycz: 314. † 31. Grud: 335. Marek 18. Sty: 336. † 7. Pazdz: - - - 336. Julius I. 6. Lut: 337. † 12. Kwietnia 352. Libery 24. Maja 352. † 24. Września 366. Damaz 1. Pazdziern: 36. † 11 Grudnia 384. Syric 1. Stycz: 385. † 26. Liſtopada 398. Anaſtazy I. 9. Pazdzier: 399.	*Antypapieże.* Felix - 356. Ursycyn 366. *Heretycy.* Arius - 319. Circoncelliame - - 329. Etins herszt Anomersow. - - - 358. Macedonin 361 Eunomius 562 Apollinaris - - - - 377. Autidicomaryanite 377. Priscyllian - - - - 380. Jowinian 389.	Eusebius z Cezaryi 338. Hiſtorya Kościelna Kommentanna Izaiaſza i inne kawałki pism Jego mamy. Osiuſz z Konduby - - 358. Julian Ceſarz - - - - 363. S. Hilary Piktawſki B. 368 Lucifer Kagliarſki B. 370. Apolinaris. Oyciec i Syn Sw. Hilarion - - - - 371. S. Atanazy 373 S. Bazili 379. S. Efrem. 379. Damaz Pap: - - - - 384. Slepy Dydym - - - - 385. S. Cyril Jeroz. - - - - 385. Sw: Grzegorz Nazian. 389. Sw: Grzegorz Niſsen 369 Sw. Ambroży - - - - 397.	Dyoklecyan Maxymian Herkulius ſkładaią Ceſarſtwo 305. Konſtantius umarł - 306. Sewer - 307. Galerius 311. Maxencius 312 Maximin 313. Licinius 325. Konſtantyn W - - - - 337. Konſtant: 340. Konſtans 350. Konſtantig 361 Julian 363. Jowian 364. Podział Ceſarſtwa. *Ceſarze Zachó:* Walentynian, I. - - - 375. Gracyan 383. Walentynian II. - - - 392. Honoriuſz *Ceſa: Wſchod:* Teodozy W. - - - - 395. Arkadius. *Królowie Gotcy w Hiſzpanii* Atanarik 382. Alarik.

WIEK

WIEK CZWARTY.

304.

Smierć Marcellina Papieża 24. Pazdziernika Stolica Rzymſka trzy lata wakowała.

305.

Dyoklecian i Maxymian złożyli z siebie urząd Ceſarſki, uſtępuiąc go Galeriuſzowi i Konſtanciuſzowi Ceſarzom.

Koncylium Elwirſkie w Hiſzpanii czyli Eliberytańſkie. Naydawnieyſze to Koncylium, którego Kanony doſtały ſię do nas względem karności Kościelney. Ieſt ich oſmdzieſiąt ieden. Między niemi znacznieyſze ośmy, który opiewa że Zona bez przyczyny porzucaiąca Męża, przy śmierci nawet brać nie powinna Kommunii, Dziewiąty, iż kto bałwany kruſzyłby á w ten czas był zabity nie ma bydź poczytany za Męczennika. Trzydzieſty trzeci nakazuie Xiążętom i Biſkupom wſtrzymać ſię od Zon.

306.

Konſtancyuſz Ceſarz umarł 25. Lipca w Eboraku. Zołnierze Syna jego urodzonego z Heleny Chrześcianki uznali za Ceſarza. Konſtantyn wydał edykt pozwalaiący wolność Chrześcianom opowiadania ſwoiey Religii. Galerius nie chciał uznać Konſtantyna, i nazwał Auguſtem Ceſarza Sewera. Maxymian nazwał ſię Auguſtem i powtornie na Państwo wſtąpił. Na zachodzie prześladowano Chrześciany, Domnina z Corkami Prodoxą i Berenicą w Edeſsie ſchwy-

ſchwytane były jako Chrześciani. Chciano ie zaprowadzić do Antyochii. Zołnierze konwojujący ſtaneli przy rzece, Domnina z Corkami w rzekę wſkoczyły.

307.

Ceſarz Sewer umarł, po nim uznany zą Ceſarza Licyniuſz.

308.

Konſtantyn przyiął imie Auguſta.

Marcel 14. Maja Papieżem obrany.

310.

Smierć Marcella Papieża 16. Stycznia, Eusebi po nim naſtąpił w Kwietniu, umarł 26. Września.

312.

Tego roku opisuią widzenie Konſtantyna. Gdy ten Ceſarz ſzedł przeciw Maxencyuſzowi, w marſzu widział Krzyż świetliſty, z napisem *Pod tym znakiem zwyciężyſz.* J. C. pokazał ſię mu nocy naſtępuiącey, przeto kazał na Chorągwiach Konſtantyn Krzyże pomalować. Zbił Maxencyuſza lubo mnieyſze miał woyſko Konſtantyn pod murami Rzymſkiemi, Rzym otworzył mu bramy, á lud wołał *niech żyie Konſtantyn niezwyciężony.* Senat wyſtawił bramę tryumfalną do tych czas będącą z napisem. *Ceſarzowi Cezarowi Flawiuſzowi Konſtantynowi Wielkiemu, pobożnemu, ſzczęśliwemu, Senat i lud Rzymſki tę bramę Tryumfalną wyſtawił, ponieważ z mocą Boga, i wielkością duſzy ſwoiey, Tyranna pogromił.* Statuę także wyſtawiono Oſobę Konſtantyna reprezentuiącą trzymaiącego Krzyż.

313.

Maxymin przeciw Konſtantynowi z Syryi ruſzył ſię i Licyniuſzowi. Licyniusz ile mógł na prędce zgromadził woyſka, zbił Maxymina. Maxymin po przegraney do Tarsu powrocił, w którym zbytkuiąc w winie i jadle w kilka dni umarł.

314.

Papież Milliad 10. Stycznia umarł. Sylweſter 31. Stycznia obrany.

318.

Konſtantyn 23. Czerwca prawo poſtanowił, że ſtrona przegrana może od Magiſtratu appellować do Biſkupow.

319.

Męczeńſtwo 40. Zołnierzy.

Początek Aryuſza Sekty: był on z Libii rodem już w podeſzłym wieku poświęcony na Kapłańſtwo, rozsiewał: że J. C. był ſtworzeniem z niczości wyprowadzony, ſkłonny był z woli swey wolney równie do cnoty, jako i wyſtępku, że nie był prawdziwym Bogiem, ale przez uczeſtnictwo jako i innym Imie mu Boga dawano.

320.

Konſtantyn znioſł prawo przeciw bezżennym poſtanowione, zakazał śmiercią karać na Krzyż.

321.

Konſtantyn wydał edytk nakazuiący obchodzić Swięto w dzień Słońca, to ieſt w Niedzielę. Wſzyſtkim Sędziom nie kazał w ten dzień sądzić, i ludowi całemu ręczną robotą zabawiać ſię.

324.

Potyczka pod Adryanopolem 3. Lipca na którey Licyniuſz zbity. Konſtantyn w pogoń

za Nim poszedł, w Bizancium obległ. Flotę jego poraził u Galliopolu. Licyniusz uchodząc, zebrał swych stoczył bitwę przy Chalcedonie, ale powtore przegrawszy, poddał się Konstantynowi, który go z Cesarstwa zrzucił, do Tessaloniki posłał, a następuiącego roku stracić kazał.

325.

Konstantyn do Nicei w Bitynii ziachać się kazał, i Koncilium Ekumeniczne, to iest powszechne zwołał. Ziechało się trzysta ośmnastu Biskupów, wielka liczba Kapłanów i innego Duchowieństwa. Sylwester Papież będąc podeszłym znaydować się nie mogł, posłał więc na swoim mieyscu Wita i Wincentego Kapłanów. Byli i Laicy w Dyalektyce biegli na tym Koncylium. Cesarz sam zachęcał do zgody i iedności. Biskupów przeciwnych Aryanom więcey było. Na tym Koncylium dodane słowo *Consubstantialis*, czyli spolistotny, czym J. C. rownym Bogu Oycu uznano wiecznym jako i On, jedneyże istoty, Bóg Oyciec różni się samym Oycowstwem, i iest sam jedynie Bóg Oyciec. Koncylium to pierwszym Generalnym zwane. Konstantyn wydał edykt potępiaiący Aryusza, w którym na śmierć skazał wszystkich, którzyby tego Herezyarchy zachowywali pisma, i o tym byli przekonani.

327.

Helena Matka Konstantyna znalazła w Jeruzalem Krzyż, na którym umarł J. C. Krzyż w Jeruzalem zostawiony. Gwoździe Konstantynowi posłała, który jeden przyprawić do Szyszaka,

szaka, drugi do musztuka kazał, aby były obroną w potyczkach. Tego roku na obalinach Bizancium Konstantynopolu fundamenta Konstantyn założył.

328.

Konstantyn Aryusza z wygnania przyzwał, Atanazy Patryarcha Alexandryiski nie chciał go przyiąć. S. Antoni przybył do Alexandryi i wyklął Aryanów.

329.

Koncylium Antyocheńskie. Eustachyus Biskup tego miasta złożony z Biskupstwa. Było rozdwojenie w Antyochii na partyą Eustachyusza i przeciwnych mu. Konstantyn z ramienia swego zesłał aby bunty uśmierzyć. Tego czasu pokazali się *Circoncelliani*, tak nazywano. Donatystow część zajuszonych, Ci przywłaszczali sobie imie obrońcow, przeto kupami zbroyną ręką biegaiąc więzienia wyłamywali, więźniow wypuszczali, kredytorów aby dłużnikom darowali długi, przymuszali. Posłano więc przeciw nim Żołnierzy, którzy wielu pozabiiali, Donatystowie czczą ich za Męczenników.

330.

Poświącanie Miasta Konstantynopolu 11. Maja.

331.

Konstantyn nakazał Koncylium w Cesarei, aby sądzono oskarżonego Atanazego. Atanazy nie przybył na to Koncylium.

334.

S. Athanazy złożony na Koncylium w Tyrze. Oskarżony był, że zgwałcił Pannę, zabil Biskupa, i kielich kazał złamać. Z tych wszystkich obelg

obelg oczyścił się, lecz iednak był wygnany do Trewiru. Aryusz wyznanie wiary swoiey podał na Koncylium, które było potwierdzone, i zgromadzeni na Koncylium, za nim pisali do Alexandryi.

Papież Sylwester ostatniego Grudnia umarł.

336.

Obrany Papieżem 18. Stycznia Marek.

Aryusz umarł w Konstantynopolu, Cesarz kazał go przyiąć do Kościoła, lecz w wigilią swego przyięcia zastali go bez duszy na mieysсu od potrzeby; mówią: że krew mu upłyneła.

Papież Marek 7. Pazdziernika umarł.

337.

Julius 6. Lutego po nim nastąpił.

Konstantyn zachorował w Helenopolu, i żądał chrztu. Ręce na niego włożono czyniąc go Katechumenem. Przeniesiony do Achiponu blisko Nikomedyi, i tam Biskupi zgromadzeni ochrzcili go, i Sakramenta inne dali. Przyodziano go szatą białą, i łożko jedwabnicą białą, umarł 22. Maja w Zielone Swiątki. Konstancyusz Syn jego miał zlecone sobie staranie koło pogrzebu. Ciało przeniesione do Konstantynopolu pochowane w Kościele Swiętych Apostołow według woli ostatniey Konstantyna. Grecy mają go za Swiętego, i obchodzą 21. Maja. Trzey Synowie Konstantyna według testamentu Oyca, podzielili między siebie Kraje. Konstantyn wziął Hiszpanią, Gallią i Kraje koło Alp. Konstancyus Wschodnie Kraje, Azyą i Egypt, Konstans naymłodszy, Włochy Afrykę, Sycilią i Illyryą.

340.

340.

Konstans Zołnierzom swoim zabić kazał Konstantyna, i Kraje jego opanował, á tak całe Cesarstwo podzielone było na dwa Zachodnie i Wschodnie.

342.

Konstans kazał Kościoły pozamykać, i edykt wydał zabraniaiący czynienia ofiar pod utratą życia i konfiskacyą dóbr.

347.

Cesarze aby zamięszki uspokoić w Kościele, Koncylium naznaczyli w Sardice w Illyryi. Znaydowało się na tym Koncylium sto siedmdziesiąt Biskupów, sto Zachodnich, á reszta Wschodnich. Papież Julius nie mogąc się znaydować na swym mieyscu posłał dwoch Kapłanow Archidama, Filoxena, i jednego Dyakona Leona. Wschodni przywiezli z sobą dwoch Panow, spodziewaiąc się że za pomocą Swieckich będącey prowadzić na Koncylium. Między dwoma stronami rożniącemi się nie było bez rozdwojenia. Wschodni przenieśli się do Filippolu w Tracyi. Po odłączeniu się tym, Zachodni rozdwoili się, jedni chcieli innego wyznania wiary opisu, á drudzy jako niegodziwe domaganie się odrzucali, twierdząc że Koncylium Niceńskiego odstępować nie należy. Między Kanonami Koncylium Sardyckiego, jeden iest który osądzonemu Biskupowi appellować pozwala do Rzymskiego Biskupa.

Biskupi w Filippolu na swym Koncyliabulum wyklęli Papieża Juliusza, ustanowienia swoie niby w Sardyce podpisali.

348.

361.

Początek herezyi Macedoniusza z Biskupstwa Konstantynopolskiego złożonego: nie wierzył żeby Duch S. był Bogiem.

Konstantius idąc przeciw Julianowi z woyskiem zachorował, przed śmiercią przyiął Chrzest i umarł.

Julian od wszystkich uznany za Cesarza, Kościoły Pogańskie pootwierać kazał. Wydał edykt żeby Chrześcianow nazywać Galileyczykami.

362.

Zabronił nauczać Chrześcianom, i Dzieciom ich uczyć się.

Eunomius uczeń Accyusza herezyarchą został, rozsiewał: że Syn Boży tylko nazwisko miał Boga; że z Ciałem istotnie nie był złączony, ale tylko działaniem. Odechrzczał tych, ktorzy na Imie Troycy S. byli ochrzczeni, i trzymał, że wiara bez dobrych uczynków zbawić może.

363.

Tego roku Julian kazał Kościoł Jerozolimski budować, lecz mowią, iż gdy fundamenta brano, ognie wybuchały niedopuszczaiące Rzemieślnikom wystawiać i paliły ich.

Julian 26. Czerwca umarł będąc raniony dzirytą na Woynie przeciw Persom, Xiążki pisał różne. Jowian po nim nastąpił.

364.

Jowian 17. Lutego umarł. 26. tegoż miesiąca Wolentynian obrany 28 Marca, przybrał za Kollegę Walensa, któremu ustąpił Cesarstwa Wschodniego, á sąm przy Zachodnim został.

366.

Liberyusz Papież 24. Września umarł na jego mieysce obrany Damas Hiszpan Dyakon Kościoła Rzymskiego. Ursyn przez swoich obrany rozdwoienie to było znaczne. Juvencyusz Starosta Rzymski i Julian Dozorca żywności, chcieli na wygnanie wysłać Ursycyna, z Dyakonami Amantym i Lupem Jego poplecznikami, lecz pospolstwo Officyerom wydarło ich i zaprowadziło do Bazyliki Liberyusza czyli Sycyna zwaney, dziś się zowie *Maria Major*, Strona Damasa do broni wzięła się obsączyła 28. Pazdziernika o osmey z rana godzinie, Kościoł, zniszczyła go, i sto śiedm Osob znaleziono zabitych.

367.

Cesarz Walentynian Gracyana Syna swego ogłosił Augustem 24. Sierpnia.

368.

Koncylium Laodyceńskie w Frygii Kanony tego Koncylium opisuią Chrześcian obyczaie, wszystkich iest sześćdziesiąt. Trzydziesty szosty, zakazuie Kapłanom i Klerykom Matematyki, i Cezarostwa. Trzydziesty piąty żeby nie udawać się do Aniołow porzucaiąc J. Chrystusa. Sześćdziesiąty wylicza Xięgi Pisma S. nowego i starego Testamentu.

370.

Walentynian wydał prawo zakazuiące Kapłanom i Klerykom uczęszczać do dom Wdowich i Sierot, i prezentów od Niewiast nie przyimować.

375.

Walentynian 17. Liſtopada umarł, 22. Syn Jego Walentynian II. naſtąpił. Ceſarz Gracyan brat jego ſtarſzy zachodniemi Krajami podzielił ſię z Nim. Walentynian wziął Włochy, Illyryą i Afrykę. Gracyan zaś Gallią, Hiſzpanią, Brytanią.

376.

Ceſarz Walens wydał edykt żeby Mniśi, brani byli za Zołnierzów. Rachowano Mnichow o te czasy 76000, w Tebaidzie 50000. w Tabanie miał pod ſobą 400. Mnichow, nie rachując po Klaſztorach mięſzkaiących, dwa razy do roku ſchodzili ſię, po Wielkanocy raz, drugi w Mieſiącu Sierpniu, w tedy rachowano ich do pięćdzięſiąt tyſięcy.

377.

Koncylium w Rzymie przeciw Apollinaremu Biſkupowi Laodyceńſkiemu, błąd jego, iż mówił; że J. C. duſzę i Ciało miał, czulne jako zwierzęta, którym Boſtwo kierowało, lecz niemiał rozumu ludzkiego: że Ciało J. C. z Nieba ſtąpiło, á po Zmartwychwſtaniu rozsypało ſię; z Herezyi Apollinarego wylęgły ſię Antidikomaryanici czyli Przeciwnicy MARYI, rozsiewali bowiem, że MARYA nie była Panną zawſze, á po Narodzeniu J. C. więcey miała z Jozefem dzieci.

378.

Ceſarz Walens na woynie z Gotami, zabity 9. Sierpnia.

Ceſarz Gracyan poſtanowił żeby Biſkupi nie

nie od Laików byli sądzeni ale od Rzymſkiego Biſkupa.

Biſkupi Katoliccy chcieli wziąść Gracyana za rozwadcę ſprzeczek z Aryanami.

379.

Gracyan za WſpołCesarza przybrał Teodozyuſza 19. Stycznia, i dał mu Wſchodnie Kraje. Gracyan Grecyą i Dacyą od Państwa Zachodniego oderwawſzy przyłączył faworem Teodozyuſza do Państwa Wſchodniego, i ztąd Illyryka Wſchodnia ma swóy początek, którey Miaſto Stołeczne Teſsalonika.

380.

Prawo wydane, za powodem Teodozyuſza, Ceſarza którym nakazano całemu Państwu Rzymſkiemu, aby wierzyli w Troycę Swiętą, i teyże samey wiary trzymali ſię, którą wyznaie Biſkup Rzymſki, i tych nazywać kazali Chrześcianami Katolikami, innych zaś jako nieſpełna rozumu, i zaciętych, heretykami, dodaiąc, że karę ich Bogu oddaią, i ſobie. Prawo nazywa ſię *Cunctos populos* od słów początkowych.

Koncylium Saragońſkie w Hiſzpanii przeciw Priscillianóm. Pryscillian był herſztem Sekty przybliżaiącey ſię do Manicheyczyków, dodał błędy Gnoſtykow, i niektóre bałamuctwa Aſtrologów. Schadzki swe czynili w nocy. Trzymali, że J. Chryſtus co do oka Zmartwychwſtał. Przyimowali Eucharyſtyą ale jey nie pożywali. Pościli w Niedziele, w Boże Narodzenie, i na Wielkanoc. Ta Sekta całą prawie Hiſzpanią zaraziła.

382.

382.

Wydał edykt Teodozy przeciw Manicheyczykom, Staroście Sądowemu na Wſchodzie kazał ponaznaczać *Inkwizytorow*, aby heretyków szukali. Otoż początek *Inkwizycyi*.

Papież Damas ſprowadził S. Jeronima do Rzymu, i zlecił mu nowy Teſtament Łacińſkim Językiem poprawić według Greckiego textu.

383.

Teodozyuſz ogłośił Arkadyusza Syna swego Auguſtem.

Teodozius Koncylium zwołał w Konſtantynopolu, ażeby ſprzeczki w Kościele będące uśmierzyć, kazał tedy obojey ſtronie podać swey wiary wyznanie á po wielkiey rozwadzce przeczytawſzy, i wzywaniu pomocy Nieba, to które przeczyło Troyce S. podarł.

Smierć Gracyana Ceſarza 25. Sierpnia. Zabity był od partyzantow Maxyma, który ſię zbuntował, ogłosił ſię Ceſarzem, i przybrał na Ceſarſtwo Syna swego Wiktora.

384.

Koncylium w Burdigali przeciw Priscillianiſtom, Pryſcyllian appellował do Cesarza, lecz był od niego na śmierć z swemi przymierzeńcami ſkazany.

Damas Papież umarł 11. Grudnia po nim naſtąpił Syryc.

385.

Papież Syryc 11. Lutego pisał Liſt *dekretalny* do Himeryuſza Biſkupa Tarrakony w Hiſzpanii. Liſty dekretalne dla tego nazwane, iż mają moc prawa.

S. Je-

S. Jeronim z Rzymu wyiechał na Wſchod.

386.

Nawrócenie S. Auguſtyna, był Manicheyczykiem.

388.

Teodozy Maxyma w Parmonii zwyciężył który więzniem przyprowadzony, od Zołnierzy Ceſarſkich ścięty. W krotce i Syn jego Wiktor zabity.

389.

Teodozyuſz Teſsaloniczanow śiedm tyſięcy zabić kazał.

Koncylium było w Rzymie, przeciw Jowinianowi, nauczał ten Kacermiſtrz iż który ieſt w pełności wiary ochrzczony, ten nie mogł bydź od Czarta pokonany; że w Niebie są dla wſzyſtkich mieyſca; że Dziewictwo nie ieſt zacnieyſze od Mężatych; że iedno to ieſt mięso jeść, albo od niego wſtrzymać ſię.

S. Ambroży wniyścia do Kościoła Teodozemu dla rozlania krwi Teſsalończykow, zabronił, Ceſarz poddał się pokucie, publicznie ią czynił, i był rozgrzeſzony.

392.

Walentynian młodſzy umarł 15. Maja, zaduſzony od własney ſtraży za poduſzczeniem Arbegeſta Hetmana Woyſk, który ogłośił Ceſarzem Człowieka uczonego Eugeniego, i pod jego imieniem panował.

393.

Teodozy drugiego Syna swego Honoryuſza 10. Stycznia Auguſtem nazwał.

394.

394.

Na polach Akwilei 6. Września Teodozy miał batalią z Eugenim, i wygrał, á Eugeni od Zołnierzy ścięty. Arbogaſt dwoma pałaszami przebił ſię.

395.

Teodozy 17. Stycznia umarł w Medyolanie przed śmiercią podzielił Kraje między Synow, Wſchodnie Arkadyuſzowi, Zachodnie Honoryuſzowi nadał.

398.

Papież Syryc 26. Liſtopada umarł, obrany po nim Anaſtazy I.

399.

Teofil Biſkup Alexandryiſki potępił błąd Antropomorfitów, czyli wyznaiących, że Bóg takież ma Ciało jak i my. Tym Mniſi rozgniewani hurmem do Alexandryi przybiegli, mrucząc na Teofila. Teofil obaczywſzy ich rzekł: *Was widząc, widzę twarz Boſką*, na co Mniſi, *my więc nic przykrego ci nie uczyniemy gdy trzymaſz że Bóg ma twarz*, potępże Pisma Orygenesa, na co przyſtał Teofil, i potępił.

400.

Koncylium Pierwſze Toletańſkie na nim Biſkup Rzymſki nazwany *Papa*.

Tego Czasu Prałatom Cesarze dawali *Pallium* po Grecku *Homphorion* była to suknia na kſztałt płaſzcza Ceſarſkiego, potym zaś, na kſztałt ſtoły, z przodu i z tyłu wiſzącey, cztery krzyże ſzkarłatowe na czterech rogach mającey. Teraz Papieże rozdają Palliuſz.

TABLI-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Piątego Kościoła.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Piſarze*	*Monarchowie.*
Atanazył 97 Pazd. 399. † 2. Kwietnia 402.	*Antypapieże.*	S. Epifani Biſkup Salaminy w Cyprze. 403. Pisał o herezyach.	*Ceſarze Zachodni.*
Innocenty I. w Kw. 402. † 12. Marca 417.	Eulalius 418.	S. Chryzoſtom - - 407.	Konſtancyusz † - - 421.
Zozym w Marcu 417 † 26. Grud: 418.	Wawrzeniec - - 498.	Rufin Kapłan Akw. 410. z Greckiego przetłomaczył dzieła Jozefa Hiſtoryą Kościelną Euzebiego i dodał 2. Xiążki.	Honoryusz 423
Bonifacy I. 30. Grud: 418. † 25. Pazdzier: 422.	*Heretycy.*	S. Jeronim 420.	Walentynian III. - 455.
Celeſtyn I. 3. Liſt: 422. † 6. Kwietnia 432.	Pelagius i Celeſtinus 412.	Sulpicius Sewer 423. Zbior Hiſtoryi S. od Stworz. Swiata do r. 400.	Maxym 455.
Syxt III. 26. Kwi. 432. † 28. Marca 440.	Neſtoryuſz - - 428.	S. Auguſtyn.	Anut 456.
S. Leon I. Wrz. 440. † 11. Kwiet. 461.	Eutyches 448	S. Paulin Bis Noli 431. pisał liſty y wiersze. hiſtoryi Kośćiel. od r. 320. do r. 425.	Majoryan 461.
Hilary 12. Liſtop. 461. † 17. Wrze. 467.			Sewer 465.
Symplicyuſz 27. Wrześ. 467. † 2. Marca 483.			Antemius 472.
			Olibryus 472.
			Glycery złożony 474.
			Julius Nepos złożony 475.
			Romulus Auguſtulus panował do 23 Sierpnia. 476.
			Odoakr Królem Włoch. Koniec Ceſarſtwa Zachodniego.

TA-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Piątego.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Pisarze.*	*Monarchowie. Cesarze zachod:*
Felix II. 6. Marca. 483. † 5. Lut. 492.		S. Izydor z Damietty 440.	*Królowie Włoscy.*
		S. Cyril Alexandryiski 444	Odoakr 493. Teodoryk
S. Gelasy I. Marca. 492. † 19. Listop. 496.		Wincenty Mnich. 445.	*Cesarze wscho:* Arkad 408. Teodozy II 450
		S. Piotr Chrysolog - 451.	Marcyan 457. Leon I. Leon II. - 474.
Anastazy II. 24. Listop. 496. † 16. List. 498.		S. Hilary Arel' Biskup 454	Zenon 491.
Symąk 22. Listopada 498.		Sokrates Schol od Konst. W. do czasow prawie Teodozego Młodszego.	*Krolowie Gotcy w Hiszpanii* Alaryk 411. Atolf - 415. Sigeryk 415. Wallia 420.
		Sozomen Hist: Kość. od r. 324. aż do r. - - 439.	Teodoryk I. - - 451. Torismond 452 Teodoryk II. - - 466.
		Teodoret B. Cir. - 457.	Ewaryk 484.
		S. Leo Papież - - 461	Alaryk.
		S. Prosper 463.	*KrolowieWandal. w Afryce.*
		Orosius 471. od początku świata historyą pisał aż do r. J. C. - 416.	Genseryk 466. Huneryk 484. Gontamond - - 496. Trasamond

PIĄ-

PIĄTY WIEK.

402.

Teodozy młodszy ogłoszony Augustem 11. Stycznia Anastazy Papież 27. Kwietnia umarł, po nim obrany Innocenty I.

404.

Schizma między Zachodem i Wschodem. S. Chryzostom ze Stolicy swoiey zepchnięty. Posłano go do Kukuzu w Armenii. Przeciwnicy obrali na jego mieysce Kapłana Arsaca. Schizma była przyczyną skutkow nieszczęśliwych. Zachod bronił S. Chryzostoma, z oboiey strony wielkie były gwałtowności.

405.

Cesarz Honoryusz wydał edykt przeciw Manicheyczykom Donatystom 12. Lutego. Ten edykt nazwany *Edyktem zjednoczenia*, ponieważ dążył aby wszyscy byli Religii Katolickiey.

Papież wysłał Posłów do Honoryusza prosząc aby pisał do Arkadyusza, o przywrócenie na Stolicę S. Chryzostoma, i żeby Koncylium nakazał tak dla Zachodnich jako i Wschodnich w Tessalonice. Honoryusz wysłał do Arkadyusza Posłów, z któremi złączyli się Biskupi Zachodni.

406.

Przykrości wiele doznali Zachodni Deputaci na Wschod przybywszy.

407.

S. Chryzostom 14. Września umarł.

408.

Arkadyusz 1. Maja umarł. Teodozy II. po nim nastąpił.

Alaryk herszt Gotów obległ Rzym, który się okupił.

409.

Alaryk powtórnie obległ Rzym, i ogłosił Ceſarzem Attalę.

Wandalowie, Alani, Swewi, wpadli do Hiſzpanii. 410.

Alaryk złożył z Ceſarſtwa Attalę, Rzymu zdradą doſtał 24. Sierpnia, i złupił.

411.

Rozmowa ſławna Biſkupow Katolickich z Donatyſtami w Kartadze w przytomności Trybuna Marcellina od Honoryuſa za Sędziego poſłanego, który po trzech dniach na ſtronę Katolikow Dekret wydał.

Lud Ptolomaidy Miaſta Stołecznego Cyrenaiki prośił Teofila Patryarchy Alexandryńſkiego o Synezyuſza za Biſkupa Synezyusz Filozof mimo wymowek swoich, był konsekrowany na Biſkupſtwo.

412.

Koncylium Kartagſkie, potępiło Celeſtyuſza i błędy jego. Błędy iego te szczegulnieyſze· że Adam był ſtworzony śmiertelnym; że grzech jego samemu jemu tylko ſzkodził, że dzieci rodzą się w ſtanie tym, w którym był Adam ſtworzony; że grzech jego nie ieſt przyczyną śmierci dla narodu ludzkiego, że prawo równie posyła do Nieba jako i Ewangelia, że byli ludzie przed przyiściem J. C. bez grzechu, naoſtatek że dzieci bez chrztu zmarłe osiągaią życie wieczne. Celeſtyus z urodzenia rzezaniec,

niec,

niec, familii zacney. Był Patronem, potym zoſtał Mnichem, wyſzedłſzy z Klaſztoru przywiązał się do Pelagiuſza rozśiewaiącego że człowiek może bydź bez grzechu na swych śiłach polegaiąc bez łaſki wſparcia. S. Auguſtyn i S. Jeronim nayżywiey przeciw tey herezyi pisali.

413.

S. Auguſtyn zaczął dzieło pisać o *Mieście Boga* w którym odpowiada Poganom, przyczytuiącym wpadnienie Barbarzyńców do Państw, Religii Chrześciańſkiey, i zniſzczeniu Kościołow Pogańſkich.

414.

Teodozy młodſzy uczynił Pulcheryą Sioſtrę swoią Auguſtą, i przybrał ią do Rządow 4. Lipca. 417.

Papież Innocenty umarł 12. Marca obrany Zozym rodem Greczyn.

418.

Reſkrypt Ceſarza Honoryuſza 30. Kwietnia, na Pelagiany, ażeby przekonanych donoſzono do Magiſtratu, i na wygnanie posyłano.

Smierć Papieża Zozyma 26. Grudnia 29. tegoż miesiąca Eulalius Archidyakon Laterańſki, kazał ſiebie konsekrować Biſkupowi Oſtyeńſkiemu; lecz większa część Duchowieńſtwa i ludu zgromadziwſzy ſię do Kościoła S. Marcella, obrała 30. Kwietnia za Papieża, Kapłana Bonifacego. 421.

Konſtancyuſz, Ceſarzem ogłoſzony od Honoryuſza 8. Lutego, umarł szoſtego miesiąca.

422.

422.
Smierć Bonifacego Papieża 25. Pazdziernika, Celestyn rodem Rzymianin 3. Listopada obrany.

423.
Umarł Honoryusz 15. Sierpnia. Jan utrzymywany od Kastyna Hetmana Woysk, ogłosił się Cesarzem.

Tego roku Symeon nazwany Styllita mieszkać zaczął na słupie, słup wysoki był na trzydzieści łokci, otoczony balustradą wstrzymuiącą go.

425.
Teodozy posłał swe woysko przeciw Janowi, Jan zbity, w Lipcu zabity, Walentynian III. Synowiec Honoryusza uznany za Cesarza Zachodniego.

428.
Nestoryusz Biskup Konstantynopolu błędy swoie rozsiewać zaczął. Utrzymywał, że MARYA, nie była Matką Boga, ale tylko Chrystusa, że Słowo wcieliło się łącząc się z Ciałem Chrystusa, które wzięło go nakształt Kościoła, żeby w nim mieszkało, nie umarło, i że zmartwych wskrzesił ciało takie, jakie wziął.

S. Papież Celestyn pisał list dekretalny do Biskupow Prowincyi Narbońskiey i Wienneńskiey względem noszenia sukien Biskupich.

430.
S. Augustyn 28. Sierpnia umarł.

431.
Prawo Teodozyusza 23. Marca, żeby mieli ucieczkę winowaycy i obronę w Kościołach, jako także na mieyscach do Kościołów należących, bezbronni uciekli.

432.
Smierć Papieża Celestyna 6. Kwietnia, Syxtus III. po nim nastąpił.

438.
Codex czyli Xięga praw zebranych za Cesarzow Chrześciańskich, nazywa się *Codex Theodosianus*, ponieważ za rozkazem Teodozego młodszego wydany.

439.
Genseryk Król Wandalów opanował Kartagę 19. Pazdziernika.

440.
Syxtus III. Papież 28. Marca umarł, obrany po nim Leo Archidyakon Rzymski.

Genseryk przybył do Sycylii, i plądrował.

442.
Koncylium Wesońskie 13. Listopada, na którym między inszemi Kanonami iest ten, który z exkomunikowanym od Biskupa przestawać zakazuie, opisuiąc oraz, za co należy exkommunikować.

448.
Począł Eutyches swoie błędy ogłaszać. Był ten Kapłanem i Opatem Monasteru przy Konstantynopolu. Będąc przeciwnym herezyi Nestoryusza, wpadł w przeciwną herezyą, ponieważ utrzymywał, że Bostwo i Człowieczeństwo J. C. po Wcieleniu jedną są naturą, i że Bostwo wraz z Człowieczeństwem cierpiało.

449.
Koncylium w Efezie Dyoskór Patryarcha Alexandryiski zagajał. Julius Poseł Leona Papieża, niebytność jego wymawiał, że nie był zwy-

zwyczay aby Papieże osobiście na Koncyliach znaydowali się. Czytany był list Papieża. Nestoryusza na tym Koncylium potępiono.

450.

Teodozy 29. Lipca umarł. Pulcherya Cesarzowa ogłosiła 24. Sierpnia, Cesarzem Marcyana gorliwego Katolika, za którego poszła, z warunkiem, żeby było nienaruszone jey Panieństwo.

451.

Attyla Król Hunnow wpadł do Gallii z pięć kroć stotysięcy zbroynych, i wielkie poczynił szkody.

Marcyan Cesarz zwołał Koncylium do Nicei w Bitynii, lecz gdy nie mogł oddalić się od Konstantynopola, przenieść go kazał do Chalcedonii. Odradzał Leo Papież Cesarzowi zwołanie Koncylium, lecz gdy Marcyan koniecznie chciał koniec zamięszkom uczynić z przyczyny sprzeczek w Religii, Papież Leo wysłał na mieysce swoim czterech, którzy prezydowali na Koncylium. Na którym Niceńskie i Konstantynoplitańskie Koncylia przyięte. Dyoskor z swemi wyklęty.

452.

Marcyan kilka praw postanowił zakazujących sprzeczek w Religii.

453.

Cesarzowa Pulcherya umarła.

455.

Walentynian Cesarz 17. Marca zabity od ludzi wysłanych po to od Maxyma, który ogłosił się

sił się Cesarzem, ożenił się z Eudoxią Wdową po Walentynianie, lecz był w połtrzecia miesiąca zabity, to iest 12. Czerwca.

Genseryk Król Wandalow opanował Rzym, i złupił.

Awitus Hetman Woysk uznany Cesarzem w Gallii.

456.

Awitus Cesarz zbity od Ricymira, był poświęcony na Biskupstwo Niceńskie.

457.

Marcyan Cesarz umarł. Leo nazwany Macela 7. Lutego po nim nastąpił. W krótce Majoryan uznany Cesarzem Zachodnim za zezwoleniem Leona.

Tegoż roku w Alexandryi Mnich Tymoteusz w nocy obchodząc mieszkania Mnichow, przez wydrążony kiy wołał, żeby był obrany Biskupem, tym herhelem wdarł się na Biskupstwo, Proteryusza już obranego zabić kazał w Kościele. Tymoteusz prześladował Katolików, był Sekty Eutychesa.

458.

Majoryan 26. Pazdziernika postanowił prawo, żeby Panienki we czterdziestym roku dopiero do Klasztoru wstępowały.

461.

S. Leo Papież 11. Kwietnia umarł.

Ricymir Majoryana przymusił, żeby z Ce-Cesarstwa ustąpił 2. Sierpnia, i kazał go zabić. 7. Eudoxia Wdowa po Teodozym młodszym, umarła.

Hilary 12. Listopada obrany Papieżem.

Sewer

Sewer ogłoſzony Ceſarzem Zachodnim 19. Liſtopada.

461.

Ceſarz Sewer 15. Sierpnia otruty.

467.

Antemius za Ceſarza Zachodniego uznany w mieſiącu Sierpniu.

Hilary Papież 17. Września umarł. Symplicyuſz 27. po nim obrany.

472.

Ceſarz Antemius 11. Lipca w Rzymie zabity. Anicyuſz Olibriuſz naſtąpił, i 23. Października umarł.

473.

Glycery wziął Ceſarza imię 5. Marca.

474.

W Styczniu Leo Ceſarz umarł. Leo młody wnuk jego w Lutym miesiącu po nim naſtąpił. Glycery złożony, i poświęcony na Biſkupſtwo Salońſkie, na jego mieyſce obrany był Ceſarzem Julius Nepos 24. Czerwca. Leon młody w Liſtopadzie umarł. Zenon Oyciec Jego po nim naſtąpił.

475.

Julius Nepos 28. Sierpnia złożony. Romulus Auguſtulus oſtatniego Pazdziernika ogłoſzony Ceſarzem, Zenon do Isauryi umknął.

476.

Koniec Ceſarſtwa Zachodniego. Odoacer Król Turcylingów i Herulów 23. Sierpnia do Rzymu wpadł, Królem Włoch uczynił się. Reſztę Krajow Zachodnich opanowali Królowie Barbarzyń-

barzyńſcy. Afrykę Wandalowie, Hiſzpanią i większą część Gallii, Gotowie; reſztę Burgundowie i Frankowie, Wielką Brytanią AngloSaxonowie wſzyſtkie Kraje Aryańſtwa trzymały ſię Anglowie i Frankowie byli Poganami.

477.

Zenon powrócił ſię do Konſtantynopolu, Bazyliſka z Zoną i Synem, do Kappadocyi zaprowadzić kazał, i zamknąć w Zamku jednym zamurowawſzy bramy, aby w nim z głodu umarli.

483.

Symplicyuſz Papież 2. Marca umarł. Felix po nim naſtąpił.

484.

Henryk Wandalów Król umarł.

485.

Gontamond po Hunneryku Królem zoſtał.

491.

Zenon 6. Kwietnia umarł. Anaſtazy naſtąpił na Ceſarſtwo, Anaſtazyuſza póty niechciał Eufemiuſz koronować, póki nie wyrzekł ſię herezyi, i na piśmie wyznania wiary nie podał, przyimuiąc Koncylium Chalcedońſkie.

492.

S. Felix Papież 25. Lutego umarł. Gelasy rodem Afrykańczyk 1. Marca obrany.

493.

Teodoryk Gotow Król oblężeniem opasawſzy przez lat trzy Rawennę, i w niey Odoakra dobył. Królem Włoch obrał ſiebie, Odoakra zabić kazał, Teodoryk r. 489. wſzedł do Włoch, i kilkokrotnie zbił był Odoakra.

496.

496.

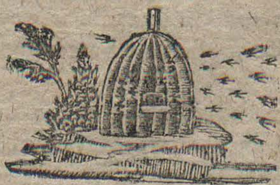
Papież Gelasy 19. Liſtopada umarł, Anaſtazy II. naſtąpił po nim.

Klodoweuſz Król Francuzów od S. Remigiuſza Biſkupa Remſkiego, w dzień Bożego Narodzenia w Remis ochrzczony.

Trasimond po Bracie swoim Gontamondzie Królem zoſtał Wandalów.

498.

Anaſtazy II. 16. Liſtopada umarł, Dyakon Symmak obrany Papieżem. Druga ſtrona obrała Wawrzeńca Archi Presbytera Rozdwojenie długo trwało, bo udawſzy się do Teodoryka Króla acz Aryanina, tego kazał uznać za Papieża, który i pierwſzy, i od większey części był obrany. Symmak więc tak obrany, za Papieża uznany.

TA-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Szoſtego Kościoła.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Piſarze*	*Monarchowie.*
Symmak 22. Liſtopa. 498. † 19. Lip. 514. Hormisdas 27. Lipca 514. † 6. Sierpnia 523. Jan I. 13. Sierpnia 523. † 27. Maja 526. Felix III. 12. Lip. 526. † 12 Pazd. 529. Bonifacy II. 15 Pazdz. 529. † w Grud. 531. Jan II. 22. Stycznia 532. † 26 Kwietnia 535. Agapit 4. Maja 535. † 22. Kwietnia 536. Sylwer 8. Czer 536. † 20. Lipca - - 538. Wigilius 20. Lipca 538. † 10. Stycz. 555 Pelagi I. 16. Marca 555. † 2. Marca 559.	*Antypapieże.* Dyoſkor 530. Wigilius 537. Potym był Papieżem prawym.	Boeciusz 527 był pierwſzym Miniſtrem Teodoryka Króla Gotow, pisał w więzieniu. *Conſolationem Philoſophicam.* S. Fulgenty - - 533. Dyonizy mały zebrał Kanony, i Dekretalne Liſty zacząwſzy od Papieża Syrica aż do Anaſtazego. Pierwſzy zaczął rachować lata od Narod. J. C. Arator Subdyakon 554. Dzieje Apoſtolſkie wierſzem opisał. Kaſsiodor 562.	*Cesarze Wſchodni.* Anaſtazy † 518 Juſtyn I 527. Juſtynian 565. Juſtyn II. 578 Tyberyus II. - - 586. Maurycy. *Krolowie Włoſcy.* Teodoryk 526. Atalaryk i Matka jego Amalazonta 534 Teodat. 536. Uſtiges 540. Teodebalt 541 Araryk 541. Totyla 552. Tejas oſtatni Król z Gotow. *Krolowie Gotſcy w Hiſzpanii.* Alaryk 504. Teuda 548. Atanagild 567 Pekared Geselryk 512. Teudegisyl - - 548.

TA-

513.

Papież Symmak dał palliusz S. Cesaremu Arcybiskupowi Arelateńskiemu. Pierwszy ten Prałat na Zachodzie był ozdobiony Palliuszem.

514.

Symmak umarł 19. Lipca, w dni śiedm Hormisda nastąpił.

517.

Koncylium Epaońskie 15. Września, czterdzieści Kanonow postanowiło, 52. zakazuie wdowom pozostałym po Dyakonach i Kapłanach, za mąż iść.

518.

Cesarz Anastazy 9. Lipca umarł, po nim Cesarzem został Justyn gorliwy Katolik.

519.

Koniec Schizmy Wschodniey od Zachodniego Kościoła. Kościoł Konstantynopolitański był oddzielony od Rzymskiego za czasu Arsacego Patryarchy.

523.

Hormisda Papież 6. Sierpnia umarł, Jan obrany.

525.

Teodoryk Król Włochów Papieża Jana przymusił aby jachał do Konstantynopolu, i tam żeby odwiodł Cesarza Justyna od przymuszania Aryaninów do Katolictwa, grożąc, że toż czynić będzie we Włoszech z Katolikami. Lubo Papież swego posłania skutek odebrał, Teodoryk jednak przytrzymać kazał Papieża z czterema Senatorami w Rawennie.

526.

526.

Jan Papież umarł w niewoli 27. Maja. Teodoryk na jego mieysce obrał Felixa III. Senat go uznał i lud bez wchodzenia Duchowieństwa w obranie.

527.

Justyn ogłosił Justyniana swego Synowca Augustem, i Jego z Zoną Teodorą koronować kazał. 1. Kwietnia. umarł 1. Sierpnia.

Na Królestwo Włoskie po Teodoryku nastąpił Atalaryk.

529.

Rozgłoszenie *Codicis Justiniani* 16. Kwietnia, iest to Xięga zawieraiąca ustawy Cesarzów.

Fundowany sławny Klasztor ná górze Kassynu od S. Benedykta.

Felix III. 12. Pazdziernika umarł, obrany Bonifacy II. 15. Pazdziernika.

530.

Justynian pilnie kazał dochodzić Pogan, i Heretykow, á dobra ich konfiskować.

531.

Koncylium Toletańskie, zakazało małżeństwa między krewnemi.

Smierć Bonifacego II. w mieśiącu Grudniu.

532.

Jan II. na Stolicę Rzymską 22. Stycznia.

533.

Publikacya *Digestorum* 30. Grudnia, zbior to iest, za rozkazem Justyniana uczyniony, decyzyi dawnych prawomowców.

534.

Belizary Hetman, Justyniana, Wandalom odebrał Afrykę posiadającym 107 lat.

535.

Jan II. umarł 26. Kwietnia. Agapit 4. Maja obrany.

536.

Papieża Agapita Król Teodat wysłał do Konstantynopola, żeby Justyniana odprowadził od Woyny Włoskiey, Papież nic nie wskorawszy, 22. Kwietnia w Konstantynopolu umarł, Ciało jego przeniesione do Rzymu.

Sylwery 8. Czerwca Papieżem obrany.

537.

Dyakon Wigiliusz wsparty i pieniędzmi, i pomocą Cesarzowy Teodory, obiecał znieść Koncylium Chalcedońskie, i społeczyć z Antymem i jego wspołmierzącemi, Papieża Sylweryusza przez Belizara na wygnanie do Patawii w Lycyi posłał, który kazał ordynować Wigiliusza na Papiestwo 12. Listopada.

538.

Wigilius społeczyć począł z Antemiuszem. Justynian dowiedziawszy się o gwałtowności Wigiliusza kazał przywrocić Sylwerego, lecz Bellizary przekupiony wydał niby z nieostrożności Sylwerego Wigiliuszowym, ci zaprowadzili Papieża na Wyspę Palmaryą, na którey 20. Lipca z głodu umarł. Wigiliusz po nim utrzymał się na Papiestwie.

541.

Czwarte Koncylium Aureliańskie, Kanony postanowione były względem karności, Symonia potę-

potępiona. Justynian w Nowelli 123. teyże zakazał, jednak dozwolił aby Duchowni pierwszego roku prownent Biskupowi dawać mogli. Ztąd mają początek *Annaty*.

544.

Mnisi Orygenesa nauki trzymający się w Palestynie sprzeczki i gonitwy mieli z Katolikami.

546.

Totyla Król Gotow wpadł do Rzymu 17. Grudnia i zrabował to miasto.

549.

Totyla drugi raz to uczynił.

551.

Biskupi Afryki zgromadzili się na Koncylium i Wigiliusza wyklęli.

555.

Papież Wigiliusz powracaiąc do Rzymu umarł w Syrakusie mieście Sycylii 10. Stycznia. 16. Kwietnia Pelagiusz obrany, lecz gdy widział że wielu od niego stroniło, mając podeyrzenie, iż wchodził do śmierci Wigiliusza, w Kościele Piotra S. przysięgiszy oczyścił się z tego podeyrzenia.

559.

Pelagiusz 2. Marca umarł, obrany Jan Papieżem.

565.

Justyniana śmierć 14. Listopada. Za czasow tego Cesarza wielcy ludzie żyli, Treboniusz Kwestor praw pilnował, a Bellizar Państwa granice rozszerzał. Justyn po Justynianie Stryiu Cesarzem został.

568.

Lombardowie przez Wenecyą wpadli do

 Włoch,

Włoch, Liguryą opanowali i inne Kraje aż do Toſkanii, oprocz Rzymu i Rawenny.

Tegoż samego czasu Rządca Cesarſki w Rawennie Exarchą się uczynił. Naypierwſzy był Longin.

572.

Jan III. 13. Lipca umarł. Stolica wakowała 10. Mieſięcy, z przyczyny zamięſzania od Lombardow.

573.

Benedykt I. zoſtał Papieżem 16. Maja.

577.

Benedykt I. 31. Lipca umarł. Pelagiuſz II. obrany. Tego roku w odprawowaniu Wielkonocy różnili ſię, w Rzymie albowięm 25. Kwietnia, w większey połowie Gallii 18, á w Hiſzpanii 21. Marca, obchodzili.

578.

Juſtyn ogłośił Tyberyuſza Ceſarzem 26. Września i umarł 5. Października.

579.

Koncylium w Szalonie Saoną, Biſkupów, Saloniuſza Embrańſkiego, i Sagittara Gapſkiego złożyło za zaboyſtwa i inne zbrodnie, á to za naleganiem Króla Gontrana.

582.

Tybery kazał koronować na Cesarſtwo Maurycego swego Zieńca 13. Sierpnia.

585.

Drugie Koncylium w Makonie za rozkazem Króla Gontrana. Dwadzieścia Kanonow poſtanowiono. Piętnaſty zawiera, żeby Laicy Ducho-

chownych szanowali. *Jeżeli Laik z Xiędzem ſpotkaią ſię idąc pieſzo,* słowa Koncilium', *Laik zdiąć czapkę pierwſzy powinien, jeżeli zaś konno Laik jadący to zsiąść z konia powinien i przywitać ſię, z pieſzo idącym Xiędzem.*

586.

Tybery Cesarz w Konſtantynopolu umarł.

590.

Papież Pelagius pod czas powietrza w Rzymie w Mieſiącu Styczniu umarł. Obrany po nim Dyakon Grzegorz, 3. Września konsekrowany. Ten Papież zwany Wielkim Grzegorzem.

Koncylium w Sewilli 4. Liſtopada poſtanowiło, że jeżeli Kapłan od Biſkupa oſtrzeżony, żeby oddalił niewiaſtę, nie oddala, ta niewiaſta od Sędziego może bydź za niewolnicę wzięta.

591.

Maurycy Ceſarz przybrał do rządu Syna swego Teodozego 14. Kwietnia.

592.

Koncylium Saragockie u Aryanow znalezione Relikwie kazało doświadczać.

594.

S. Grzegorz posłał do Sardynii Biſkupa Felixa i Opata Cyryaka na nawracanie Pogan.

TA-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Siodmego Wieku Kościoła.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Piſarze*	*Monarchowie.*
S. Grzegorz W. 3. Września 590. † 12. Marca 604. Sabinian 1. Wrześn. 604. † 2. Lute. 605. Bonifacy III. 25. Lute. 606. † 12. Liſtopada - 606. Bonifacy IV. 18. Września 607. † 24. Maja - - 614. *Deus dedit* 13. Liſtopad: 614. † 8. Pazdz. 617 Bonifacy V. 29. Grud: 617. † 22. Pazd. 625. Honory 14. Maja 626. † 12 Pazdzier. 638. Seweryn 28. Maja 640. † 2. Sierpnia 640. Jan IV. 29. Grudnia † 12. Pazd. 642.	*Antypapieże.* Paschał 687. Teodor 687. *Heretycy.* Monotelici - - 633. Machomet wynalazca nowey Religii. - - 608	S. Izydor B. Sewill. 639. Piſał hiſtorya Gotow i Wandalow. Kommentarz na Pismo S. Jan Moch. Zycia piſał Puſtelnikow. Markult Mnich Francuz 660. Formularz zebrał Kościelny.	*Cesarze Wſchodni.* Maurycy †602 Fokas 610. Heraklius 641 Konſtantyn - - 641. Herakleones - - 641. Konſtans 668. Konſtantyn Pogonat 685. Juſtynian II. *Krolowie Gotſcy w Hiſzpanii.* Sisebut 621. Rekared II 621 Swintilla 631. Sisenand 636. Chintilla 640. Tulgas 641. Cindewird - - 649. Reseswind. - - 649. Wamba 680. Erwirg 687. Egika

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Siodmego.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Piſarze*	*Monarchowie.*
Teodor 24. Liſtop. 642. † 13. Maja - 649 Marcin I. 5. Lipca 649. † 16 Wrześ. 655. Eugeni 655. † 1. Czerw. 658. Witalian 30. Lipca 658. † 27. Stycz. 672. Adeodat kwi. 672. † 17. Czerwca - 676. Donus 2. Liſtop. 676. † 11. Kwietnia 679. Agaton 26. Czerwca 972. † Stycz. 682. Leo II. 17. Sierpnia 682. † 28. Czerwca - - 683. Benedykt II. 683. † 8. Maja - - 585. Jan V. 25. Lip. † 21. Paz. 686. Konon 21. Pazdzier. 686. † 687. Serotus 15 Grudnia 687.			*Krolowie Francuſcy.* Klotaryusz II - - 628. Sigebert II. - - 654. Childeryk III. - - 673. Klodoweuſz III. - 659. Dagobert I. - - 638. Klodoweuſz II. - 660. Klotar. III. 668 Dagobert II. - - 650. Childebert III *Krolowie Lombardſcy.* Agilulf 616. Ariowald 638. Rodoold 659. Gondipert 662 Garibald 673. Kunibert. Adelwald 626 Rotary 654. Aripert. 661. Grymoald 673 Portarit 691.

WIEK

WIEK SIODMY

602.

Woysko, Fokasa Setnika ogłosiło za Cesarza, który kazał siebie Cyriakowi Patryarsze Konstantynopolitańskiemu koronować 23. Listopada, á Maurycego i Brata jego i dzieci zamordować, jako też innych zacnych ludzi.

604.

S. Grzegorz W. umarł 12. Marca. Po śmierci Jego Stolica wakowała poł szosta Miesiąca, bo aż 1. Września Sabinian Papieżem był obrany.

605.

Sabinian 2. Lutego umarł, przez resztę tego roku Papieża nie obierano.

606.

Bonifacy III. Papieżem został 25. Lutego, umarł 12. Listopada, dziesięć po nim miesięcy i dni sześć nie było Papieża.

607.

Bonifacy IV. 18. Września obrany Papieżem.

608.

Tego roku Machomet ogłośił siebie, za Proroka posłanego od Boga, i natchniętego do wystawienia Religii. Miał wtedy lat czterdzieści, Uczniowie jego pierwśi byli Kadiia Zona jego, Zaida Niewolnica, krewny jego Ali Syn Abutaliba, i Abubekr szacowany dla cnot i bogactwa. Przywabił pięć innych osob do siebie Machomet, lecz we cztery lata dopiero Prorokiem siebie nazywał, i swoią Religią rozgłaszał. Nie twierdził żeby miała bydź nową,

lecz

lecz że przywrocić chce czystość tey, która była Abrahama i Izraéla dawnieysza od Chrześciańskiey i teraźnieyszych Zydow. Otoż zbior bajek, które Machomet i Następcy jego podbiciem tylo Krajów uczynili wziętą. Jeden iest Bóg naywyższy doskonały Stworca wszystkiego. Różnemi czasy posyłał Proroków do nauczania ludzi, jako to Nòégo, Abrahama, Moyżesza, i innych, których Zydzi wyliczaią, dodawał Machomet i Arabow niektórych według podania swego Kraju. Naywiększy był Prorok JEZUS Syn Maryi, urodzony z niey chociaż Panny cudownym sposobem. Ten iest Messyaszem, Słowem i Duchem Boga. Zydzi chcieli go z nienawiści zamordować, lecz Bóg ocalił go cudownie. Jana Syna Zacharyasza, Apostołow JEZUSA, i Męczennikow poczytał Machomet za Swiętych. Prawo mówił Moyżesza i Ewangelii są Xiążki Boskie: lecz ludzie zawsze na złe zażywaiący Łaski Boga, tak Zydzi jako i Chrześcianie nadwerężyli prawdę, i Pismo S. zeszpecili, dla tego, mówił Machomet, posłał mnie Bóg, ażebym nauczał Arabów, jako Arabczyk. Trzeba więc porzucić bałwochwalstwo, jednego Boga czcić, nie przypisuiąc mu ani Syna, ani Corek, ani Osoby, któraby dzieliła się z nim honorem Jemu należytym, znać Machometa za Proroka, wierzyć o Zmartwychwstaniu o Sądzie powszechnym, o piekle dla złych, w którym palić się będą wiecznie, o Raju, który iest ogrodem roskosznym oblewany rzekami, á w nim cieszyć się będą dobrzy z pięknemi kobieta-

bieta-

bietami, używaiąc uciech wſzelkich. Co do obrządkow Religii powierzchownych zalecał swoim Machomet, żeby pięćkroć razy modlili ſię na dzień, i ochędoſtwo ciała jako przyſpoſobienie potrzebne do modlitwy. Ochędoſtwo to, zasadzał na umywaniu twarzy, rąk, nog, i niekiedy całego ciała. Obrzezanie do tegoż należy. Machomet zakazał wina pić, wieprzowiny ieść, pościć kazał w mieśiącu Arab Ramadam, i święcić piątki. Zalecał pielgrzymowanie do Mekki, odwiedzać tam Kościoł kwadratowy, nazwany *Kaaba*, który za czasów Jego był w wielkim poſzanowaniu u Arabów. Chowaja w nim kamień czarny i ten w poſzanowaniu mieć kazał Machomet. Obracać ſię przykazał kędybykolwiek kto znaydował ſię ku temu mieyſcu modląc ſię. Szczegulniey zalecał jałmużnę i oddawania dzieſięciny. Zachęcał, żeby bronią Religii bronić, i przyrzekł Ray tym, którzy w potyczce zginęliby. Piekłem groził takowym, którzyby na bijących ſię za Religią patrząc nie wſpomagali, chybaby wſpomogli pieniędzmi, kazał gubić wszelkie bałwochwalſtwo, i tych, którzy porzuciliby Religią jego, raz przyiąwſzy. O Predeſtynacyi nauczał mocno, żeby niczego ſię nie bać. Te są nauki Machometa wyięte i pomięſzane, tak z Pisma, jako i bajek.

610.

Heraklius Syn Rzadcy Afryki z ogromną flotą pod Konſtantynopol podpłynąwſzy, dobył go, Fokasa Cesarza z Kościoła S. Archanioła wywlec, przyprowadzonemu rękę prawą uciąć kazał, á potym głowę, i trupa wlec po miaſta ulicach, i ſpalić. Nazajutrz Heraklius był koronowany Ceſarzem od Sergiuſza Patryarchy.

614.

Bonifacy IV. 25. Moja umarł, *Deus dedit* 13. Liſtopada Papieżem obrany.

Papież Bonifacy uproſiwſzy u Ceſarza Fokasa Kościoł *Pantheon* zwany, konsekrował go na cześć Panny MARYI i wſzyſtkich Męczenników, ztąd to 1. Liſtopada obchodziemy uroczyſtość Wſzyſtkich Swiętych. Kościoł ten wyſtawił był Agryppa, trzeci raz będąc Konsulem roku od wyſtawienia Rzymu 729, á 25. przed Narodzeniem J. C. poprawiony od Pertinaxa, teraz zwany *Sanctæ MARIÆ rotundæ*.

617.

Deus dedit Papież 8. Liſtopada umarł, Bonifacy V. 29. Grudnia obrany.

622.

Tego roku zaczęła ſię Era Machometańſka, ta liczy lata od *Heginy*, to ieſt: od czasu którego Machomet ścigany uciekł z Mekki swoiey Oyczyzny do Medyny.

Bonifacy V. 25. Pazdziernika umarł.

626.

W sześć miesięcy dni ośmnaście po śmierci Bonifacego V. zoſtał Papieżem Honorius, to ieſt; 14. Maja roku tego.

627.

Machomet zbiwſzy kilkakrotnie Zydow i Korysianow, z niemi uczynił ugodę. Od swoich za Pana i Rządcę obrany, Ceremonia ta pod iednym odprawiła ſię drzewem.

630.
S. Amand od Dagoberta Króla Francyi otrzymał pozwolenie nawracania Pogan w Gandzie, cała bowiem ta okolica była w bałwochwalstwie.

631.
Machomet umarł maiąc lat 63. urodził się roku 568. Tegoż samego czasu po śmierci Machometa Abubekr uznany za Następcę jego, i nazwany *Kalif* to iest: Namiestnik Machometa.

633.
Sekta zjawiła się Monotelitow, przezwani są od słowa greckiego *Monos* jeden *Thelesis* wola, twierdzili ponieważ, że w J. C. była wola Boska tylko; Teodor Biskup Faran w Arabii był herszem tey herezyi, którą zaraz przyiął Sergiusz Patryarcha Konstantynopolski.

634.
Abubekr umarł. Zebrał on w jednę Xięgę *Alkoran* zwaną Nauki Machometa, albowiem na kartkach były pisane, które on rozsiewał po zachwyceniach, na których (bezczelnie) twierdził, iż rozmawiał z Archaniołem Gabryelem. Pisma jego Imie swoie maią. *Al koran*, czyli *czytanie*. Rzeczy w Alkoranie zawarte, są bez porządku, bez konsekwencyi, bez uwagi. Posłanie swoie upoważniał przywodząc, że Moyżesz, że J. C. posłani od Boga i Prorocy, zawsze doznali od ludzi przykrości. Wylicza historye z Starego i Nowego Testamentow, ale każdą albo odmienił, albo obciął. Nauki jedne drugie zbijają, tak są sobie przeciwne, i ustawiczne jedneyże rzeczy

rzeczy powtarzanie. Gdzie niegdzie morał wtrąca, ale bez żadnego ładu, wspomina często o Majestacie Boga, o Wszechmocności, o Dobroci Jego, naciera na niewdzięczność ludzi, odgraża im karami, zachęca nadgrodami w przyszłym życiu, używaiąc stylu Prorokom niby podobnego.

Po śmierci Abubakra obrany Omar za Kalifa.

638.
Umarł Honory, po śmierci Jego ośmnaście miesięcy wakowała Stolica Rzymska.

640.
Amron posłany od Omara do Egyptu podbił ten Kray, á Alexandryą dostał 22. Grudnia. Osadzaiąc się w Alexandryi Amron, od Omara dostał rozkazu, żeby Bibliotekę zniszczył sławną w tym mieście. Xięgami w niey znayduiącemi się niemniey nad cztery tysiące, mówią, że przez sześć miesięcy palono w łaźniach publicznych.

Seweryn konsekrowany na Papiestwo 28. Maja umarł 2. Sierpnia. Jan IV. po nim obrany, i konsekrowany 24. Grudnia.

641.
Cesarz Heraklius umarł, Konstanty Syn jego starszy uznany za Następcę. Umarł 22. Czerwca. Marcina Macocha jego panowała przez niejaki czas z Synem swoim Hieraklionem; lecz większą partyą widząc wzmagającą się za Herakliuszem Synem Konstantyna, musiała go kazać koronować. Nowy Cesarz wziął Imie Konstantego.

642.

642.

Jan IV. 12. Pazdziernika umarł. Teodor po nim rodem Grek 24. Listopada, obrany.

648.

Cesarz Konstanty dowiedziawszy się o sprzeczkach względem dwoistey woli w J. C. chcąc aby spokoyność miał w Kraju, zwłaszcza maiąc co do czynienia na granicach z Musułmanami, i innemi Barbarzyńcami, wydał edykt nazwany *Typus*, nakazujący milczenie obojey stronie. Edykt ten bardzo się zdał przykry Marcinowi Papieżowi, Następcy po Teodorze.

649.

Teodor Papież 13. Maja umarł. Marcin I. tego Imienia obrany 5. Lipca.

Koncylium zwołał ná potępienie Monotelitów, czym uraził Konstantego, á ieszcze gdy z skargami przeciwko Edyktom Cesarza Mnisi Grecy przybyli, który edykt na Sesyi czwartey był za niezbożny uznany.

653.

Cesarz rozgniewany tą czynnością Papieża, rozkazał go Kalliopowi Exarsze Raweńskiemu poimać.

654.

Papież przyprowadzony do Konstantynopola, i do więzienia wtrącony, á potym w poł obnażony po mieście wleczony, i nazad do więzienia wepchnięty, i na wygnanie skazany. Eugeni z rozkazu Cesarza Papieżem; pisał Marcin z wygnania swego na Chersonesie wyspie, ustępuiąc Papiestwa Eugeniemu.

655.

655.

Marcin umarł na wygnaniu 16. Września.

658.

Eugeni 2. Czerwca żyć przestał. Witalian po nim 30. Lipca obrany.

659.

Tego roku naywięcey do Mnichow garnęło się, Zonaci, Mężatki z dziećmi swemi; Dzieci wyrozłszy z lat dziecinnych między Mnichy na ćwiczenie oddane, á offiarowane gdyby to od Rodzicow, przyszedłszy do lat starszych, chociażby nie chciało, musiało bydź Mnichem.

663.

Konstanty 5. Lipca przybył do Rzymu. Papież Witalian z Duchowieństwem wyszedł przeciwko niemu. Cesarz dni dwanaście przebywaiąc w Rzymie nawiedzał Kościoły, mież zdiąć z gmachow kazał, nawet z Kościoła *Sanctæ MARIÆ majoris* z kruszcu będący dach, i zasłał do Konstantynopolu.

664.

Rozmowa w Anglii względem obchodzenia Wielkanocy, w Klasztorze S. Reneschala przy obecności Osui Króla Nortumbryi, i Syna jego Alfryda razem z nim panującego. Osui obchodził 14. Marca pełni, bądź któregokolwiek przypadła dnia. Alfryd zaś nauczony od S. Wilfryda, według Rzymskiego Kościoła w Niedziele po pełni Marca. S. Wilfryd w mowie swoiey gdy przytoczył słowo J. C. do Piotra. *Tobie dam klucze Królestwa Niebieskiego*, odezwał się Król Osui pytaiąc się Islandczyków. Prawdaż to? na

go

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Osmego Wieku Kościoła.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
Sergius 15. Grud. 687. † 8. Wrześn: 701. Jan VI. 30. Pazdz. 701. † 11. Stycz. 705. Jan VII. 1. Marca 705. † 18. Pazdz. 707. Sisinius 19. Stycz. 708. † 7. Lutego 708. Konſtantyn 25 Marca 708. † 9. Kwiet. 715. Grzegorz II. 19. Maja 715. † 2. Lutego 731. Grzegorz III. 18. Marca 731. † 28. Liſt. 741. Zacharias 3. Grudnia 741. † 15. Mar, 752. Szczepan II. 16. Marca 752. † 26. Kw. 757.	*Antypapieże.* Teofilakt 757. Konſtantyn - - 767. *Heretycy.* Obrazoborcy, czyli ci którzy nacześć Obrazów Swiętych nacierali.	Jerzy Syncell 730. mniany jego Chronikę Grecką i Łacińſką. Bartłomiey Mnich z Edeſsy w Syryi 731 Refutował Alkoran Beda Angielczyk Mnich 735. Piſał Filozofią hiſtoryą i inne Xięgi Fredgar - 760. Piſał hiſtoryą czyli kontynuował Grzegorza Turońſkiego aż do Pepina. S. Jan Damascen 780. Paweł Dyakon Akolei. piſał hiſtoryą Lombardów i Biſkupow Metzu.	*Ceſarze Wſchodni.* Juſtynian II. † - - 711. Filippik 713. Anaſtazy II. - - 714. Teodozy III. - - 716. Leo Isauryk - - 741. Konſtantyn Kopronim 775 Leo Porfirogenit 780. Konſtantyn - - 797. Irene *Krolowie Gotſcy w Hiſzpa:* Egika 700. Wicyka 710. Roderyk oſtatni Król z Gotow - 713. *Krolowie Hiſzpańſcy.* Pelagi 737. Fawila 739. Alfons 757. Troila 768. Aurelian 774. Siglon 783.

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Osmego.

Papieże.	*Antypapieże. Heretycy.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
Szczepan III. 7. Sierp. 768. † 1. Lut. 772. Paweł 28. Maja † 29 Czerwca - 767. Adryan 9. Lutego 773. † 26. Grudnia 795. Leo III. 26. Grudnia 796.		Luitprand i Hildebrant - - 744 Rachis 750. Aſtolf. 756. Desiderius oſtatni, zwyciężony od Karola W. *Królowie Szkocyi pierwśi niewiadomi.* Eugeni VI. - - 717 Mordae 730 Etsin 760. Eugeni VII. - - 764. Fergus II. 767. Solwacy 787. Achanis.	Moregat 788. Weremond - - 791. Alfons Katolik. *Krolowie Francuſcy.* Childebert III - - 711 Dagobert III - - 715. Chilperyk II. - - 720. Thierri IV - - 736. Bezkrolewie Childeryk III. złożony. 750. Oſtatni pierwſzey linii Królow Karol Wielki. *Druga linia.* Pepin 768. *Krolowie Lombardyi.* Kunibert 703. Luitper 704. Arispert 712.

WIEK OSMY.

701.

Śmierć Sergiusza Papieża 8. Września, po nim nastąpił na Stolicę Piotra Jan VI. 30. Pazdziernika.

703.

Justynian zgromadziwszy woysko, przybył do Konstantynopola. Absymara i Leoncyusza poimać i ściąć kazał.

705.

Jan VI. 11. Stycznia umarł, obrany Jan VII. 1. Marca.

707.

Jan VII. 18. Pazdziernika umarł.

708.

Sisinius obrany ná Stolicę Rzymską 19. Stycz. á 7. Lutego umarł. Konstantyn 25. Marca nastąpił.

710.

Papież przyiechał do Konstantynopolu z rozkazu Justyniana Cesarza.

711.

Zołnierze znienawidziwszy sobie Justyniana, Bardanesa wykrzykneli Cesarzem, i przezwali go Filippikiem, który do Konstantynopolu przybywszy Justyniana ściąć, á Syna Jego Tyberego zamordować kazał.

713.

Antemius pierwszy Sekretarz Cesarza, śpiącemu oczy wyłupił, i siebie za Cesarza ogłosił, pod Imieniem Anastazy II.

Sara-

Saraceni z Afryki wpadli do Hiszpanii, i tak królowanie Gotów skończyło się.

314.

Teodozego Woysko obrało za Cesarza, poszedł przeciw Anastazemu, zbił go, i do Klasztoru wtrącił.

715.

Konstantyn 9. Kwietnia umarł, po nim Papieżem 19. Maja Grzegorz II. został.

716.

Teodozyusz złożył Cesarstwo dla Leona Isauryka, i został Duchownym.

S. Wulfryd do Fryzyi przybył i tam przed Królem Ratbodem opowiadał wiarę. Król słysząc o powszechney wierze, umyślił ią przyiąć, ale gdy już miał bydź chrzczony, spytał się S. Wulfryda, kędyby byli Królowie i Xiążęta Fryzyi zmarli, czy w piekle, czy w Niebie? na co gdy odpowiedział S. Wulfryd, że nie będąc ochrzczonemi są w piekle, Ratbod rzekł, wolę ja bydź z memi Przodkami razem, i od Chrzcielnicy odszedł.

720.

Leo przybrał ná Cesarstwo Syna swego maiącego lat dwa Konstantyna, zwanego Kopronimem, że zeszpecił Chrzcielnicę pod czas Chrztu swego.

721.

S. Hubert do Leodium przeniosł Relikwie S. Lamberta, i ie w Kościele ná tym mieyscu wystawionym na którym Swięty był zabity, złożył. Miasteczko zwolna rozszerzyło się, dla

dla zgromadzających wielu zawſze ludzi? z Maſtryku potym przenieſiona Katedra do Leodium.

722.

Ceſarz Leo przymuſzał Zydow do Chrztu, i Montaniſtów, dla czego wielu życie ſobie odeymowało.

724.

S. Boniſacy Ewangelią opowiadał Niemcom, w niektórych okolicznościach udawał ſię po radę do Grzegorza II. Papieża 730.

Karol Martel zwyciężył Saracenów.

731.

Grzegorz II. Papież 12. Lutego umarł, obrany 18. Marca Grzegorz III. Liſtow kilka piſał do Cesarza, i Ceſarz do niego, w swym Liście Papież wyrazy te miał. *Wydaliśmyby przeciwko tobie, gruntując się na władzy po Piotrze, kary, lecz gdy ſam na ſiebie ściągaſz przekleńſtwa, niechayże te będą przy tobie: i daley. Ceſarze wtrącać się nie mają w Duchowne ſprawy, ale na ſamych ſzczegulnie ſobie powierzonych przeſtawać. Choſz nas zalęknąć poſtrachem, iż przyśzleſz Obraz S. Piotra podrzeć i Papieża okuć jako Konſtanty Marcinowi uczynił. Wiedzże o tym że Papieże są Pośrzednikami i Sędziami pokoju między Wſchodnim i Zachodnim Państwem. Nie bojemy ſię twoich pogrożek.* &c.

341.

Grzegorz Papież Karolowi Marzelowi radził uchylić się od poſłuſzeńſtwa Ceſarzowi, i zachęcał aby przeciw Lombardow z Woyſkiem poſzedł, Karol udarowawſzy Papieża, wymowił ſię

ſię, bo Saraceni wtedy byli mocnieyśi. Karol 20. Pazdziernika umarł podzieliwſzy Francyą między Karolomona i Pepina. Panował nad Francuzami od śmierci Króla Thierri III. Wodzem czyli Xięciem Francyi nazywaiąc ſię.

Papież Grzegorz 28. Liſtopada umarł. Zacharyaſz po nim 3. Grudnia naſtąpił.

Na wſchodzie Ceſarz Leo umarł, Konſtantyn Kopronim Syn Jego Ceſarzem obrany.

743.

Gdy był zabawny Ceſarz woyną z Arabami, Zięć Jego Artaban umyślił z tronu go zrzucić. Artaban znaydował się razem w obozie, i w mgnieniu oka zniknął, do Konſtantynopolu przybył, śmierć Ceſarza udał, sam ſiebie Ceſarzem ogłosił. Anaſtazy Patryarcha Konſtantynopolitańſki, rozumieiąc że Konſtantyn umarł, wiele przeciwko niemu mówił. Lecz Konſtantyn z zwycięſtwem powrociwſzy do Konſtantynopolu, Artabasa z dwoma Synami jego i Anaſtazego poymać kazał, i oczy wyłupić, Anaſtazy acz ślepy ſwoy urząd ſprawował.

748.

Bonifacy Arcybiſkup Moguncki piſał do Papieża żaląc ſię na Wirgiliuſza Kapłana twierdzącego, iż są inne światy oprocz naſzego, inne Słońce, inny mieſiąc.

750.

Burchard Biſkup Wirtzburſki i Kapelan Pepina posłani do Rzymu do Papieża po radę, czyli za Króla uznać potrzeba tego, który nie wypełnia powinności Królewſkiey i nie może wypeł-

wypełniać. Na co gdy odebrali odpowiedź, iż przystoi bardziey zdolnego uznać za Króla, więc Childeryk III, á ostatni z linii Klodoweusza, zamknięty był w Klasztorze Sithin, nazywa się teraz S. Bertyna, á Syn Króla, Thierri w Fontenelskim.

752.

Papież Zacharyasz 15. Marca umarł. Szczepan obrany, przed konsekracyą swoią gdy umarł, wkrótce potym tegoż Imienia Szczepan 26. Marca Papieżem został. Ten pierwszy był którego na barkach noszono.

Astolf Król Lombardów, pożytkuiąc z sił słabych Grekow wpadł do Rawenny. Eutychius na ten czas był Exarchą, uciekł do Grecyi, i takim sposobem Exarchat Raweński zakończył się trwaiący Lat sto, ośmdziesiąt, rachuiąc od Longina, za czasow Cesarza Justyny młodszego. Astolf daley poszedł i oparł się aż o Rzym; w Rzymie łupiąc Kościoł, Anzelmowi przyrodniemu swemu bratu darował włość Nonantulę, dwie mil od Modeny odległą, aby tam fundował Klasztor, á w daninie za to, co rok ośmdziesiąt szczupakow dawał. Anselm w niedługim czasie, jedynaścieset czterdzieści i cztery miał Mnichów, nie rachuiąc dzieci, i Nowicyuszów.

753.

Astolf obległ Rzym, Papież Szczepan, daremnie prosiwszy Cesarza o pomoc, i nie mogłszy prezentami od oblężenia odciągnąć Astolfa, poiechał do Francyi do Pepina Króla. Przyięty był okazale. *Karol* potym zwany Karolem Wielkim, zajechał drogę Papieżowi. Papież uprosił pomoc u Pepina.

754.

Pepin obiecał do Włoch z Woyskiem przyciągnąć, darował Papieżowi wiele miast, w dzierżeniu Astolfa będących. Papież namaścił Pepina, Karola i Karolomana Synow Jego, i Królową. Patrycyuszow Rzymskich tytuł im dał. To jeden drugiemu nadawał do czego obydwa nie mieli Prawa. Pepin przebywszy Alpy, Astolfa gnał aż do Pawii, gdzie Astolf zamknąwszy się musiał Traktat podpisać, Rawennę Cesarzowi, á Miasta inne Papieżowi wrócić.

755.

Astolf Traktat zerwał, i znów obległ Rzym. Lecz tuż przybył Pepin, który przymusił Astolfa aby dwadzieścia Miast ustąpił Papieżowi. Pepin więc na zawsze Piotrowi S. i *Kościołowi* Rzymskiemu te *Kraje* darował, i ztąd początek Państwa Papieskiego wzięty.

756.

Astolf umarł, á Rachis, który był złożył koronę sześć lat przedtym, i został Mnichem, gdy chciał wyyść z *Klasztoru* na Państwo, Papież mu zabronił, i uczynił z Dezyderiuszem Xiążęciem Toskanii traktat, uznawszy go *Królem* Lombardyi, za co Papieżowi Xięstwa Ferrary, i innych miast ustąpił.

757.

Papież Szczepan II. 26. *Kwietnia* umarł, po śmierci którego jedna część ludu obrała Teofilakta Archidyakona, á druga większa Dyakona Pawła, brata Szczepana, i był ten 28. Maja konsekrowany.

Kon-

Koncylium w Compiegne, na którym *Kanony* wszystkie były względem Małżeństwa. Trąd uznany za przyczynę prawą rozwodu, dozwalając stronie zdrowey z inszą osobą postanowienia.

Pepinowi będącemu na *Koncylium* tym, Cesarz w prezencie między innemi przysłał organy, naypierwszy raz we Francyi widziano ten instrument.

Żył o te czasy S. Chrudegand Biskup Metzu, ten to regułę ustanowił *Kanonikow*, których trzymali się tak, jak Benedykta S. Reguły Mniśi. Przepisał czas modlitw, jedzenia, postu, i innych zwyczajów.

766.

Cesarz Wschodni kazał wszystkim poddanym swym przysiądz że czcić nie będą obrazow, Co gdy Mniśi znayduiący się w *Konstantynopolu* ganili, kazał aby wszystkich zaprowadzono na Hipodrom (mieysce to iest gonitwy w Carogrodzie) i każdy z nich trzymał za rękę niewiastę.

767.

Paweł Papież gdy 29. Czerwca umarł, *Konstantyn* Laik z uzbrojonemi, Lateran opanował, kazał sobie pierwsze święcenie, i inne dać, co Biskup Prenestu uczynił.

768.

Krzysztof Kantor i *Konsyliarz* Stolicy S. otrzymawszy Zołnierzy od Dezyderyusza *Króla* Lombardów, przyszedł do Rzymu. Dla czego *Konstantyn*, ukrył się w modlitewni S. Cezarego, Część ludu z *Klasztoru* wyprowadziła Pio-

Piotra, á druga obrała Szczepana, i ten Papieżem został. Potym złożony *Konstantyn* z przywłaszczonego sobie gwałtem Papiestwa.

Szczepan III. konsekrowany był w *Kościele* S. Piotra, i z Ambony czytane wyznanie ludu, że nie przeszkodził wdarcia się *Konstantynowi* na Stolicę S.

Pepin maiąc 54. lat umarł, wprżod Państwo podzieliwszy między dwóch Synow swoich pod czas ziazdu narodowego. Pepin naznaczył dawać dziesięciny wszystkim do *Kościoła*, jako znać z listu Jego do Sulla ArcyBiskupa Mogunckiego, pisanego.

Na Wschodzie Leo Syn *Konstantyna* przybrany na Państwo.

770.

Karol W. lubo żonaty mimo odradzania Papieża ożenił się z Erinengardą Córką Dezyderyusza *Króla* Lombardyi. W rok oddalił ją od siebie, i wziął za Żonę Hildegardę z nayzacnieyszego domu, Szwabkę.

Michał Rządca Natolii, do Efezu zgromadził wszystkich Mnichów i Mniszki, i Cesarza rozkaz ogłosił, żeby się żenili. Wielu poddało się rozkazowi Cesarza.

772.

Szczepan III. umarł 1. Lutego, Adryan 9. tegoż Miesiąca po nim obrany Papieżem.

Dezyderiusz Król Lombardów opanował Rawennę, i wiele Miast darowanych Papieżowi od Pepina.

773.

Karol

Karol W. po zmarłym *Kolomanie* bracie swoim 771. ſam będąc *Królem* Francużkim, na proźby Papieża Alpy przeſzedł. Desyderyuſza zbił woyſko, i obległ ſamego w Pawii.

774.

Karol W. na Wielkanoc do Rzymu przyjechał, á Woyſko jego w oblężeniu trzymało Pawią. Papież Adryan o trzydzieści mil poſłał przeciwko niemu Magiſtrat, o mile zaś Zołnierze, dzieci z gałązkami oliwnemi zaſzły mu drogę, á Papież z Duchowieńſtwem czekał na ſchodach *Kościoła* S. Piotra. *Karol* uściſkawſzy ſię z Papieżem wſzedł do *Kościoła*, Duchowieńſtwo śpiewało. *Błogoſławiony ten, który przychodzi w Imie Pana.*

Karol po zwycięſtwie i doſtaniu Pawii, drugi raz do Rzymu przyiechał. Dezyderyuſzowi kazał głowę ogolić i zasłał go do Francyi do *Klaſztoru Korbii*, w którym umarł. Tak ſię ſkończyło we Włoſzech *Króleſtwo* Lombardów trwające lat dwieście. *Karol* wziął tytuł *Króla* Lombardyi, i był oraz Francuzkim.

775.

Konſtantyn Kopronim 14. Września umarł. Po którym Leo sam panował.

776.

Leo przybrał Syna swego *Konſtantyna* Porfirogenita, to ieſt: urodzonego w purpurze.

780.

Leo 8. Września umarł. Syn jego naſtąpił, lecz Irene Wdowa po Leonie dla młodych lat *Konſtantyna*, rządziła Ceſarſtwem.

785.

785.

Ceſarz pisał do Papieża wzywaiąc go na *Koncylium* powſzechne, które zwoływał, lecz Adryan odpisał między inſzemi to. „ Daię ci „ za przykład *Karóla*, który za radą naſzą „ idąc i żądaniami, podbił narody Barbarzyń- „ ſkie na Zachodzie, udarował *Kościoł* Rzym- „ ſki na wieczne czasy *Krajami*, i nie przeſtaie „ codziennie dawania złota i srebra na światło, „ i wyżywienia ubogich. „

787.

Drugie Koncylium Niceńſkie w Bitynii względem czci Obrazow. Papież swych na nie wyſłał Posłow. Po ſkończoney decyzyi aby ſzanować obrazy, Ceſarzowa Irene przeniosła Koncylium do Konſtantynopolu, i była na dwoch oſtatnich Sesſyach, które podpisała sama pierwſza.

Papież tegoż roku wyſłał Grzegorza Biſkupa Oſtyeńſkiego, Teofilakta Biſkupa Lodſkiego do Anglii, i tam zwołali Koncylia dwa. Obydwóch też były Kanony. Pierwſze było w Kalkucie w Nortumbryi, drugie u Mersianów. Zakazano ná tych Koncyliach miotać się ná życie Królow, i zabobony pozoſtałe w Poganach, jako to nozdrze, ogony koniom obcinać, i nne znieśli.

Traſsylon Xiąże Bawarſkie posłał do Papieża Biſkupa i Opata, proſząc ażeby go pogodził z Karolem Wielkim.

788.

Karol wyſławił Biſkupſtwo Osnabryckie i Bremſkie. Zakazał jadać mięsa w Wielki Poſt.

790.

790.

Adryan Papież posłał Karolowi dzieje ostatniego Koncylium Niceńskiego. Biskupi przeyrzawszy za rozkazem Króla, wydali Pismo pod Imieniem Króla: Te są Księgi Krolewskie zwane.

794.

Koncylium powszechne Krajów wszystkich należących do Karola W. w Frankfurcie nad Menem. pięćdziesiąt dwa na nim postanowiono Kanonów, między innemi drugi, żeby nie oddawać obrazom czci tey, ktora się oddawać powinna Troycy Swiętey.

795.

Adryan Papież 26. Grudnia umarł. Leo III. po nim obrany.

797.

Irene spisek uczyniła przeciw Konstatynowi swemu Synowi i oczy mu wyłupić kazała. Cesarz ten umarł 19. Sierpnia.

799.

Paschał Kantor, i Kampul Zakrystyan zbuntowali się przeciwko Papieżowi, i zamkneli go w jednym Klasztorze, miał sposobność wyyścia z tego więzienia, i udał się do Francyi do Karola, Karol wszedłszy w rzecz, buntowników skarać kazał.

800.

Czwarty raz Karol przybył do Rzymu. Papież Leo wyjechał o mile przeciw niemu. Papieża oskarżonego przed sobą, gdy kazał roztrząsać skargi, Zgromadzenia zawołały. *Nie godzi się nam sądzić na Stolicy Apostolskiey będącego.*

Tegoż

Tegoż roku pod czas Bożego Narodzenia w Kościele na modlącego się Karóla włożył Koronę Papież, lud wołał zgromadzony. *Karolowi Augustowi Koronowanemu z Ręki Boga, i spokoynemu Cesarzowi Rzymskiemu, życie i zwycięstwo niechay służy.* I odtąd Karola zwano Cesarzem, á tym Cesarstwo Zachodnie przywrociło się.

TA-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Dziewiątego Wieku Kościoła.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Pisarze*	*Monarchowie.*
Leo III. 26. Grudnia 795. † 12. Czerwca - - 816. Szczepan IV. 21. Czer. 816. † 22. Stycznia - - 817. Paschał 25. Stycz. 817. † 11. Maja 824. Eugeni II. 5. Czerwca 824. † 27. Sier. 827. Walentyn I. Wrześ. 827. † 10. Pazdz. 827. Grzegorz IV. 5. Stycz. 828. † 11. Stycz. 844. Sergiusz II. 27. Stycz. 844. † 27. Styczn. - - 847. Leo IV. 12. Kwietnia 847. † 15. Lipca 855. Benedykt III. 1. Wrzśn. 855. † 10. Marca - - 858.	*Antypapieże* Zisim 824. Anaſtazy 855. Sergiusz 891. Bonifacy 896. *Heretycy.* Goteschalk Mnich 849.	Alkuin Dyakon. Eborachi 804. Teofan Opat - - 818. S. Nicefor 828. Zbior Hiſtoryi. Anſegiſt Opat - - 834. Smaragd Opat - - 835. Retram 840. Eginhard 844. pisał Kroniki Francuzkie od 741. roku 829. Paſkas Robert - - 869. O Euchryſtyi pisał. Anaſtazy Bibliotekarz Rzymſki 872. pisał życia Papieżow. Hinkmar 882. Jan Skot Erigen - 884. Fociuuſz 892. Jzydor Merkator.	*Ceſarze Wſchodni.* Irene umarła - - 802. Nicefor i Stauras 811. Michał Kuropalit - 813. Leo Armeńczyk 820. Michał II. 829. Teofil 840. Michał III. - - 867. Basili Macedończyk 886. Leo Filozof. *Ceſarze Zachodni.* *Przywrocone.* - - 800. Karol W. 814. Ludwik 840. Lotaryusz I. - - 855. Ludwik II. 875 Karol II. 877. Ludwik III. - - 888. Arnul 889. Ludwik IV. *Królowie Hiſzpańſcy.*

Papieże.	*Antypapieże.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
Nikołay 25. Marca 858. †. 13. Liſto: 867. Adryan II. 14. Grud. 867. † 25. Liſtop. 872. Jan VIII. 14. Grud. 872. †. 15. Grud. 882. Marcin II. 22. Grud. 882. †. 23. Lute. 884. Adryan III. 1. Marca 884. †. 8. Lipca - 885. Szczepan V. 25. Lipca 885. † 7. Sier. 891. Formos 19. Września 891. † 4. Kwie. 896. Szczepan VI. 2. Maja 896. † w Sierp. 897. Roman 17. Wrześn. 897. † Lutego 898. Teodor II. 12. Lutego 898. † 3. Marca 898. Jan IX. 12. Marca 898. † 26. Marca 900 Benedykt IV. 6. Kwiet. 990.		Kennet II. 854 Donal V. 858. Konſtantyn II - - 874. Eth - 875. Grzegorz 893. Konſtantyn III. - - *Krolowie Szwedzcy.* Biorn III. 824. Brentamond - - 827. Siwaſt 842. Heroth 856. Karol VI. 864. Biorn IV. 884. Ingeld 891. Olaw.	Alfons Katolik - 844. Ramir 851. Ordonio 862. Alfons III. *Krolowie Francuſcy.* Karol W. 814. Ludwik 840. Karol Łysy - - 877. Ludwik Szepłuń 879. Ludwik III. - - 882. Karoloman - - 884. Karol gruby - - 888. Eudes 898. Karol - *Krolowie Angielſcy.* Egberr 837. Edelwolff 857. Edelbald 860. Edelberr 86•. Edelwed 872. Alfred W. 899. Edward. *Krolowie Szkoccy.* Achanis 809. Kongal III. - - 814. Dongal II. 820. Alpin 823.

WIEK DZIEWIĄTY.

802.

Patrycyuſz Niceſor opanował Ceſarſtwo Wſchodnie, Rone Ceſarzową ná wygnanie do Wyspy Lesbu zaſłał.

803.

Irene 9. Sierpnia umarła ná wygnaniu, Niceſor przybrał Stauraca Syná swego.

Karolowi będącemu w Wormię podany był memoryał od Stanów Pańſtw, Jego upraſzający, żeby Biſkupi uwolnieni byli od wychodzenia ná woynę, ná co przyzwolił Ceſarz, i prawo o tym wydał.

806.

Zjazd w Tyomwilu, ná którym Karol W. potwierdzić kazał Teſtament swóy. Kraje w tym teſtamencie podzielił między trzech ſwoich Synów Karóla, Pepina, i Ludwika, i posłał do Papieża żeby to podpiſał.

809.

We Francyi w Symbole czyli ſkładzie wiáry, zaczęto dodawać, że Duch S. pochodzi rówwnie od Oyca, jako i Syną, *à Patre Filioque.*

811.

Niceſor Ceſarz zbity od Bulgarów, i zabity 13. Lipca. Michał Kuropalat Zięć Jego, Ceſarzem obrany.

813.

Michał Kuropalat przegrał z Bulgarami 25. Marca. Złożył Koronę Ceſarſką, i Zycie Mniſkie przyjął z Zoną swą, i dziećmi.

Leo Ormiańczykiem przezwany po nim 11. Lipca naſtąpił.

Karol ná zjezdzie powſzechnym Narodowym w Akwisgranie, przybrał za Ceſarza Ludwika pozoſtałego z Synow swoich. Ceremonia koronowania w tymże samym Mieście w Kościele odprawiła ſię.

814.

Karol W. umarł w Akwisgranie, mając lat ſiedmdziesiąt dwa 28. Stycznia. Królem Francuzkim był lat czterdzieści pięć, á Ceſarzem trzynaście. *W* tey włosiennicy, którą pod purpurą nośił pochowany, i z innemi znakami Ceſarſkiemi w Akwisgranie.

816.

Leo III. umarł 12. Czerwca. Różnego koloru ſzyby dawać w oknach wymyślił, Różne Gmachy w Rzymie á oſobliwie Kościoły ozdobnie zbogacił. Po nim obrany ná Papieſtwo Szczepan tego Imienia IV. kazał przysiądz Rzymianom ná wierność Ludwikowi Ceſarzowi.

Szczepan IV. umarł 22. Stycznia. Paſchał I. naſtąpił ná Stolicę Piotrową. Do Ceſarza wysłał Posłów oznaymując o obraniu ſwoim, Ceſarz odpiſał potwierdzając nadane Kraje Papieżom od Pepina i Karola Wielkiego.

Ná zjezdzie walnym w Akwisgranie od Ludwika zwolanym, do Pańſtwa rządow przybrany Lotaryuſz Syn jęgo ſtarſzy.

820.

Leo w Konſtantynopolu podczas jutrzni w Pałacu ſwoim zabity. Michał nazwany Szepluń w więzieniu będący zá spisek, okrzykniony Ceſarzem w dzień tenże sam Bożego Narodzenia.

827.

Smierć Eugeniego II. Papieża 27. Sierpnia, Walentyn 1. Września obrany, 10. Pazdziernika umarł. Stolica do końca roku tego wakowała.

828.

Grzegorz IV. Papieżem 5. Stycznia obrany.

829.

Michał Szepluń umarł 1. Pazdziernika. Teofil Syn Jego Ceſarzem zoſtał.

830.

Synowie Ceſarza Ludwika urażeni przeciw Oycu, że Bernard Hrabia Barcelony nim powodował, udawali oſkarżając Bernarda o obcowanie ściſle z Ceſarzową Judytą, i zbuntowali ſię ná Oyca, zamkneli go w Klaſztorze S. Medarda w Sweſsionie, á Ceſarzową w Klaſztorze S. Krzyża w Piktawie. Ludwik był przywrócony w mieſiącu Pazdzierniku ná zjezdzie w Nimedze.

833.

Kłutnie znów we Francyi wznowiły ſię między Synami Ludwika i Ludwikiem Oycem. Lotaryuſz z Włoch przyſzedł do Francyi, maiąc z sobą Grzegorza Papieża. Papież chciał pogodzić dzieci z Oycem. Woyſko Ludwika przeſzło ná ſtronę Lotaryuſza, á Ludwik muſiał ſię zdać ná dyſkrecyą Syná. Mieyſce to nazwane polem kłamſtwa, położone między Baslę i Strażburgiem, Ceſarzowa zaprowadzona do Torrony w Lombardyi, á Ludwik do Sueſsionu, i znów był w Klaſztorze S. Medarda zamknięty, á Syn jego Karol w Promie. Lotaryuſz zwołał zjazd do Compiegne. Ebon Remſki, Agobard Lug-

Lugduńſki, Biſkupi byli tego zdania, żeby Ludwik pokutę czynił, i całe życie ſiedział w Klaſztorze, pierwſzą propozycyą przyiął, drugą odrzucił. W Mieſiącu Pazdzierniku Ceremonia włożenia pokuty odprawiła ſię.

834.

Ludwik od Synów swoich, Ludwika i Pepina, z zamknięcia w którym go trzymał Lotaryuſz, wyswobodzony.

835.

Hulduin Opat za rozkazem Ceſarza wydał życie S. Dyonizego Patrona Francyi, twierdząc, że S. Dyonizy ten sam ieſt, którego zowią Areopagitą, był za Domicyana czasow Ceſarza męczony, i ścięty, po ścięciu głowę swą w rękach kilka ſtay nioſł. Lecz Grzegorz twierdzi, że S. Dyonizy Patron Francyi, inny ieſt, á nie Areopagita.

840.

Ludwik Ceſarz nazwany Dobroczynny, czyli Pobożny umarł.

842.

Teofil Ceſarz Wſchodni 30. Stycznia umarł, naſtąpił ná Ceſarſtwo Michał Porfirogenit, pod rządem będący Matki ſwoiey Teodory Ceſarzowy.

844.

Grzegorz IV. Papież 11. Stycznia umarł, po śmierci jego, Jan Dyakon opanował Pałac Lateranu, lecz opuſzczony od ludu Jan zoſtał, Archi-Presbiter zaś Sergiusz 27. Stycznia konſekrowany.

845.

845.

Ná Wschodzie Teodora Cesarzowa chciała wygubić Paułocianow i innych Manicheyczyków, zginęło ich koło stą tysięcy. Paułocianie udali się do Musułmanów, którzy wystawili wiele miast z uciekających do siebie.

848.

Sergiusz II. 27. Stycznia umarł po nim Leo IV. 12. Kwietnia Papieżem obrany.

849.

Mnich Odeskalk nauczał o dwoch predestynacyach przymuszających, jedney do dobrego, á drugiey do złego, á trzymając się swey nauki upornie, był publicznie szmagany w obecności Króla, á potym wtrącony do Klasztoru.

Leo IV. Papież umocnił Rzym, i miasta nowego fundamenta założył koło Kościoła S. Piotra, żeby tym była zasłona od napaści Saracenów.

853.

Koncylium w Swessyonie 26. Kwietnia, Karol Officyalistom swoim kazał żeby wspierali mocą, Biskupa, gdyby exkomunikowani niedbali ná wyklęcie, áby ich przymuszali do czynienia pokuty.

855.

Leo IV. Papież umarł 17. Lipca. Obrany za Następcę Benedykt, lecz Arseni Biskup Eugubium trzymał stronę Anastazego przed ośmnastu Miesiącami złożonego. Anastazy z uzbroionemi wpadł do Rzymu ná Lateran, z Benedykta stròy Papieski zedrzeć, i szkalując, bić kazał. Lecz potym uznany zá niewinnego Benedykt, i konsekrowano go 1. Września.

Cesarz

Cesarz Lotaryusz umarł tego roku. Przed śmiercią swoja podzieliwszy Kraje między Synów swoich, udał się do Klasztoru Promskiego i Mniskie wziął odzienie.

858.

Benedykt III. 10. Marca umarł. Nikołay pierwszy tego imienia, obrany, i przy Cesarzu Ludwiku będącym o te czasy w Rzymie, konsekrowany.

859.

Zjazd w Akwisgranie, ná którym Tietberga Zona Lotaryusza wyznawszy przeszły swoy upadek przed ślubem, do Klasztoru była odesłana, lecz wyzwoliwszy się, tegoż roku, Deputatów wysłała do Nikołaja Papieża z użaleniem się ná Sąd.

862.

Lotaryusz zgromadziwszy do Akwisgranu Koncylium, otrzymał od Koncylium decyzyą, że nie może mieszkać z Zoną swoją Tietbergą. Przeto za Zonę wziął Waldradę, i Królową koronować kazał.

863.

Papież Posłów wysłał, żeby dowiedzieli się o tym, i zgromadzili w Metzu Koncylium, ná którym sposobów różnych użył Lotaryusz, że ná stronę Jego decydowano.

864.

Posłowie przybyli do Rzymu byli złożeni, i dzieie Metzkiego Koncylium ná Laterańskim uchylone.

865.

Arseni posłany od Papieża do Francyi zgro-

zgromadził Koncylium, ná którym obowiązano Lotaryuſza, żeby Tietbergę nazad przyiął za Zonę, Waldrada obiecała przyiechać do Rzymu z Arsenim, ále z drogi wróciła ſię.

866.

Papież *W*aldradę exkommunikował.

Ceſarz Michał zabić kazał Ceſara Bardasa swego *W*uja, który rządził pod Imieniem Michała. Przyiął za *W*ſpołCeſarza Bazylego zwanego Macedończykiem.

Tego roku poczęła ſię Schyzma dotąd trwająca między Kościołami Greckim i Łacińſkim. Focyuſz był iey Autorem. Nikołay Papież za to, że wdarł ſię ná Stolicę Focyuſz Konſtantynopolſką, ná którey był prawy Patryarcha Ignacy, wyklął go.

867.

Ceſarz Bazyli dowiedziawſzy ſię, że Michał kazać chciał go zabić, uprzedził i Michała zgładził 24. *W*rześnia.

Papież do Biſkupów Francuſkich pisał użalając ſię ná Greków utrzymujących, że pierwſzeńſtwo Kościoła przeſzło do Konſtantynopolu, ponieważ i Ceſarſtwo przenieſione.

Nikołay Papież 13. Liſtopada umarł, Adryan II. Papieżem 14. Grudnia konsekrowany. Adryan był Zonatym miał Córkę, á Zona jego Stefana jeſzcze żyła.

869.

Po śmierci Lotaryuſza Ludwik brat jego, obawiając ſię, ażeby *W*óy Karol nie wpadł w Kraje jego, prośił Papieża, żeby liſty rozpiſał do

do Panów, jego Kraju i Karola. Lecz mniey zważano ná te liſty. Ponieważ Karol był koronowany ná Króleſtwo Lotaryńſkie w Metzu 9. Września.

Adryan Papież wyſłał Poſłów do Konſtantynopolu ná żądanie Ceſarza Bazylego, który zwołał Koncylium. Zaczęto ná nim od czytania mowy Ceſarza, i Liſtów różnych Patryarchów. Koncylium to zgromadzone było przeciw Focyuſzowi. Focyuſz był człekiem zacnym i uczonym. Jeżeli tylko można nazwać mądrością, umieć utremiſasolować, i rozumieć czytaną Ewangelią Greckim álbo Łacińſkim językiem.

872.

Smierć Adryana II. 26. Liſtopada. 14. Grudnia Jan VIII. obrany Papieżem.

Ruś nawrócona do wiary, która przyjęła Arcy-Biſkupa swego, jednego od Ignacego Patryarchy Konſtantynopolſkiego ordynowanego.

875.

Ceſarz Ludwik II. w Sierpniu umarł. Karol Wóy Jego do Rzymu przybywſzy od Papieża 25. Grudnia ná Ceſarſtwo koronowany.

877.

Karol Łysy do Włoch z Woyſkiem przyſzedł ná pomoc Papieżowi przeciw Saracenom, i umarł 6. Pazdziernika. Jan VIII. musiał wniyść w ugodę z niewiernemi, przyrzekłſzy płacić daninę, corocznie dwadzieścia tysięcy grzywien srebra.

874.

Francyą różne fakcye kłuciły. Saraceni grozili upadnieniem Rzymowi, Papież po pomoc poſłał ná Wſchod.

880.

Karol gruby koronowany Cesarzem od Jana Papieża w Rzymie.

882.

Jan VIII. umarł 15. Grudnia. Marcin II. 23. tegoż Miesiąca obrany Papieżem.

883.

Marcin Papież potępił Focyusza.

884.

Marcin II. 23. Lutego umarł, Adryan III. 1. Marca ná Stolicę Piotrą nastąpił.

885.

Adryan III. 8. Lipca umarł. Szczepan V. 25. nastąpił.

886.

Cesarz Bazyli Macedończyk w Marcu umarł, Leo Syn jego przezwany Filozofem nastąpił, Focyusza wygnał, i zamknąć kazał w Manasterze Ormiańskim. Szczepan Brat Cesarzą po nim Stolicę Konstantynopolską otrzymał.

891.

Smierć Szczepana V. 7. Sierpnia. Formos Biskup Portu ná Papiestwo wstąpił. Pierwszy Formos z jednego Biskupstwa ná drugie Rzymskie przeniesiony.

894.

Koncylium w Szolonie nad Saoną. Gerdryda Mnicha Flawinu zapozwało, żeby się oczyścił z wieści, która była że Adalgara Biskupa Autunu otruł. Ná oczyszczenie swoie, i swey niewinności przyiął Kommunią; A gdy po niey nic mu nie stało się złego, osądzony iest za niewinnego.

896.

896.

Arnulf wszedł do Włoch ná Gwidona Cesarzem koronowanego. Gwido umknął, Arnulfa Formos Papież koronował, króry 4. Kwietnią umarł. Bonifącego po nim ná Papiestwo wtrącono, który był z Kapłaństwa złożony. Fakcya ta uśmierzona, i obrany Papieżem Szczepan VI. 2. Mają.

897.

Skoro Papieżem został Szczepan, Formosa swego Poprzednika ciało dobyć kazał z grobu, i zá to, że z Biskupstwa ná Biskupstwo poszedł, z szat odrzeć Papieskich i trupa w Tyber wrzucić. Szczepan wkrótce do więzienia wtrącony, i w nim zaduszony. Roman po nim obrany 17. Wrześnią.

898.

Roman 8. Lutego umarł, Teodor II. 12. nastąpił, á 3. Marcą umarł, ten Formosa ciało do grobu Papieżow przeniosł znalezione od Rybakow, i konsekrowanych od Tegoż Papieża uznał zá prawnię konsekrowanych. Jan IX. po Teodorze, Papieżem 12. Marca został, i Koncylium zgromadziwszy, to wszystko co Szczepan przeciw Formosowi uczynił ná piśmie będące zá niewawaźne poczytał, i spalić kazał.

899.

Cesarz Arnulf umarł w Bawaryi. Jan IX. 12. Marca Benedykt IV. Papieżem 6. Kwietnia obrany.

W tym to wieku, álbo biorąc w rękę żelazo rozpalone, álbo ją kładąc w ukrop, á wyimując nieobrażoną, z zadanych sobie występków oczyszczali się.

TA-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Dziesiątego Kościoła.

Papieże.	*Antypapieże. Heretycy.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
Benedykt IV. 6. Kwiet: 900. †.20.Pazd.904 Leo V. 28. Pazdzier. 904. †. 6. Gru. 904. Sergiusz III. 9. Czerw. 905. †. 6. Gru. 912. Anaſtazyy III 4. Pazd. 913. † 6. Czerw: 914. Landon 4. Grud. 914. †. 25. Kwiet. 915. Jan X. 30. Kwietnia 915. †. 2.Lipca 928. Leo VI. 6. Lipca 928. †. 20. Stycz. 929. Szczepan VII 1. Lutego 929. †.12.Marca 931 Jan XI. 20. Marca 931. †. 5. Lutego 936. Leo VII. 13. Lutego 936. † 23. Sierp. 939. Szczepan VIII. 1. Wrze- śnia 939. †. 15. Stycznia 943.	*Antypapieże.* Krzyſztof 904. Frankon na- zwany Boni- facy VII. 973. Filagat na- zwany Janem XVI. - 997.	Ceſarz Leo Filozof. Są Mowy Jego, i Traktaty o Taktyce 911. Eutychius Patryarcha A- lexandryiſki, Hiſtoryą ze- brał uniwer- ſalną od Stwo- rzenia Swiata áż do swoich czasow 940. Symeon Me- tafraſta 942. Zycie SS. pi- sał. Konſtantyn Porfirogenit - - 960. Luitprand Bi- ſkup Kremo- ny - 968. Sewer Egyp- cyanin pisał hiſtoryą Sara- cenów 977.	*Ceſarze Wſchodni* Leo Filozof † - - 911. Alexander 912 Roman 948. Konſtantyn IX. - 960. Roman II. 963. Nicefor - Fokas 969. Jan Zimiſka - - 975. Bazyli III. Konſtanty X. *Ceſarze Za-* *chodni.* Ludwik IV. - - 912. Konrad I. 919. Henryk I. 936. Otto I. 973. Otto II. 983. Otto III. *Krolowie* *Hiſzpańſcy.* Alfons W.III. - - (910. Garsias 913. Ordonio II. - - 923. Favila II. 924. Alfons IV. 931.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
Marcin III. 22. Stycznia 943. † 4. Sier. 946. Agapit II. 9. Sierpnia 946. †.18. Mar. 956. Jan XII. 23. Marca 956 †. 14.Maja 964. Benedykt V. 19. Maja 964. wypędzony w Czerwcu 964. Leo VIII. 24. Czerw. 964. †. w Kwie. 965. Benedykt V. †.965.Jan XIII 1. Pazd. 965. †. 6. Wrz. 972. Benedykt VI 22. Wrze. 972. †. Marca 974. Donus II. 5. Kwietnia 974. †. Pazdz. 975. Benedykt VII 19. Grud. 975. † 10. Lip. 984. Jan XIV. 19. Pazdz. 984. † 20. Sierp. 985. Jan XV. 25. Kwiet. 986. †. 30. Kwie. 986. Grzegorz V. 19. Maja 986. † 18. Lut. 999. Sylweſter II. 19. Lute. 999.		Swidas Gra- matyk, wydał Dykcyonarz, w którym ma- teryi ma do- syć tyczących się Ducho- wnych. *Szwedzcy.* Ingiełd II. 907 Eryk VI. 926. Eryk VII. 940. Eryk VIII. - - 980. Olaw - *Duńſcy.* Herold VI 980 Poprzednicy nie są wiado- mi z Hiſtoryi. Swenon. *Polſcy.* Mieczyſław pierwſzy Ka- tolik - 999. Bolesław Król	Ramir II. 950. Ordonio III. - - 955. Sancius 969. Ramir III. 982. Weremond - - 999. Alfons V. *Francuſcy.* Karol 929. Raul wdzier- ca - Ludwik 954. Lotaryusz 986 Ludwik 987. *Trzecia linia.* Hugo Kapet - - 996. Robert. *Szkoccy.* Konſtantyn III. - 943. Malkolm 958 Indulf 967. Dulff 972. Kuln 976. Kennet III. - - 984. Krim - 993. Malkolm II. *Angielſcy.* Edward 925. Adelſtan 940. Edreda 955. Eduin 957. Edgant 975. S. Edward.

WIEK DZIESIĄTY.

904.

Benedykt IV. umarł 20. Października. Leo V. obrany 28. tegoż miesiąca. Krzyſztof Papieża wygnał z Rzymu we dwa mieſiące, do więzienia wtrącił, w którym umarł 6. Grudnia.

905.

Po śmierci wdziercy Krzyſztofa obrany Sergiusz III. Ten Papież poſtąpił ſobie z Formosem jak i Szczepan VI. Ow to Sergiusz który 897 roku był obrany od Części jedney, i potym oddalony z Rzymu, nà wygnanie.

908.

Teodora Dama Rzymſka, Matka Marozii i Teodory Rzymem władała. Była Żoną Markiesa Alberta.

911.

Leo Filozof Ceſarz Wſchodni 11. Maja umarł. Alexander Naſtępca ná Ceſarſtwo.

Ludwik IV. Ceſarzem ogłoſzony, umarł w Ratyzbonie mając lat dwadzieścia. Ná nim zakończyła się linia Karola Wielkiego w Niemczech.

Alexander, 7. Czerwca umarł. Mówią o nim, iż czynił offiary posągom ná Hipodromie ſtojącym, odzywaiąc ſię: *Rzymianie czczący Bogow byli niezwyciężeni?* Konſtantyn Porfirogenit którego Oyciec był przybrał ná Ceſarſtwo roku 910. sam panował.

Sergiuſz III. Papież 6. Grudnia umarł.

Po uśiłowaniu długim wygnania Normanów z Francyi, Karol Rollonowi Pryncypałowi ich, obiecał nadać Kraję w Neuſtryi od niego opanowane, jeżeliby przyiął Chrzeſt. Rollon przyzwolił ná to, i z swym narodem był ochrzczony.

Konrad Xiąże Frankonii był obrany Ceſarzem Niemieckim. Od czasow Karola W. w zwyczay weſzło, Królow nazywać Ceſarzami.

913.

Anaſtazy III. ná Stolicę Piotrá S. obrany 4. Pazdziernika.

914.

Anaſtazy, 6. Czerwca umarł. Landon 4. Grudnia naſtąpił.

915.

Landon 24. Kwietnia umarł. Leo X. naſtąpił.

919.

Konſtantyn Ceſarz Wſchodni przybrał do Ceſarſtwa Romana Lekapena.

Konrad I. umarł w Wiburgu. Tego Ceſarza Włochy nie znały.

920.

Henryk pierwſzy zwany Ptaſznik, Xiąże Saſki, obrany Ceſarzem.

925.

Hebert Hrabiá Wemandſki, Syna swego Hugona ná Arcy-Biſkupſtwo Remſkie zalecał, i był obrany mając lat pięć. Jan X. potwierdził to obranie.

928.

Gwido Margrabia Toſkanii, Piotra w Pałacu Lateráńſkim w oczach Papieża zabił, á Papież

Papież do więzienia zaprowadzony w nim zaduszony 2. Lipca. Leo VI. po nim nastąpił ná Papiestwo.

929.

Smierć Leona VI. Szczepan VIII. obrany.

931.

Szczepan VII. 12. Marca umarł, nastąpił po nim. Jan XI. Gwido i Marozia absolutnie rządzili w Rzymie.

936.

Leo VII. Papieżem 14. Lutego obrany po zmarłym Janie XI. 5. tegoż miesiąca.

Henryk Ptaśznik Cesarz w Turyngii umarł, po śmierci jego ná zjezdzie w Akwisgranie obrany Otto Syn Henryka, lecz nie zaraz był koronowany.

937.

Otto Król Niemiecki umocnił Magdeburg, i wystawił w nim Klasztor dedykując go SS. Piotrowi, Maurycemu, i Innocentrmu. Naypierwszym był Opatem Annon á potym Biskup Wormski.

939.

Leo VII. Papież umarł 23. Sierpnia. Szczepan VIII. 1. Września obrany. Rzymianie nie lubili go zá to że był Niemcem.

943.

Miesiąca Stycznia dnia 15. umarł Szczepan VIII. po nim Marin czyli Marcin III. Papieżem został.

944.

Szczepan Syn Romana Cesarza powstał ná Oyca,

Oyca, zaprowadzić kazał go ná wyspę Prote, i przymusił żeby Mnichem został. Roman ná teyże wyspie umarł roku 948.

945.

Konstantyn Porfirogenit dowiedziawszy się o spisku Szczepana i Konstantyna Synów Romana przeciwko sobie, kazał ich przytrzymać 15. Stycznia ostrzydz im włosy i ná wygnanie posłał.

946.

Marcin III. Papież 4. Sierpnia umarł, Agapit II. 9. obrany.

956.

Agapit II. 18 Marca umarł, Oktawian 23. obrany, nazwał się Janem XII. Pierwszy ten Imie zostawszy Papieżem, odmienił, miał lat 18.

960.

Konstantyn Porfirogenit 9. Listopada umarł, Roman Syn jego, którego 949. roku był przybrał, Cesarzem został.

961.

Papież Jan XII. wysłał Posłow prosząc o pomoc Cesarza Ottona przeciw Berengaryuszowi, który roku 949. uczynił się Królem Włoskim, i siebie i Syna swego koronować kazał. Otto przybył do Włoch.

962.

Otto wjechał do Rzymu, Papież go koronował, i przyrzekł, iż nie będzie wspierał ani Berengaryusza ani Syna jego Adalberta. Otto potwierdził darowane Kraje Papieżowi od Pepina i Karola Wielkiego.

Otrzymał Bullę od Papieża ná Magdeburſką Metropolią.

963.

Papież nie pamiętaiąc ná ſwoie przyrzeczenie, wſzedł w ligę z Adalbertem Synem Berengaryuſza. O co rozgniewany Otto przybył do Rzymu. Jan XII. uſzedł, i ná Koncylium odſądzony od Papieſtwa. Obrany był Leo, i w Grudniu za zezwoleniem Ceſarza był konsekrowany.

Roman młody, Ceſarz Wſchodni 15. Marca umarł, naſtąpił ná Ceſarſtwo Nicefor Fokas.

964.

Jan XII. powrócił do Rzymu. Zgromadził Koncylium, Leona złożył, i tych którzy go konsekrowali, i w krótce umarł.

Rzymianie obrali 19. Maja Benedykta VI. Kardynała Dyakona za Papieża, któremu poprzyſięgli, że bronić będą przeciw Ceſarzowi. Głodem przyciśnieni poddali ſię Ceſarzowi 23. Czerwca. Benedykta wydali w ręce Ottona, i przyjęli za Papieża Leona VIII. którego był Jan XII. złożył.

965.

Leo VIII. Koncylium ná Lateranie zwołał, i ná nim złożył Benedykta V. z urzędu Papieſkiego. Znaydowali ſię ná tym Koncylium, Ceſarz, Biſkupi Włoſcy, Lotaryńſcy, Saſcy, i inni. Inweſtyturę ná Biſkupſtwa przyznano Ceſarzowi.

Leo VIII. ná początku Kwietnia, á Benedyt V. 5. Lipca umarli. Jan XIII. w przytomności Posłów Ceſarſkich Papieżem obrany 1. Października.

966.

966.

Piotr Staroſta Rzymu przez fakcye, Jana XIII. z Rzymu oddalił, Otto przybywſzy do Rzymu, Papieża przywrócił. Piotr smagany, ná wygnanie wyſłany.

968.

Pierwſzym Arcy-Biſkupem Magdeburſkim S. Adalbert, który był ná Biſkupſtwo Ruśi ordynowany. Przybywſzy do Rzymu Palliuſzem go Papież ozdobił, i wielkie przywileje nadał, rownając Magdeburſkie Arcy-Biſkupſtwo z Mogunckim, Kolońſkim, mieyſce mu naznaczył między Kardynałami. Metropolitą go uczynił wſzyſtkich Narodow Słowackich, wyſtawić kazał Biſkupſtwa w Cisu, Misnii, Mersburgu, Brandeburgu, Hawelburgu i Poſtdamie, áby ci Biſkupi byli Sufraganami nowego Arcy-Biſkupa.

969.

Jan Zimiſka ſprowadzony od Teofany Ceſarzowy do Konſtantynopola, Nicefora śpiącego zabić kazał. Zimiſka Ceſarzem ogłoſzony. Ganiono Niceforowi że domagał ſię, áby Biſkupi zabitych ná Woynie za Męczennikow uznali.

972.

Jan XIII. 6. Września umarł. Benedykt VI. 22. po nim Papieżem obrany.

Kreſcencius Syn ſławney owey Teodory Papieża w Zamku S. Anioła oſadził, i fakcyą ſwoią obrał niejakiego Francona, który ſię przezwał Bonifacym VII.

Otto Ceſarz zwany Wielkim umarł. Nazajutrz Otto II. Syn jego już koronowany ná

Ceſarſtwo od Papieża, od ludu okrzykniony Ceſarzem. Ottona W. Ciało pochowane w Magdeburgu.

974.

Benedykt VI. w więzieniu uduſzony w Miesiącu Marcu.

Bonifacy VII. wygnany z Rzymu.

Donus II. 5. Kwietnia Papieżem obrany.

975.

Donus II. w Paźdz. umarł. Benedykt VII. 19 Grudnia Papieżem zoſtał.

Zimiſka 4. Grudnia otruty, miał za naſtępcow po ſobie ná Ceſarſtwo Bazylego, i Konſtantyna, Synow Romana młodego.

983.

Otto II. umarł. Otto III. Ceſarzem zoſtał.

984.

Benedykta VII. 10. Lipca śmierć zapadła. Piotr Biſkup Pawii obrany Papieżem 19. Pazdz. nazwał ſię Jan XIV. Dowiedziawſzy ſię o śmierci Benedykta VII. Bonifacy VII. zoſtający w Konſtantynopolu, przybiegł z uzbroionemi do Rzymu, Jana XIV. zrzucił i zamknął w Zamku S. Anioła, w którym z głodu i nędzy umarł 20. Sierpnia 985. Bonifacy, zaś w Grudniu.

986.

Jan XV. 25. Kwietnia obrany Papieżem, á przed nim Jan Rzymianin, lecz gdy przed konſekracyą ſwoią umarł, nie kładą go w liczbie Papieżow.

987.

Ludwik V. zwany gnuśnym umarł. Kapet ná Tron Francuzki wſtąpił, ná nim zaczęła ſię trze-

trze-

trzecia linia Królow Francuſkich. Obrany był w Noyon od Panow Królewſtwa, i koronowany w Remſie od Arcy-Biſkupa Adelberona.

996.

Po śmierci Papieża Jana XV. 30. Kwietnia zmarłego, Ottona II. Króla Niemieckiego znaydującego ſię we Włoſzech, obrany Synowiec Bruno 19 Maja lat mający dwadzieścia cztery, który nazwał ſię Grzegorzem V. i pod czas Swięta Wniebowſtąpienia, Ottona Ceſarzem koronował.

997.

Po odjezdzie Ceſarza Senator Kreſcenty wypędził Grzegorza V, i z ſwoiemi, Filogata Biſkupa Placencyi rodem Greczyna ná Stolicę wtrącił. Ceſarz powrócił do Rzymu, Kreſcenty zamknął ſię w Zamku S. Anioła. Jan uciekł, złapany od Ceſarſkich, język i nos mu urznięto, i oczy wyłupiono. Kreſcencyuſzowi ná parol wziętemu głowę uciąć kazał Ceſarz, i za to pokutował boso idąc ná górę Gargan.

Papież Koncylium zwołał, Robertowi który po Hugonie Kapecie 996. ná Króleſtwo Francuſkie wſtąpił, kazano Bertę porzucić krewną, z którą bez dyſpensy ożenił ſię, pokutę nań włożono pod exkomuniką. Lecz Robert dopiero roku 1000. poddał ſię pokucie. Piotr z Amianu w hiſtoryi ſwoiey wyraża, iż z taką ściſłością wypełniono Kanon, że z Robertem żaden obcować nie chciał, oprócz dwoch ludzi których do uſługi ſwey miał, naczynia nawet z których zażywał do jedzenia i napoju, w ogień wrzucono.

999.

999.

Grzegorz V. 11. Lutego umarł. Po nim obrany Gerbert z Rawenny za Papieża, który Sylweſtrem II. nazwał się.

W całym wieku dzieſiątym żadney herezyi nie było, lecz za to roſpuſtnie żyli. Po Klaſztorach byli Opatami Laicy z Zonami dziećmi i Zołnierzami, ſłowa te są Koncylium mianego w Trosie roku 909. I dla tegoć to od wielu Klaſztorów wiele dobr odpadło.

TA-

TABLICA CHRONOLOGICZNA
Wieku Jedynaſtego Kościoła.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
Sylweſter II. 11. Lut. 999. † 12. Maja 1003. Jan XVII. 6 Czerwca 1003. † 31. Pazd. 1003 Jan XVIII. 19. Marca 1004 † 18. Lip. 1009. Sergius IV. 11. Pazd. 1009. † 13. Lip. 1012. Benedykt VIII. 20. Lipca 1012. † 10. Lipca 1024. Jan XIX. 19. Lipca 1024. † 6. Liſtop. 1033 Benedykt IX 9. Grud: 1033. uſtąpił 1044. Grzegorz VI. 28. Kwie. 1045. uſtąpił 17. Grudnia 1046. Klemens II. 25. Grud. 1047 † 9. Pazd. 1047 Benedykt IX powtore 1047 uſtąpił 17. Lip. - - 1048. Damas II. 17. Lipca 1048.	Gzzegorz 1012 Jan nazwany Sylweſtrem III. 1044. Jan Biſkup Weletri nazwany Benedykt 1058. Katalaus nazwany Honoryuſz II. 1061. Gwibert nazwany Klemens III. 1080 Albert 1100. Teodoryk 1100 Magnulf 1100. *Heretycy.* Szczepan i Lisoy Manicheyczykowie - - 1017. Berengary - - 1054.	Gerbert Arcy-Biſkup Rzymſki á potym Sylweſter II. pisał, liſty mowy, ten pierwſzy Arabſką liczbę wprowadził do Francyi. Amon Mnich 1005 pisał hiſtoryą Francuſką. Gwido Aretczyk Mnich 1009. wymyślił początki wokalney muzyki. *Ut, re, mi, fa, sc, la.* Dytmar Biſkup Mersburſki. 1019. hiſtoryą za ſwych czasow pisał. Glaber Mnich Kluniaku 1045 pisał hiſtoryą od 980, aż do swych czaſow.	*Ceſarze Wſchodni.* Bazyli III. umarł 1025. Konſtantyn X. - - 1028. Roman Argir - - 1034. Michał IV. - - 1041. Michał Kalafat - 1042. Konſtantyn XI. - 1054. Teodora 1056. Michał V. 1057 Isaak Komnen - - 1059. Konſtantyn Dukas 1067. Roman Diogen 1071. Michał VI. 1078 Nicefor Botoniat - 1081. Alexy Komnen. *Ceſarze Zacho:* Otto III. 1002. S. Henryk - - 1024. Konrad II. 1039 Henryk III. - - 1056. Henryk IV.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Piſarze.*	*Monarchowie.*
† 8. Sierp. 1048		Herma Mnich	*Królowie*
Leo IX. 11. Lu-		Richenonu w	*Hiſzpańſcy.*
tego - 1049.		Szwabii 1054.	Alfons V. 1027
† 19. Kwietnia		piſał Kroniki.	Weremond
- - 1054.		Kardynał	- - 1037.
Wiktor II. 13.		Piotr 1812.	Ferdynand W
Kwietnia 1055		Teofilakt Bi-	- - 1065.
† 28. Lipca		ſkup Akrydy	Sanchi 1073.
- - 1057.		w Bulgarii.	Alfons VI.
			Królowie
Szczepan IX.	Edgar 1095.	Jan Xichilin	*Francuſcy.*
2. Sierp. 1057.	Alexander.	Konſtantyno-	Robert 1031.
† 20. Marca	*Królowie*	politańczyk	Henryk I. 1060
- - 1058.	*Szwedzcy.*	- - 1077.	Filip I.
	Olaw 1029.		*Angielſcy.*
Nikolay II. 9.	Edmund 1035.	Lanfrak 1086.	Etelred II.
Grudnia 1058.	Emundſlem	Piotr Kardy-	- - 1016.
† 24. Czerwca	- - 1041	nał Biſkup Al-	Edmund †
- - 1061.	Hakon 1059.	banu 1089.	- - 1017.
Alexander II.	Stenckel 1061.		Kanut Król
30. Września	Ingeld III.		Duńſki razem
1061. † 7. Kwie-	- - 1064.	*Królowie*	- - 1036.
tnia 1073.	Haſten 1080.	*Polſcy.*	Herald 1040.
	Filip.	Boleſław 1025.	Hard Kanut
Grzegorz VII.	*Królowie*	Mieczyſław	- - 1042.
20. Kwietnia	*Duńſcy.*	- - 1034.	Alfred 1043.
1073. †. 25.	Swenon 1014.	*Bezkrólewie.*	S. Edward III.
Maja 1085.	Kanut W.	Kazimierz	- - 1066.
Wiktor III. 24	Król Ang. 1036	- - 1058.	Erald 1066.
Maja 1085 † 16	Herald 1040.	Bolesław II.	Guilelm 1087.
Wrześn: 1087.	Hard Kanut	- - 1079.	Guilelm Ły-
Urban II. 12.	- - 1042	Władyſław.	sowaty.
Marca 1088. †	Magnus 1048	*Królowie Je-*	*Królowie*
29. Lipca 1099	Swenon II.	*rozolimſcy.*	*Szkoccy.*
	- - 1074.	Gotfrid Bul-	Malkom II.
Paſchał II. 13.	Herald VII.	lion obrany od	- - 1023.
Sierpnia 1099.	- - 1085.	Kruciaty Pa-	Dunkan 1032.
	S. Kanut 1086	now 1099. um.	Machbet 1047
	Olaw 1086.	1100.	Dunkan II.
	Eryk II.	Baduin I.	- - 1084.

WIEK JEDENASTY.

1001.

W Rawennie był Grammatyk nazwiſkiem Wilgar, niektóre przeciwne Religii rozsiewał nauki. Utrzymywał, iż temu wierzyć trzeba, co Pòétowie Starożytni piſzą.

1002.

Otto III. umarł, mówią że Wdowa pozoſtała po Kreſcentym otruła go. Henryk kulawy Xiąże Bawarſki obrany za Ceſarza, koronowany w Moguncyi od Arcy-Biſkupa tegoż miaſta, á drugi raz w Akwisgranie.

1003.

Smierć Sylweſtra II. 12. Maja, Jan XVII. zwany Sieco, obrany 6. Czerwca, umarł 31. Pazdziernika.

1004.

Jan XVIII. zwany Faſan ná Stolicę Rzymſką naſtąpił 19 Marca.

1007.

Koncylium Frankforſkie za proźbą Ceſarza Henryka naznaczone od Papieża ná uczynienie Biſkupa Bambergu.

1009.

Koncylium Enham w Anglii, ná które wſzyſcy Biſkupi i Panowie Angielſcy za rozkazem Króla Etelreda zgromadzeni. Poſtanowiło trzydzieści Kanonow. Zakazało Xiężom mieć Zony, á którzyby wſtrzemiezliwość zachowywali, będą za Szlachtę poczytani.

S. Bruno inaczey zwany Bonifacy Arcy-

Biſkupem Prus uczyniony, pierwſzy, męczeńſtwo poniosł ná granicach Ruśi.

Papież Jan XVIII. 18. Lipca umarł. Náſtępcą zoſtał Piotr Biſkup Albanu, i Sergiuſzem IV. nazwany.

1012.

Sergius 13. Lipca umarł. Obrany Jan Biſkup Porto 20. Imie wziął Benedykta VIII. Grzegorz niejaki utrzymywany od niemaley liczby poſpolſtwa, zmacniał ſię tak, że Benedykt muſiał ſię udać do Henryka Ceſarza, i uyść z Rzymu.

1014.

Henryk Benedykta VIII. przywrócił do Rzymu, á Papież Koronę mu Ceſarſką włożył ná głowę, i Zony Jego Kunegundy.

1016.

Saraceni morzem przybywſzy do Włoch opanowali Toſkanią, i daley zapuſzczali ſię. O czym Benedykt VIII. uwiadomiony, zgromadził Biſkupow i Obrońcow Kościołow, wydał batalią i wygrał, kazał ile można było zebrać batow, i ie poſłał w tył Saracenom, czym wſzyſcy prawie zabici, Król ich uciekł, Królowa w niewolą doſtała ſię i ścięta. Za co rozgniewany Król Saracenow przyſłał Papieżowi wor kaſztanow duży grożąc, iż tylo woyſka przyprowadzi, á Papież odeſłał mu wor prosa twierdząc, że tyle mieć będzie ludzi do dania mu odporu.

1017.

Tego roku odkryto Manicheyczyków rozsiewających haniebne błędy w Orleanie. Herſztowie byli tey Sekty Szczepan prefekt Szkoły S. Piotra, i Lisoye Kanonik Katedralny. Król przyjechał do Orleanu zgromadził Biſkupow, weſzli w roztrząśnienie, á Król, i uczniow, i herſztów ſpalić kazał.

1023.

S. Romuald fundował Kamedułów.

1024.

Smierć Benedykta VIII. 10. Lipca, zoſtał po nim Papieżem brat jego Jan XIX.

Henryk II. Ceſarz 14. Lipca umarł.

1025.

Bazyli jeden z Ceſarzow Zachodnich w Grudniu umarł.

1024.

Konrad II. po Henryku naſtąpił, koronowany 26. Marca w Rzymie od Jana XIX. Dwoch Królow było ná tey Koronacy. Rudolf Król Burguńſki i Kanut Król Angielſki i Duńſki. Kanut użalał ſię przed Papieżem ná koſzta wielkie przybywających Arcy-Biſkupow z Krajow Jego do Rzymu po Palliuſz.

1028.

Konſtantyn Ceſarz Wſchodni 12. Liſtopada umarł. Roman Argyra był jego Naſtępcą.

1033.

Konrad Ceſarz przybył do Włoch, ażeby uſkromił Rzymiany, którzy Jana XIX. Papieża wygnali byli. Papież ten 8. Liſtopada umarł. Kazano obrać Teofilakta koło lat dwanaście mającego, który Imie wziął Benedykta IX.

1034.

Roman Argyra uduſzony 11. Kwietnia przez

przez nasadzonych ná to od nięjakiego Michała, kochanka Cesarzowy Zoe, która poszła za niego, i Cesarzem koronować kazała.

1035.

Michał wpadł w szaleństwo, lecz niektóre miał czasy wolne.

Konrad II. umarł w Utrechcie. Henryk II. Syn jego ná zjezdzje był obrany za Sukcessora ná Cesarstwo.

1046.

Polacy wysłali Posłow do Rzymu prosząc Papieża o Kaźimierza, żeby był ich Królem. Kaźimierz był Syn Mieczysława Króla Polskiego zmarłego 1004. Mnichem w Kluniaku został, szluby uczynił, i był Dyakonem, Papież ná prózbę Polaków uwolnił Kaźimierza, pozwolił mu się żenić, á ná pamiątkę tey dyspensy, naznaczył áby Szlachta Polska co rocznie ná świa- tło pałące się w Kościele S. Piotra przed grobem Jego, składała się.

1041.

Cesarz Michał Paflagończykiem zwany 10. Grudnia umarł. Cesarzowa Zoe za swego Syna przysposobiła Michała krewnego Jego. Nazwany był Kalafat, ponieważ Oyciec jego był Kalfatorem, to iest: naprawicielem Okrętow. Zoe Michała koronować kazała, lecz wprzod przysiądz musiał, że nic czynić nie będzie bez iey zezwolenia.

1042.

Michał mając podeyrzenie o Cesarzowy Zoe, odesłał ią ná wyspę, lud się zbuntował, á

Michał

Michał w Klasztorze się zamknął, i Mnisze wziął Suknie. Gwałtem z tamtąd go wyprowadzono, oczy wyłupiono i do inszego Manasteru wtrącono. Zoe chciała sama panować, lecz ją zobowiązano, żeby Siostrę swoią Teodorę w Klasztorze zamkniętą przybrała do Rządow, uczyniła to Zoe, ale w kilka miesięcy, oddaliła Siostrę od rządow, i za Męża wzięła Konstantyna Monomaka, który 12. Czerwca był koronowany.

1044.

Papieża Benedykta IX. co raz bardziey á bardziey zbrzydzali sobie Rzymianie, i dwunastego roku Papiestwa jego, z Rzymu wygnali. Następcę obrali Jana Biskupa Sabińskiego, który nazwany Sylwestrem III. Sylwester nie długo był ná swey godności, ponieważ Benedykt IX, powrócił do Rzymu, á znów będąc nienawidzony od Rzymian, umyślił Papiestwo złożyć, i ustąpił go Janowi Gracyanowi.

1405.

Gracyan ordynowany 18 Kwietnia, Grzegorzem VI. nazwał się, był to Kapłan szacowany w Rzymie.

1045.

Cesarz Henryk III. przybył do Włoch, w Sutrym niedaleko Rzymu. Koncylium zwołał, ná którym Grzegorz VI. złożony z Papiestwa, ná jego mieysce Swidger Biskup Bamberski obrany, wziął Imie Klemensa II. który Henryka Cesarza i Agnieszkę Zonę jego koronował.

1047.

Klemens II. 9. Pazdziernika umarł. Benedykt IX. znow przywrocony ná Stolicę Papieską

1048.

Benedykt IX, z Rzymu wygnany 17. Lipca umarł w Opactwie pewnym, do którego był śię udał.

Tegoż ſamego dnia, którego wyſzedł z Rzymu Benedykt, Popona Biſkupa Brysii koronowano ná Papieſtwo, obranego w Niemczech i przyſłanego do Rzymu. Wziął Imie Damasa II, lecz tylko po ſwoiey inauguracyi żył dwadześcia trzy dni.

Ceſarz będąc ná zjeydzie Wormſkim w jeśieni, gdy o Papieżu była mowa, obrano Brunona jednoſtaynym głoſem.

1049.

Bruno 12. Lutego w Rzymie przyięty i koronowany ná Papieſtwo, nazwał się Leonem IX. 1050.

Koncylium w Rzymie, ná którym Berengary Archidyakon Andegawſki potępiony, bo nauczał, że w Nayświętſzym Sakramencie, ieſt figura, i nie ma odmienienia w iſtocie chleba i wina.

Król Henryk Koncylium zwołał w Paryżu, i ná nim Berengaryuſz był potępiony.

1052.

Papież Leo IX. do Niemiec jeździł proſząc Ceſarza o sukkurs przeciw Normańczykom we Włoſzech będącym, i plądruiącym.

1053.

Normańczykowie zbili Woyſko wyſłane od Papieża, Papieża oblegli w Miaſteczku jednym proſząc go żeby ich od exkommuniki uwolnił.

Co

Co gdy uczynił, do Benewentu był konwojowany. 1054.

Leo IX. umarł 19. Kwietnia.

Konſtantyn Monomak Ceſarz Konſtantynopolſki umarł 30. Liſtopada. Teodora Sioſtra Jego była uznana zá Ceſarzową, Zoe przed Konſtantynem umarła.

1055.

Gebhard Biſkup Eichſtadſki obrany Papieżem w Moguncyi, był ná tym obraniu Hildebrand Subdyakon Kościoła Rzymſkiego mający władzę sobie daną i Komis od Duchowieńſtwa i ludu Rzymſkiego. 13. Kwietnia był koronowany, i Wiktorem II. nazwany.

1056.

Teodora Ceſarzowa Wſchodnia 22. Sierpnia, ogłośiwſzy wprzod Ceſarzem Michała Stratonika, umarła.

Henryk III. Ceſarz Zachodni w Spirze pochowany. Henryk IV. mający lat ſześć Ceſarzem uznany Agnieſzka zaś Matką jego obrana za Regentkę.

1057.

Michał Stratonik jako niezdolny do Rządu złożony, á Izaak Komnen ogłoſzony Ceſarzem. Staranie było jego naypierwſze ſkarb wypróżniony opatrzyć. Więc dochody większe niektórych Monaſterow zmnieyſzył, obrachowawſzy ile potrzeba ná uczciwe wyżywienie Mnichów.

Wiktor II. 28. Lipca umarł. Opat Kaſsynu Fryderyk po nim naſtąpił i wziął Imie Szczepana

pana IX. był on rodzonym bratem Godfryda Xiążęcia Lotaryngii.

1058.

Szczepan IX. 29. Marcá umarł, przed skonaniem zalecał żeby przyszłego *Papieża* nie obierano bez rady Hildebranda, który był *Po*słem od Dworu Rzymskiego do Francyi, lecz Jan Biskup Weletru, za *Papieża* postarawszy się żeby był obrany, nazwał się Benędyktem. W miesiącu Grudniu musiał z Rzymu umknąć, i Gerard Biskup Florencki za dozwoleniem Henryka IV. był obrany.

1059.

Nikołay II. 31. Stycznia koronowany.

Nowy *Papież* zwołał Biskupow Toskanii i Lombardyi do Sutri, Benedykta złożył. *Po*tym ná Lateranie w Bazylice Konstantyna, Koncylium Nikołay II. zgromadził, było Biskupow trzysta trzynaście, ná którym postanowiono dwa dekreta i trzynaście Kanonow. *Pierwszy* Dekret przepisuie sposob obierania *Papieżów*, áby był na zawsze zachowany. Kanony były względem karności i utrzymania Duchowieństwa w swoich obrębach.

Cesarz Wschodni Izaak Komnen zszedł z Tronu i został Mnichem, naznaczywszy po sobie zá Cesarza Konstantyna Dukę, jako nayzdolnieyszego do wsparcia interessów.

1061.

Papież Nikolay 24. Czerwca umarł, *Pa*pieżem będąc Biskupstwo Florenckie trzymał. *Po* trzech miesięcy przeciągu, Anzelm Biskup Luceń-

Luceński obrany, Alexandrem II. nazwał się. Dwor Niemiecki sprzeciwił się temu wybraniu, i Biskupi Lombardyi. Tegoż samego roku był ziazd w Bazylei, ná którym zá staraniem Cesarza i Cesarzowy obrany Kadalus Biskup Parmy, był to człowiek światowości nieodrzucaiący.

1063.

W tym roku zaszła sprzeczka między Biskupem Hilsdermu i Opatem Fuldeńskim, któremu przy Arcy-Biskupie bliskie mieysce było naznaczone ná zjazdach.

1067.

Konstantyn Dukas umarł.

1068.

Roman Diogen 1. Stycznia Konstantynopolitańskim Cesarzem ogłoszony.

1071.

Roman zbity od Turków Seljudyków, którzy coraz więcey Grecyi dobywali miast. Więc Jan Cesar Dukas ogłosił Cesarzem Michała Syna starszego Konstantyna Dukasa, á Synowca swego. Romanowi powroconemu po traktacie z Sułtanem Tureckim, oczy z takim gwałtem wyłupiono, iż umarł z bolu.

1073.

Alexander II. Papież 20. Kwietnia umarł. Nastąpił po nim Hildebrand Archi-Dyakon, Grzegorzem VII. nazwany.

1074.

Grzegorz VII. wysłał Posłow do Niemiec ná Koncylia. Biskupi Niemieccy nieco opierali się,

ſię, lecz po rozmowie Poſłów z Ceſarzem nieukontentowania swe uśmierzyli. Piſał Henryk do Papieża Liſt uniżony, ná co odpiſał Papież. Drugi liſt piſał Grzegorz VII. zachęcający Ceſarza, żeby do uwolnienia Chrześcian przyłożył ſię w więzieniu jęczących, dodáiąc że już má 50000 ludzi ná to rezolwowanych. Pierwſza ta ieſt Kruciata.

1075.

Rokoſz przeciw Grzegorzowi VII. od ludu Rzymſkiego uſpokojona.

1076.

Henryk idący w ſtan Papieżowi, exkommunikowany.

1077.

Henryk od Papieża uwolniony od exkommuniki. Mechtylda Toſkanią i część Lombardyi dziedziczne swoie włości darowała Kościołowi Rzymſkiemu.

Ná Wſchodzie Michał Parapinax złożony z Ceſarſtwa. Nicefor Botaniat ná mieyſcu jego ogłoſzony.

1079.

Papież wyſłał Huberta Subdyakona do Gwilelma Króla Anglii upominaiąc ſię o zwykłą daninę, która była wypłacona natychmiaſt.

1080.

Henryka Saśi zwyciężyli mający z sobą Rudolfa Ceſarzem obranego. Od Henryka i zgromadzonych w Bryxyi obrany Papieżem Guibert Arcybiſkup Rawenny, ten ſię Klemensem III. przezwał, i ten ieſt z liczby Antypapieżów.

1081.

Ná Henryka powtorzona exkommunika. Czym rozgniewany, poſzedł z Klemensem III. ku Rzymowi, lecz go doſtać nie mogł.

Ceſarz Wſchodni Nicefor Botoniat od Alexego Komnena wypędzony z Konſtantynopolu 1. Kwietnia, i zoſtał Mnichem.

Saśi i Niemcy obrali Ceſarzem Hermana Luxemburczyka, ponieważ Rudolf 15. Października zginął 1080, lubo Henryk tę potyczkę przegrał.

1082.

Henryk całe lato trzymał oblężeniem Rzym, nie mogąc go dobyć, jednakże mimo uwiadomienia Grzegorza przymuśił Rzymianow, áby przyſięgli że zobowiążą Papieża, żeby koronował go Ceſarzem.

1083.

Czas gdy nadſzedł dotrzymania obietnicy, Rzymianie przyſzedłſzy do Papieża rzecz opowiedzieli, dodając iż Henrykowi przyrzekli Koronę, ale nie koronowanie wymodz ná Papieżu, mieli tedy koronę ſpuścić ná ſznurze z Zamku S. Anioła; lecz Henryk, ná tym nie przeſtał.

1084.

Henryk przekupiwſzy lud Rzymſki, wſzedł do Lateranu z Klemensem Antypapieżem, i koronowany ná Ceſarſtwo od niegoż.

1085.

Otto Poſeł Papieſki Koncylium zwołał w Kwedlinburgu. Roztrząsano ná tym Koncylium o Pierwſzeńſtwie Rzymſkiego Biſkupa czyli Papieża,

pieża, i uznano, że ieſt nad wſzyſtkich Biſkupow, i że jego decyzyi nikomu nie godzi ſię przeciwić. Antypapieża Klemensa wyklęto. Klemens pomścić ſię chciał, i ná zjezdzie zwołanym w Moguncyi od Henryka Ceſarza, Grzegorz VII. złożony i wyklęty.

Grzegorz VII. 24. Maja umarł w Salernie. Papież ten od Grzegorza XIII. r. 1584. ogłoſzony Swiętym. Naypierwſzy On Inweſtyturom przeciwił ſię.

1086.

Kardynał Dezyderyuſz Opat góry Kaſsynu 24. Maja obrany Papieżem pod Imieniem Wiktora III. nie chciał bydź Papieżem, i do ſwego Klaſztoru ujechał.

1087.

Ten sam 9. Maja w Kościele S. Piotra konsekrowany 16. Września umarł. Ná Koncylium Benewentſkim Dekret przeciwko Inweſtyturom odnowił.

1088.

Otto Biſkup Oſtyeńſki 12. Marca w Terracynie obrany Papieżem, ponieważ Klemens Antypapież ſiedział w Rzymie.

Ceſarz Herman opuſzczony od Sasów umarł.

1089.

Rzymianie Klemensa Antypapieża wygnali z Rzymu, á Ottoná który wziął Imie Urbana II. przyjeli.

1090.

Henryk wſzedł do Lombardyi, puſtoſzył Kraje Guelfa Męża Mechtyldy.

1091.

1091.

Henryk opanował Mantuę, i wſzedł do Rzymu z Antypapieżem Klemensem.

1094.

Król Filip Francuſki ná Koncylium w Autunie zá to, iż ożenił ſię z Bertradą, zá życia Zony ſwoiey Królowy Berty, był wyklęty. Lecz wyſławſzy Poſłów do Rzymu uwolniony był od Papieża.

Królowie mieli zwyczay w Swięta bywać w Kościele ná głowie koronę, á w ręku berło trzymając, koronę Biſkup ná głowę wkładał.

1095.

Papież odprawił Koncylium w Placencyi. Tylo ſię nazjeżdzało, że muſieli w polu ſtać, Biſkupow ſamych liczono dwieście. Ná to Koncylium przybyli Poſłowie Alexego Ceſarza Wſchodniego, upraſzając o pomoc przeciw niewiernym, i obietnicę otrzymali. Papież drugie Koncylium w Klermoncie we Francyi zwołał. Filip Król Francuſki z Bertradą był wyklęty powtóre. Papież miał tak dobitną mówę zachęcając do dania pomocy Ceſarzowi Wſchodniemu, iż bardzo wielu ná woynę przyobiecało iść, Ci którzy byli rezolwowani, nośili krzyżyki ná Sukniach, i ztąd to imie wzieło ſię Krzyżakow. Raymond Hrabia Tuluzu był Szefem kruciaty.

1096.

Z Francyi i Niemiec zebrało ſię ludzi więcey niżeli ſto ſześćdziesiąt tysięcy. Awangardę prowadził Gotier, zá nim Piotr Puſtelnik 40000 pod

pod swoią Kommendą maiący, trzecią dywizyą prowadził Godeskalh Niemiec. Między Krzyżakami temi, byli znacznieyśi, Hugo brat Króla Francuskiego, Robert Xiąże Normandyi brat Króla Angielskiego, Szczepan Hrabia de Blois, Raymond Hrabia Tulozy, Godfryd Bullion Xiąże Lotaryński, z bracią swemi Bauducinem, i Eustachim.

1097.

Krzyżacy oblegli Niceę w Bitynii, dostali 20. Czerwca przez Kapitulacyą. Było ich w ten czas sto tysięcy Kawaleryi. Baudwin od Woyska wielkiego odłączył się, i kazał siebie ogłośić Xiążęciem Edessy. Woysko wielkie weszło do Syryi i obległo Antyochią.

1098.

Antyochia wzięta.

1099.

Jeruzalem po pięciu miesięcy oblężenia dobyta. W ośm dni po wzięciu Jeruzalem Godfryd Bullion Xiąże niższey Lotaryngii, uczyniony Królem Jerozolimskim.

Papież Urban II. 29. Lipca umarł. Kardynał Rainer na mieysce jego obrany, i nazwany Paschałem II.

1100.

Antypapież Klemens III. umarł, lecz śmiercią jego nie utłumiła się Schyzma, Partya jego obrała Alberta, który był w dzień swego obrania poymany od Katolikow, po nim Teodoryka w puł czwarta miesiąca, ná ostatek Maginulfa, który umarł ná wygnaniu.

TABLI-

TABLICA CHRONOLOGICZNA Wieku Kościoła Dwunastego.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Pisarze.*	*Monarchowie. Cesarze Wschodni.*
Paschał II. 13. Sierpnia 1099. † 18. Sty: 1118.	Maurycy Burdin nazwał się Grzegorzem VIII. 1118.	Piotr Abellard - - 1142.	Alexy Komnen - 1118.
Gelasy II. 25 Stycznia 1118. † 29. Sty 1119.	Piotr Leon nazwał się Anakletem 1130.	Hugo od S. Wiktora 1142. pisał dzieła różne, Geografią, Historyą, i Teologią.	Jan Komnen - - 1143.
Kalixt II. 1. Lutego 1119. † 12. Grud. 1124.	Grzegorz zwany Wiktor III - - 1159,	Suger Opat S. Dyonizego 1152. mamy jego Listy, i Historyą.	Manuel Komnen 1180.
Honory II. 21. Grud. 1124. † 14. Lut. 1130.	Guido nazwany Paschał III - - 1164.	S. Bernard - - 1153.	Alexy Komnen II. 1183.
Innocenty II. 17. Lute. 1130. † 24. Wrz. 1143.	Jan Opat Strumski nazwany Kalixt III. - 1168.	Piotr Opat Kluniacki 1156	Andronik 1185
Celestyn II. 26. Wrześn. 1143. † 9. Mar. 1144.	Lando Sitino nazwa. Innocenty III. 1178.	Otto Biskup Frisingii 1158 Kroniki pisał do roku. 1146. kontynuował ie Otto S. Błażeja do roku 1190.	Izaak Anioł złożony 1195
Lucius II. 10. Marca 1144. † 25. Lute. 1145.	*Heretycy.*	Gracyan Mnich Benedyktyn zebrał Dekreta Papieżów i Koncylia 1160.	Alexy Anioł.
Eugeni III. 27. Lutego 1145. † 8. Lipcą 1153.	Abellard 1121.		*Cesarze Zachodni.*
Anastazy IV. 9. Lipca 1153. † 2. Grud. 1154.	Arnold 1139.		Henryk IV. - - 1106.
Adryan IV. 3. Grud. 1154. † 1. Wrześn. 1159.	Eon 1148.		Henryk V. - - 1125.
	Gilbert 1148.		Lotaryusz II. - - 1138.
	Falarius 1184.		Konrad III - - 1152.
	Piotr herszt Waldensów. - - 1184.		Fryderyk I. - - 1190.
			Henryk VI - - 1198.
			Filip.
			Królowie Hiszpańscy.
			Alfons VI 1109
			Alfons VII. - - 1037.
			Alfons VIII. - - 1157.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Pisarze.*	*Monarchowie.*
Alexander III 7. Wrze. 1159. † 30. Sier. 1181. Lucius III. 1. Wrześn. 1181. † 24. Liſt. 1185. Urban III. 25. Liſtopada 1185 † 19. Paz. 1187. Grzegorz VIII 20. Pazd. 1187. † 15. Gru. 1187. Klemens III. 19. Grud. 1187. † 25. Mar. 1191. Celeſtyn III. 28. Marc. 1191. † 8. Stycznia - - 1198. Innocenty III. 8. Stycz. 1198.	*Królowie Jerozolimſcy.* Boduin I. *1118.* Boduin II. - - *1131.* Fulko *1141.* Boduin III. - - *1162.* Amanri *1173.* Boduin IV. - - *1185.* Boduin V *1186* Guido Lisinga aż do roku *1187.* Saraceni opanowali Jeruzalem. *Królowie Portugalſcy.* Alfons I. ogłoſzony Królem Portugalſkim *1139.* umarł *1185.* Sanctius I.	Piotr Lombard Biſkup Paryſki, znany pod Imieniem *Magiſter ſententiarum.* - - 1164. Jan Sarisbert - - 1180. Karol VII. - - 1168. Kanut 1192. Suercher II. *Królowie Duńſcy.* Eryk III. 1102. Nikołay 1125. Eryk IV. 1138. Suenon i Kanut - 1155. Waldemar - - 1182. Kanut VI. *Królo: Polſcy.* Władyſław - - 1102. Boleſław III. - - 1139. Władyſław II. - - *1146.* Boleſław IV. - - *1173.* Mieczyſław - - *1178.* Kazimierz II. - - *1195.* Leſzek.	Sanctius III. - - 1158. Ferdynand II. - - 1175. Alfons IX. *Królowie Francuſcy.* Filip I. 1008. Ludwik VI. - - 1037. Ludwik VII. - - 1180. Filip II. Auguſt zwany. *Królowie Angielſcy.* Henryk I. 1135. Szczepan 1154 Henryk II. - - 1189. Richard I. 1199 *Królowie Szkoccy.* Alexander I. - - 1114. Dawid I. 1143. Malkom IV. - - 1165. Gwilielm. *Królowie Szwedzcy.* Filip 1110. Ingiełd IV. - - 1129. Raguald 1140. Suercher 1160 S. Eryk 1161.

WIEK

WIEK DWUNASTY.

1101.

Guilelm Król Angielſki umarł bezdzietny, więc Robert brat ſtarſzy Henryka był prawym Naſtępcą, lecz gdy Robert był ná wyprawie Krzyzackiey, Henryk w niebytności jego, ſiebie ogłoſił Królem. Dowiedziawſzy Robert Xiąże Normandyi o śmierci Guilelma prędko przybył do Anglii, á obaczywſzy, iż Henryk przywłaſzczył Króleſtwo, mocno zdziwił się. Jle tedy mógł ná prędce zgromadził woyſka, Panowie Angielscy ſłuſzność pretensyi Roberta uznawſzy, już go zabierali się ogłośić za Króla. Henryk udał ſię do S. Anzelma Biſkupa Kantuaryńſkiego obiecując, iż znieſie inweſtytury, jeżeli go swoią powagą i wziętością między Anglikami, utrzyma przy koronie. Chwycił ſię tegą S. Anzelm i dokazał, że Robert nawet Henryka acz młodſzego brata ſwego uznał zá Króla, lecz Henryk I. utwierdzony ná tronie, czego przyrzekł nie dotrzymał.

1102.

Koncylium w Rzymie, ná którym Paſchał Papież exkommunikę ná Henryka Ceſarza włożoną od Grzegorza VII. ponowił.

1104.

Henryka Syn Henryk powſtał przeciwko Oycu, od Sasow uznany zá Ceſarza zwany Henryk V.

1105.

Henryk IV. ná zjezdzie Mogunckim złożył koronę dla Syná w areſzcie trzymanego w Bin

hem. g-

hem. Rychard Biſkup Albanu i Gebhart Konſtancyeńſki, Poſłowie Papieża, potwierdzili obranie Henryka V.

1106.

Umarł Henryk IV. pochowany w Leodium, ciało jego jako wyklętego było dobyte z grobu. Henryk V. kazał go do Spiny przenieść, gdzie było przez pięć lat nie pochowane, á potym wſpaniały był pogrzeb.

Paſchał II. Koncylium złożył we Florencyi, ná którym Biſkupa Florenckiego utrzymującego, iż już przyſzedł Antychryſt przekonywał.

1111.

Henryk V. do Włoch przybył, áby był koronowany i po trakcacie uczynionym 5. Lutego, ná którym było, żeby ſię Ceſarz wyrzekł inweſtytur, á Papież Regałow, Regały znaczyły, nadawanie Hrabſtw, bicia monety i inne. Po zakończonym Traktacie Ceſarz Henryk przymaſzerował 22. Lutego do Rzymu, Papież wyſłał swoich ludzi, i ſto Zakonnikow z pochodniami zapalonemi, áby zaſzli drogę Henrykowi, Henryk przyiechawſzy upadł do nog Papieżowi, i ie całował, Papież ſpytał ſię go czy wyrzeka się inweſtytur dawania, zwlekał odpowiedź Henryk, bo łatwieyſza im była całować nogi, niżeli inweſtytur wyrzec ſię. A gdy Papież domagał ſię koniecznie, kazał go Henryk areſztować. Rzymianie rozgniewani rzucili ſię ná Niemcow. Henryk porwawſzy Papieża uwiozł, lecz 13. Kwietnia uwolniony, Bullę wprzod przymuſzony wydać pozwalającą inweſtytur,

1112.

1112.

Prawie całe Duchowieńſtwo powſtało ná tę Bullę. Zwołał więc Papież ná Lateran Koncylium, ná którym wyklęty Henryk, á rozdawania inweſtytur od Laikow uznane za Herezyą.

1116.

Henryk do Włoch wtargnął, żeby po Mechtyldzie Kraje dane Kościołowi Rzymſkiemu zabrał. Paſchał żadnego odporu nie czynił.

1118.

Paſchał II. 18. Stycznia umarł. Jan Kardynał Kanclerz Rzymſki 25. obrany wziął Imie Gelazego II.

Dowiedziawſzy ſię Henryk o tym, do Rzymu z Woyſkiem przybył, Gelazy uſzedł do Gaety Oyczyzny ſwoiey i tam konsekrowany Papieżem.

Ceſarz obrał Papieżem Burdina Arcy-Biſkupa Bragſkiego pod imieniem Grzegorza VIII. Koncylium w Kapuy obydwoch wyklęło.

Ceſarz Wſchodni Alexy 15. Sierpnia umarł, po nim Jan Komnen naſtąpił.

1119.

Gelazy II. 29. Stycznia umarł w Kluniaku, i tam pochowany. Papieżem po nim Gwido Arcy-Biſkup Vieńſki, i nazwał ſię Kalixtem II.

1121.

Koncylium w Sueſsionie, ná nim Abellard potępiony, i swoią własną ręką Xiążkę od ſiebie piſaną o Troycy S. ſpalił. Abellard urodził ſię r. 1079. w Nancie w Bretanii. Człowiek ten całe miał talent do Nauk. Dyalektyka

była

była u niego nayulubieńſza. W różnych Krajach zwiedzając ie, ſtarał ſię ſławnych poznać i ſłuchać Dyalektykow, został Nauczycielem w Paryżu. Dawał lekcye Heloisee Wnuczce Fulberta Kanonika Paryſkiego.

Antypapież Burdin do więzienia wtrącony, w nim umarł.

1122.

Ná zjezdzie walnym w Wormsie pokoy ſtanął między Kościołem i Ceſarſtwem. Ceſarz odſtąpił dawania inweſtytur, á Papież Regałow.

1124.

Tonchelm Laik w Atwierpie rozsiewał swe błędy, miotał potwarze ná kościoł, miał za ſobą trzy tysiące zbroynych, Bogiem ſię czynił.

Kalixt II. umarł 12. Grudnia. Lambert Biſkup Oſtyeńſki Papieżem obrany i zwany Honory II.

1125.

Henryk V. w Utrechcie umarł, pochowany w Spirze. Ná nim dawny dom Saſki zgaſł panujący lat 207 od Henryka Ptaſznika rachując. Henryk V. gdy bezdzietny zſzedł z tego świata Ceſarzem obrany Lotaryuſz Syn Gebeharda Grafa Suplimburgu.

1128.

Koncylium z trzynaſtu Biſkupów w Troi, Kardynał Maciey Poseł Papieſki prezydował ná nim. Uſtawy ná tym Koncylium dla nowo uſtanowionego Zgromadzenia Templaryuſzow przepiſane, które już w Jeruzalem r. 1118. było poſtanowione. Król Jerozolimſki nie mającym kędyby

dyby mieſzkali dał im Pałac przy Kościele będący, i ztąd to zwani Templaryuſzami, czyli Kościelnikami.

1130.

Honory II. umarł 24. Lutego. Pod czas obrania, Kardynałowie rozdwoili ſię, jedni obrali Kardynała Grzegorza, który ſię nazwał Innocenty II. drudzy Kardynała Piotra Leona, który nazwał się Anakletem. Ten tamtego przymuſił, iż Rzym porzucił. Roger Hrabia Sycyliyſki trzymał ſtronę Anakleta, i zá to tey Wyſpy Królem go uczynił.

Ludwik we Francyi zgromadził Koncylium, ná którym roztrząſano, któryby z dwoch obranych ná Papieſtwo był prawdziwym Papieżem. Poſzli zá zdaniem S. Bernarda uznającym Innocentego, więc Francya, Anglia, Niemcy zá prawego mieli go Papieża.

1132.

Innocenty Papież do Francyi jezdził, i powrocił. Podroży koſzta, áby mu wrócone były od Francuzow domagał ſię.

1133.

Lotaryuſz koronowany 4. Czerwca od Papieża. Ceremonia ta odprawiona w Kościele Laterańſkim, ponieważ Antypapież Anaklet S. Piotra Kościoł trzymał.

1134.

Koncylium Pizańſkie wyklęło Anakleta, powracający Prałaci z Koncylium od popleczników Anakleta byli bici, łapani, i więzieni.

1138.

Antypapież Anaklet 7. Stycznia umarł. Fakcyanci po nim w Marçu obrali Grzegorza Kardynała, i Wiktorem go przezwali. Zapęd ich nie był daley utrzymowania rozdwojenia, lecz ugodzenia się z użytkiem dla siebie z Innocentym II. Przeto Wiktor mu się poddał, Papieskiey godności wyrzekł się, á Innocenty wszedł do Rzymu.

Lotaryusz II. Cesarz umarł w Brelten miasteczku Bawarskim. Naypierwszy on zażywał wielkiey pieczęci, zwaney *Aurea bulla*. Konrad Xiąże Frankonii Cesarzem obrany.

1139.

Koncylium Rzymskie, ná którym było, koło tysiąca Biskupów, á że ná Lateránie odprawowało się, przeto Koncylium dziesiątym powszechnym Laterańskim zwane. Potępiony Arnald uczeń Abelarda, zá to iż utrzymywał, że nie mogą bydź zbawieni Duchowni mający dobra doczesne, ani *Mniśi* maiący rzeczy swoie, bo powinni żyć z samych dziesięcin, i z dobrowolności dawaney od ludu darowizny.

Roger Król Sycylii popieraiący rozdwojenie pokonawszy swym woyskiem ludzi Papieża, uczynił traktat z Papieżem do siebie przyprowadzonym. Roger uznał zá Papieża Innocentego II. Papież zaś wzajem uznał go Krolem Sycylii. Nad to: Roger wymogł ná Papieżu dla Syna swego Xięstwo Kapuy z przyrzeczeniem zá nie coroczney daniny.

1143.

Celestyn II. w pięć miesięcy po obraniu swoim umarł, to iest: 9. *Marca*. Gerard Kardynał nazajutrz obrany, wziął Imie Luciusz II.

1145.

Luciusz II. 25. Lutego umarł. Bernard z Pisy Opat S. Atanazngo 27. Kwietnia wyniesiony ná Stolicę *Piotra* zwany Eugeni III. zá Arnolda nauką udaiąc się lud Rzymski, wielkie wznawiał bunty. Arnold wpadlszy w ręce Cesarza Fryderyka Barbarossy, 1155. w Rzymie spalony, i popioł w Tyber wrzucony.

1146.

Zachęcanie do powtórney Krucyaty. S. Bernard naybardziey do niey zagrzewał.

1147.

Konrad Cesarz w liczbie siedmdziesiąt tysięcy zbroynych ruszył się 29. Maja. Szedł przez Węgry, Bulgaryą, i Tracyą. Byli i tacy którzy ná Maurów uderzyli, oblegli Lizbonę i 21. Pazdziernika dobyli.

Ludwik młody Król Francuski 29. Czerwca z woyskiem swym ruszył się.

Konrada Cesarza zbił Sultan Ikonii.

1148.

Woysko skruciatowane musiało odstąpić, oblężenia Damaszku, ponieważ brakneło im ná wyżywieniu.

Papież zgromadził Koncylium w Remsie, rachowano jedynaściesèt Biskupów ná nim.

Znaydował się nieiaki Szlachcic Bretańczyk nazwany *Con*, który siebie mienił Synem Bożym.

Gilbert Porê Biſkup *Piktawſki* utrzymywał, że iſtność Boża nie ieſt Bogiem, że własności Osob Boſkich, nie są Osobami, żwawą rozmowę miał z nim S. Bernard, á Gilbert był przymuſzony do odwołania swego zdania.

1150.

S. *Bernard* napiſał Apologią uſprawiedliwiając się względem złego sukceſsu kruciaty.

1152.

Ceſarz Konrad III. umarł w *Bambergu* 15 Lutego. Fryderyk I. zwany *Barbaroſsa*, Ceſarzem zoſtał, był to Syn Fryderyka Xiążęcia Szwabſkiego.

1153.

Papież Eugeni III. 8. Lipca umarł, Konrad *Biſkup* Sabińſki nazajutrz obrany Papieżem, nazwał ſię Anaſtazym IV.

S. *Bernard* tegoż roku umarł.

1154.

Bullę 22. Pazdziernika wydał Papież potwierdzaiącą przywileje *Braci* Szpitalnych S. Jana, dziś są nazwani Kawalerami Maltanſkiemi. Zgromadzenie to ieſzcze zá czasow tych których było Jeruzalem w ręku niewiernych, zaczęło się. Amaifr Kupiec, otrzymał pozwolenie ná wybudowanie Klaſztoru ná przeciwko Kościoła grobu JEZUSA Chryſtusa, áby mieli schylenie Pielgrzymi Łacińscy, Zakonnicy dużym gmach wyſtawili dla ubogich i chorych, i dedykowali go ná honor S. Jana Jałmużnika.

Anaſtazy IV. 2. Grudnia umarł. Nikołay *Biſkup* Albanu nazajutrz Papieżem obrany wziął Imie Adryana IV.

1155.

Fryderyka Papież w Kościele S. Piotra 18. Czerwca koronował.

1156.

Królowi Angielſkiemu proſzącemu o Irlandyą Papież mu ią dał, z kondycyą płacenia daniny do Kościoła S. Piotra.

1159.

Adryan IV. umarł 1. Września. Ná Elekcy, nowego Papieża Kardynałowie byli rozdwojeni, jedni obrali Kardynała Rollanda, który ſię nazwał Alexander III. drudzy Kardynała Oktawiana, który wziął Imie Wiktora III.

1160.

Koncylium w Pawii od Ceſarza zwołane, ná nim Wiktora Elekcya uznana, Alexandra odrzucona. Francya, Anglia, Paleſtyna, uznawały Alexandra.

1164.

Henryk II. Król Anglii S. Tomaſza Biſkupa Kantuaryiſkiego zbrzydził ſobie.

Wiktor II. Antypapież umarł 22. Kwietnia, Partya jego obrała Guidona nazwanego Paſchał II.

1167.

Fryderyk Ceſarz exkommunikowany od Alexan-

Alexandra III. wygraną odebrawſzy nad Rzymianami, obległ Rzym, dobył go, i do S. Piotra Antypapę Paſchala wprowadził.

1168.

Fryderyk widząc, że wſzyſtkie prawie Miaſta Lombardyi przeciwko niemu zbuntowały ſię, wyſzedł z Włoch. Lombardowie wyſtawili Miaſto ná weyściu do Niemiec, i nazwali Alexandryą.

Antypapież Paſchał 20. Września w Rzymie umarł, Partyzanci jego, obrali Jana Opata Strumſkiego, który nazwał ſię Kalixt III.

1169.

Henryk Król Angielſki appellować do Papieża, i płacić daniny do Kościoła S. Piotra zakazał.

1170.

Król Angielſki pogodził ſię z S. Tomaſzem, ale potym gdy ſię użalał Król ná niego, Dworzanie Królewſcy rozumieiąc, iż ſię tym przyſłużą Królowi, w Kościele zabili S. Tomaſza.

1171.

Król Angielſki poſłał z Exkuzą do Papieża względem zabicia S. Tomaſza. Zaboyców wyklęto.

1172.

Henryk Król Angielſki od Poſłów Papieſkich rozgrzeſzony zá zaboyſtwo S. Tomaſza.

1173.

Xiąże Aſsasynow nazwanych po Arabſku *Haſsasyn* od noſzenia ſztyletów, przyſłał Poſła do Amaura Króla Jerozolimſkiego, obiecując chrzeſt przyiąć jeżeliby Templaryuſze płacili podatki, które płacą jego poddani. Poseł przyięty był dobrze, ale powracaiący zabity od Templaryuſzow. Hiſtorycy Muſulmańſcy i Chrześciańſcy zgadzaią ſię opiſuiąc Templaryuſzow wyuzdaności.

1178.

Pogodziwſzy ſię Ceſarz z Papieżem, nie utrzymywał dłużey Antypapieża Kalixta, Schyzma zdawała ſię bydź zakończona, bo Kalixt wyrzekł ſię Papieſtwa, Fakcya jego iednak obrała Landa Sityna z familii Frangipanow, i nazwało go Innocentym III.

1180.

Lando do Papieża przywiedziony, i takim ſpoſobem rozdwojenie zakończyło ſię.

Manuel Komnen Ceſarz Wſchodni umarł 24. Września po nim Ceſarzem Alexy Komnen Syn jego zoſtał.

1181.

Alexander III. umarł 30. Sierpnia. Hibot Biſkup Oſtyeńſki obrany, wziął Imię Lucius III.

 Od

Od Elekcyi jego zaczeli Kardynałowie sami obierać Papieża, gdyż przed tym i Duchowieństwo, i lud obierał Papieżow.

1182.

Andronik Rządca Pontu, od Konstantynopolczykow wezwany przyszedł z woyskiem, mając wszystkich Łacińskiego obrządku wyciąć, o czym uwiadomieni, iak mogli salwowali się, wielu jednak zamordowano.

1183.

Adronik przywrócił Alexego Komnena, żeby go przybrał ná Cesarstwo, i potym zadusić go kazał.

1184.

Papież w Weronie Koncylium zwołał, ná którym i Fryderyk Cesarz znaydował się, wydana iest Konstytucya przeciwko Heretykom teraźnieyszym i przyszłym.

Heretycy o te czasy Katarowie czyli Palarani, byli to nowi Manicheyczykowie, Humiliaci, czyli Ubodzy Lugduńscy.

1185.

Luciusz III. 24. Listopada umarł, obrany ná Papiestwo Hubert Crivelli Kardynał i Arcy-Biskup Medyolański nazwał się Urban III.

1186.

1186.

Sprzeczka między Papieżem i Fryderykiem Cesarzem względem Krajów od Hrabiny Mechtyldy Kościołowi Rzymskiemu danych.

1187.

Saladyn rozgniewany, że Traktat, który uczynili z nim Chrześcianie był nadwerężony, wszedł do Królestwa Jerozolimskiego w pięcdziesiąt tysięcy. Zbił Chrześcian, Guidona Króla Jerozolimskiego poimał Jeruzalem wziął w lat 188. od Chrześcian trzymane. Wiadomość o tym gdy się rozeszła, Urban z żalu umarł, Kardynał Albert po nim nastąpiwszy zwany Grzegorz VIII. 25. Grudnia umarł, napisał list okolny do Chrześcian, zachęcając ich do odebrania Ziemi Swiętey. Po Grzegorzu obrany Paweł Kardynał Biskup Palestyny wziął Imie Klemensa III.

1188.

Królowie Francuski Angielski podięli się iść do Azyi, także Fryderyk Cesarz i Xiąże Szwabski Syn jego.

1190.

Cesarz Fryderyk w drodze utonął. Xiąże Szwabski Syn jego objąwszy kommendę w sześć miesięcy umarł.

Hen-

Henryk VI. Syn Fryderyka I. i Beatrycy, obrany już Królem Rzymſkim, za Ceſarza uznany.

1191.

Klemens III. 25. Marca umarł. Kardynał Jacek Celeſtynem III. nazwany naſtąpił.

Henryk VI. przybył do Rzymu i był koronowany.

Woyſko Chrześciańſkie dobyło Akru Miaſta, Filip wrócił ſię do Francyi.

1192.

Bulla 3. Lutego wyſzła potwierdzenia Kawalerow Teutońſkich, poſtanowionych podczas oblężenia Akru, są to nakſztałt Templaryuſzow.

1195.

Izaak Anioł Ceſarz Konſtantynopolſki 10. Kwietnia wypędzony od brata swego Alexego.

1197.

Ceſarz Henryk VI. umarł w Meſsynie. Filip I. Syn Fryderyka II. obrany Ceſarzem, lubo miał dopiero lat cztery.

1198.

Celeſtyn III. 8. Stycznia umarł, Kardynał Lotaryuſz obrany Papieżem, nazwał ſię Innocenty III.

1200.

Piotr z Kapuy Poſeł Papieſki we Francyi radził Filippowi Auguſtowi, żeby opuścił Agnieſzkę Corkę Xięcia Dalmacyi, z którą był ſię ożenił, porzuciwſzy Zonę swą Ingerburgę. Niechcący tego uczynić był exkommunikowany, ále potym od Kardynała Oktawiana, gdy Agnieſzkę od ſiebie oddalił, był rozgrzeſzony.

KONIEC WIEKU DWUNASTEGO

i Tomiku Pierwſzego.

ZEBRANIE
KROTKIE
CHRONOLOGICZNE
HISTORYI KOSCIELNEY
NAPISANEY

PRZEZ XIĘDZA FLEURY,

Tomik Drugi.

Za Dozwoleniem Zwierzchności Duchowney.

w Krakowie 1786.

Kosztem i Drukiem Ignacego Grebla Typografa i Bibliopoli Jego Królewskiey Mości.

TABLICA CHRONOLOGICZNA.

Wieku Trzynaſtego.

Papieże	*Antypapieże Heretycy*	*Kronikarze.*	*Ceſarze Monarchowie.*
Innocenty III. 8. Stycz. 1198. 16. Lipca 1216.	*Heretycy.* Sekta twierdząca że Duch S. przyſzedł panować roku - - 1210.	Kardynał Vitri 1240 piſał *Hiſtoryą wſchodnią od Machometa do roku* 1229.	*Ceſarze Wſchodni.* Alexy Anioł wypędzony - - 1203.
Honory III. 18. Lipca 1216. †18 Marca 1227			Alexy IV zniſzczony. 1204.
Grzegorz IX. 18. Marca 1227 † 21. Sierp. 1241	Paſtorowie - - 1251	Alexander de Hales Dominikan 1245. *Summa Teologii.*	Alexy Duka, nazwany Miorzuphl wypędzony - - 1204.
Celeſtyn IV. w Paź. 1241. † w Liſtopadzie 1241.	Biczownicy czyli flagellantes. 1259.	Mateuſz Paris Benedyktyn Angielczyk - - 1259.	*Ceſarze Łacińſcy Wſchodni mieſzkaiący w Konſtantynolu*
Innocenty IV. 21. Czerw. 1243 † 7. Grud. 1254.		*Hiſtoryą piſał od Stworzenia Swiata do r.* - - 1259.	Boduin † 1205. Henryk 1216. Piotr 1220.
Alexander IV. 25. Grud. 1254 † 25. Maja 1261		Guilelm d' Eſtamouc 1272 S. Thomasz z Akwinu 1274.	Robert 1229. Boduin II. 126. *Ceſarze Greccy Wſchodni mieſzkaiący w icei.*
Urban IV. 29. Sierp. 1261. † 2. Pazd. 1264		S. Bonawentura 1274.	Tedor Laſkari
Klemens IV. 5. Lute. 1265. † 29. Liſt. 1268.		Albert Wielki Biſkup Ratisbony Dominikan 1280.	Jan Duka 1255. Tedor Laſkaris II. 1259.
Grzegorz X. 1. Wrze: 1271. † 10. Sty, 1276.		Dzieła jego zebrane w 12. Xięg-ch arkuſzowych.	Michał Paleolog odebrał Konſtantynopol - 1261.

Inno-

Papieże	*Antypapieże*	*Kronikarze.*	*Monarchowie.*
Innocenty V. 1. Stycz. 1276. 22. Czerwca Adryan V. 21. Lipca 1276. †8. Sierp. 1276 Jan XX. albo XXI. 13. Wrz. 1276. † Maja - - 1277. Nikołay III. 25. Lift. 1277. † 22. Sier. 1280. Marcin IV. 22. Lut. 1281. †28. Marca 1285. Honory VI. 2. Kwiet. 1285. † 3. Kwi. 1287. Nikołay IV. 15. Lut. 1288. † 4. Kwi. 1292. Celeftyn V. 7. Lipca 1294. złożył Papieftwo 13. Grud. tegoż roku. † 19. Maja 1296. Bonifacy 24. Grudnia roku - - 1294.	*Krolowie Duńfcy.* Kanut IV. 1202 Waldmar II. - - 1246. Eryk VI. 1250 Abel 1252. Krzyfztof 1259 Eryk VII. 1267 Eryk VIII. *Krolowie Polfcy.* Lefzek V. 1203 Władyflaw III - - 1226. Bolefław V. - - 1279. Lefzek VI. - - 1289. Przemyflaw - - 1296. Władyflaw IV. 1300. Wacław. *Krolowie Portugalfcy.* Sancy I. 1212. Alfons II. 1223. Sancy II 1246. Alfons III. 1279 Dyonizy.	Jan bezżenni. - - 1216. Henryk III. - - 1273. Eduard I. *Królowie Szkoccy.* Guilelm 1214. Alexander II. - - 1249. Alexander III Interegnum. Jan *Krolowie Szwedzcy.* Suercher II. - - 1211. Eryk X. 1218. Jan I. 1223. Eryk XI. 1250 Waldmar 1276 Magnus 1290. Berger.	*Cefarze Zachodni.* Filip Otto IV. - - 1218. Fryderyk II. - - 1250. Rewolucya Rudolf d' Habsbourg pierwfzy Auftryak 1291. Adolf Nafsau - - 1298. Albert I. *Królowie Hifzpańfcy.* Alfons IX. - - .1214. Alfons X. 1248 Henryk I. 1217 Ferdynand III - - 1251. Sancy IV. 1295 Ferdynand IV *Królowie Francufcy.* Ludwik IX. Swięty 1270. Filip Auguft - - 1223. Ludwik VIII. - - 1226. Filip III. śmiały 1285. Filip IV. piękny. *Królowie Angielfcy.*

WIEK

WIEK TRZYNASTY.

1201.

Filip Xiążę Szwabfki, nie był uznany powfzechnie zá Cefarza, ponieważ Otto Xiążę Safkie był od innych obrany. Innocenty III. Papież trzymał fię neutralności, lecz potym przychylił fię do ftrony Ottona.

1202.

Czwarta Krucyata Francufcy i Weneccy Krzyzacy odbili od lądu Wenecyi 1go. Pazdziernika. Zamiaft płynienia do Syryi, udali fię pod miafto Zaraw w Słowackiey Ziemi będącego, á Wenetom przez Króla Węgierfkiego wziętego, i dobyli go. Uczynili przy Zarze traktat z młodym Alexym Aniołem, Synem Izaaka Anioła zrzuconym z tronu od Brata fwego roku 1194. i obiecali go ná tron Konftantynopolfki przywrocić.

1203.

Po oblężeniu fześciodniowym Koftantynopola, dobyli Krzyzacy. Cefarz Alexy uciekł, Izaak brat jego z więzienia uwolniony, á Alexy młodfzy ná Cefarftwo koronowany.

Tego roku między Filipem Auguftem Królem Francufkim i Papieżem fprzeczka zafzła. Ponieważ Papież chciał bydź Sędzią pokoju między Królem Francufkim i Janem Królem Angielfkim. Obfzernie o tym w Liście Papieża zaczynającym fię od Słowa *Novit.*

1204.

Krzyżacy nie kontenci będąc z Alexego mło-

młodego woynę mu wydali. Szkody poczynione pod czas tey woyny rozjątrzyły Grękow, iż powſtali przeciw ſwoim Panom, podnieśli więc bunt za powodem Alexego Duki, nazwanego Murzulf. Młody Alexy poymany i uduſzony, á Murzulf koronowany. Z przyczyny tego przypadku Biſkupi i Duchowieńſtwo Krzyżackie zgromadziwſzy ogłosiło woynę zá ſprawiedliwą. Oblegli więc Konſtantynopol i dobyli 12go Kwietnia. Miaſto było całe ſpuſtoſzone. Krzyzacy obrali Ceſarzem Boduina Graffa Flandryi, i tym ſpoſobem zaczęło ſię Ceſarſtwo Łacińſkie. Papież trzey Xiążętom proſzącym dał korony, Joannikowi Bulgarſką i Wołoſką, Przemyſławowi trzydzieſtemu Xiążęciu Czechow, Czeſką; i Piotrowi II. Arragońſką, Oſtatni uczynił Króleſtwo swoie hołdowniczym Papieżowi, co było wielkim zamięſzaniem między Arragończykami.

1205.

Papież wzięcie Konſtantynopolu potwierdził.

1206.

Teodor Laſkaris Zięć Ceſarza Alexego Anioła, ogłośił ſię Ceſarzem Konſtantynopolſkim w Nicei.

Joannik Król Bulgarow, Boduina zabić kazał, Henryk Brat Boduina po nim naſtąpił.

1208.

Papież ponowił klątew ná Raymonda Grafa Tulozu, i kazał ogłosić Krucyatę przeciw Heretykom Languedockim. Pierwſza ta Krucyata nie ná Pogany.

Król Angielſki rozgniewany, że Papież ſkaſsowawſzy dwoiſte obranie Mnichow Kantuaryiſkich, ná Arcy-Biſkupſtwo konsekrował Szczepane Langtona, bez zniesienia ſię z ſobą Mnichow Kantuaryiſkich wypędził i dobra Arcy-Biſkupie zajachał. Papież o tym dowiedziawſzy ná całą Anglią interdykt rzucił.

Filip Cesarz, idąc z wielkim woyſkiem ná Ottona, w Bambergu od Ottona de Witelſztach krewnego Xiążęcia Bawarſkiego, zabity. Od tego to Ottona Graffowie Daun, i familia Salm idzie.

Otton IV. Syn Henryka Lwa Xiążęcia Saſkiego uznany Ceſarzem.

1209.

Graf Tuluzu, zalękniony związkiem pod haſłem Krucyaty ná ſiebie, uniżył ſię, prośił o zdięcie z oſoby ſwoiey Papieſkiey kary, i był uwolniony w Kościele S. Idziego 18. dnia miesiąca Czerwca, (czekając ſwego rozgrzeſzenia boso, i w warunku dając dla pewności, niektóre swe wioſki) od Posłów Papieſkich.

Otto Ceſarzem był koronowany od Papieża w Rzymie, pod kondycyą żeby powrócił Kościołowi Rzymſkiemu darowane kraje od Mechtyldy. Lecz gdy Otto ſwoiego nieuſkutecznił przyrzeczenia, był więc wyklęty w roku naſtępuiącym i poddani Jego przez Papieża od posłuſzeńſtwa uwolnieni.

Król Angielſki temuż podpadł wyklęciu ná początku tego roku.

1210.

Papież potwierdził słownie uſtawy Zakonu od S. Francifzka z Aſsyżu założonego.

W tych ſamych czasiech Albert Patryarcha Jerozolimſki ułożył Karmelickie pożycie. Karmelici jednak za swego Zakonodawcę poczytuią Eliaſza Proroka Starego Teſtamentu, bo to pewna, że Eliaſz ná górze Karmelu pierwſzy mięſzkał.

Papież znow wyklął Grafa Tuluzu, zá to że nie wypędził z ſwego Pańſtwa Heretykow, który niechciał ogołacać kray swoy z ludzi. Graf Montfort ſtami ná ſtos ſkazywał poddanych Grafa Tuluzu.

Tegoż roku w Paryżu ſpalono Heretykow twierdzących, że królowanie Boga Oyca i Syna zakończyło ſię, á teraz ieſt tylko Ducha S.

1211.

Papież Ottona Ceſarza, i Króla Angielſkiego z tronow ſkłada.

1212.

Krucyatę nakazuie Papież do odebrania Króleſtwa Angielſkiego, á do Króla Filipa Auguſta sekretnie pchnął liſty oddając mu, i jego Sukceſsorowi Anglią, w Niemczech i Francyi wiąże ſię wielka liczba młodzieży i idzie do Jeruzalem. Lecz ten tłum niedaleko zaſzedł, większa bowiem połowa po Lasach obłąkawſzy ſię z głodu i nędzy pomarła.

1213.

Fryderyk II. Król Sycylii, Syn Henryka Ceſarza od Biſkupa Mogunckiego w Akwisgranie ná Ceſarſtwo koronowany. Fryderyka utrzymywał Papież i Król Francuſki Filip Auguſt. Niemcy całe uznały go zá Ceſarza, więc Otto

IV.

IV. nie mogąc dać odporu do Brunſzkwiku dziedzictwa swego ſchronił ſię.

Jan Król Angielſki widząc, że Filip Auguſt ná niego uzbraja ſię, poſtarał ſię, áby była z niego klątew zdjęta, i Anglią hołdowniczą Papieżowi uczynił.

1214.

Panowie Angielſcy widząc ſłabość Króla swego, domagali ſię wolności przywrocenia, nadanych od S. Edwarda i Henryka I. Czego gdy niechciał uczynić, przymuſzony od Anglikow zbuntowanych, Udał ſię więc do Papieża, á Papież pozwolenie wymuſzone ſkaſsował i klątwę rzucił ná Panow Angielſkich, czym bardziey byli rozjątrzeni. Ludwik Syn Filippa Auguſta wezwany do Londynu ná Króleſtwo był koronowany. Jan umarł z żalu.

Potyczka przy Boniwiaku w Hrabſtwie Namurſkim. Z jedney ſtrony Otto IV. á z drugiey Filip Auguſt wiodł woyſko. Pierwſzy do ſzczętu przegrał, i nie mogł więcey walczyć z Fryderykiem o Ceſarſtwo, więc zamknąwſzy ſię w Hartzburgu życie wiodł prywatne áż do śmierci, która zapadła roku 1218. Nie miał żadnego potomſtwa, przeto dobra jego do Brata onegoż Guilelma doſtały ſię, od którego idą domy Brunſzwicki i Luneburſki.

1215.

Koncylium Generalne zwołane od Innocentego III. odprawowało ſię w Kosciele Laterańſkim. Raymond Graff Tuluzu przybywſzy dopominał ſię, ażeby mu dobra jego od Krzyżakow

L kow

kow zabrane: były przywrócone, lecz nie tylko domagania się swego skutku nie odebrał, ale był ná zawsze oddalony, i ná pokutę skazany, á ná wyżywienie jego naznaczono corocznie czterysta grzywien srebra.

1216.

Innocenty III. Papież 16go Lipca umarł. Po nim Kardynał Concio-Saveli 18go tegoż miesiąca nazwany Honory III. obrany, potwierdził Zakon S. Dominika, nazwany Braci każących.

Smierć Henryka Cesarza w Konstantynopolu. Piotr de Courtenay Hrabia Auxerski czyli Altissiodoru, zięć Henryka, nastąpił.

1217.

Papież ogłosił Krucyatę, lecz tylko Andrzey Król Węgierski poszedł do Palestyny, i cztery miesiące tam bawił.

Piotr de Courtenay umarł.

1219.

Fryderyk Cesarz ná zjezdzie walnym w Frankfurcie postarał się, że Syn jego Henryk dziewięcioletni zá Sukcessora był obrany. Otrzymał pozwolenie od Stanow jachania do Włoch ná koronowanie. Honoryusz III. koronował go w Rzymie. Zaciągnoł się do Krucyaty, i oddał Papieżowi dobra Hrabiny Matyldy.

1220.

Henryk Syn Cesarza koronowany Krolem Rzymskim w Akwisgranie, i nazwany Henrykiem VII.

1221.

Robert de Courtenay młodszy Syn Piotra de

de Courtenay Cesarza, po Oycu nastąpił ná tron Konstantynopolski, ponieważ Filip de Courtenay Starszy Syn, i Graf Namur niechcieli przyiąć korony Cesarskiey.

1222.

Smierć Teodora Laskarysa Cesarza Greckiego. Po nim nastąpił Jan Duka, Vatac Zięć jego. O te czasy czterech nazywało się Cesarzami Konstantynopolskiemi, Robert de Courtenay mieszkał w samym mieście, Jan Vatac w Nicei, Dawid Komnen w Trebisunue, i Teodor Anioł Komnen w Tessaloncie.

1224.

Objawienie S. Francissza z Assyżu 14. Września, podczas ktorego odebrał piętna cudownym sposobem ná ręku nogach i boku. S. Bonawentura o tym pisze przywodząc ná świadectwo Alexandra IV. Papieża, który widział te blizny.

1227.

Honoryusz III. 18 Marca umarł. Obrany Papieżem tego samego dnia Kardynał Hugolin Biskup Ostyeński, wziął Imie Grzegorza IX. Fryderyk po koronowaniu swoim odebrał pozwolenie swego szlubu zwłokę, na ostatek pod karą exkommuniki w miesiącu Sierpniu wybrał się do Palestyny, stanoł w Brindzie Miescie, koło którego woysko znaydowało się, lecz tam zachorował. Papież rozumieiąc że zmyślił chorobę, klątew rzucił ná Cesarza.

1228.

Robert de Courtenay umarł, Boduin brat jego mający koło dziesięciu lat obrany Cesarzem.

Jan de Brienne wezwany do rządow, pokiby nie doroſł Ceſarz.

Ceſarz Fryderyk przyſięgę odebrawſzy od Frangipanow i inney Szlachty Rzymſkiey, pojachał do Paleſtyny. Papież mu zakazał tey drogi. 1229.

Fryderyk przybywſzy do Paleſtyny zaſtał umyſły poroźnione, ponieważ dowiedzieli ſię iż mimo zakazu Papieża tę drogę odprawił. Lecz áby daremno nie jezdził Ceſarz uczynił Traktat z Sułtanem Egyptu przez który Jeruzalem i Betleem mu uſtąpione. Fryderyk zabawiwſzy dzień w Jeruzalem, powrócił do Europy.

Ludwik Swięty Król Francuſki oddał dobra Raymundowi Graffowi Tuluzu, które był uſtąpił Hrabia Monfort Ludwikowi VIII. Raymond znow był rozgrzeſzony od Kardynała Romana Poſła Papieſkiego, przyprowadzony do Ołtarza ſchodow, boso w koſzuli, i w gaciach.

W Tuluzie ná Koncylium zakazano, żeby żaden Laik nie trzymał u ſiebie Starego i Nowego Teſtamentu w rodowitym języku, á to pod surowemi karami.

1230.

Ceſarz Fryderyk uwolniony od Exkommuniki, pojednał ſię z Papieżem.

Chrześcianie w Prusiech nie mogąc dać odporu najeżdzającym bałwochwalcom, ſprowadzili Kawalerow Teutońſkich, dawſzy im Powiat Chełmińſki, i te kraje które od Pogan zdobędą.

1231.

1231.

Jan Brienne koronowany ná Ceſárſtwo Konſtantynopolſkie, pokiby nie doroſł Boduin.

1235.

Ludwik S. wydał uchwałę, ážeby jego hołdownicy i Panowie kraju, nie udawali ſię do Sądow Duchownych, á gdyby ktory Sędzia Duchowny exkommunikę włożył, ſłowa są uchwały, będzie przymuſzony Sędzia sekweſtracyą dobr, do zdięcia exkommuniki. Wſzyſtkie zaś rozprawy mają bydź przed Królem i radą Jego. Zaſił się ná takową uchwałę Papież, lecz S. Ludwik iey nie coſnął.

1239.

Henryk Syn Fryderyka Ceſarza nieprawy, opanował Sardynią i Królem uczynił ſię tego wyſpu, zá dozwoleniem Oyca swego Ceſarza. Papież utrzymując że do niego należy Sardynia, zerwał pokoy z Ceſarzem i klątew rzucił ná niego, publicznie w Kwietnią Niedzielę. W liście jednym użalając ſię ná Ceſarza, obwinia go, że miał mówić iż świat zwiedziony od trzech Obłudnikow, Moyżeſza, JEZUSA, i Machometa.

Boduin ná Ceſarſtwo w Konſtantynopolu koronowany.

1240.

S. Ludwik ófiarowaną ſobie koronę Ceſarſką od Papieża nie przyiął.

1241.

Grzegorz IX. 21. Sierpnia umarł, po jego śmierci dla ſprzeczki długo trwała elekcya, áż ná koniec Kardynał Gotfryd w mieſiącu Paz-

dzier-

dzierniku obrany Papieżem i nazwany Celestynem IV. lecz szesnastego dnia po obraniu umarł. Rzym więc był bez Papieża dwadzieścia miesięcy.

1243.

Kardynał Sinibald obrany Papieżem 24. Czerwca, wziął Imię Innocentego IV.

1244.

S. Ludwik zachorowawszy ciężko ślub uczynił jachania do Palestyny.

1245.

Papież zwołał *Koncylium* Generalne do Lugdunu, zaczęte 24. Czerwca, Arcy-Biskupów Biskupów, Patryarchów rachując znaydowało się ná 140 Osob. Fryderyk Cesarz, *Król* Angielski, i inni Monarchowie swych Posłow przysłali ná toż *Koncylium*. Boduin de Courtenay Cesarz *Konstantynopolski* i Graf Tuluzu znaydowali się. Ná tym *Koncylium* które było trzynaste ekumeniczne wyklęty Fryderyk Cesarz naysolenniey.

1246.

S. Ludwik o rzuconey klątwie ná Fryderyka dowiedziawszy się, wszystkich używał śrzrodków ázeby zgoda stanela między Papieżem i Cesarzem, podał punkta ugodowe Papieżowi, lecz Innocenty ich nieprzyiol, owszem swym naleganiem dokazał, że Henryk Landgraf Turyngii był obrany *Królem* Rzymskim w Wirtzburgu, i *Krucyatę* podniesiono przeciw Cesarzowi Fryderykowi. Więcey ieszcze uczynił Papież, áby wszystkie sposoby przeciąć do utrzymania się ná Cesarstwie Fryderykowi. Przeto pisał

pisał do Melik-Salech Sułtana Egyptu, przekonywając go żeby zerwał traktat i przyjaźń z Cesarzem Fryderykiem. Ná który List odpisał Sułtan. „ Czytaliśmy List wasz i wysłuchaliśmy Poselnika waszego. Mowicie o pokoju, „ i my tego pragniemy. Wiecie iż między „ nami i Cesarzem iest alians i przyjaźń wzajemna od czasu Sułtana Oyca naszego, którego niechay Bóg mieści w chwale swoiey. „ Nie możemy w żaden traktat wchodzić z „ Chrześcianami bez dołożenia się jego, dla „ tego pisaliśmy do Posła naszego przy boku „ Cesarza będącego, i kazaliśmy mu, áby do was „ przybył i rozmowił się, postąpiemy więc so„ bie po odebranym responsie tak jak będzie „ potrzeba, nie oddalając się od pożytku pos„ wszechnego, ábyśmy mieli u Boga zasługę. „

1247.

Landgraf Turyngii umarł, Papież áby przeszkodził Fryderykowi postarał się o nowego Cesarza, obrany więc był Graf Hollandyi Guilelm w Nowiodunie od niektórych Biskupów i Graffow.

1248.

S. Ludwik 12. Czerwca ruszył do Ziémi Swiętey, mając z sobą dwoch swych braci Hrabiego Artezyi i Andegawu, i niemałą liczbę Panow i Biskupow. Papież bardziey troskliwy będąc, żeby przeszkodził Fryderykowi, niżeli áby Ziemia Swięta odzyskana była, wydał Bullę *Krucyaty* ná Cesarza.

1249.

1249.
S. Ludwik dobył Damietty w Egipcie.

1250.
Francuzi attakowali Saracenow. Lecz prędkość Hrabi Artezyi, zwycięstwo utraciła. Hrabia był zbity, á zaraza między woyskiem i głod przymusił, że muśieli zwrócić się do Damietty. Saraceni ná uchodzących napadłszy wielu pozabijali, á innych w niewolą zabrali. Król sam będąc chorym poymany i z nim wybor woyska. Ludwik wykupił więźniow zapłaciwszy czterykroć stotysięcy funtow srebra, co wynośi, milion trzy kroć sto tysięcy Reistalarow. A zá siebie Damiettę oddał, i pokoy ná lat dziesięć z Soltanem uczynił. Fryderyk Cesarz 13. Grudnia umarł, nastąpił po nim Konrad Syn jego przeciw któremu Papież ponowił Krucyatę jako i Oycu jego. Innocenty IV. potwierdził Guilelma ná Cesarstwie, partya jego coraz bardziey zmnieyszała się.

Kollegium Sorbońskie od Roberta Sorbona Kapelana S. Ludwika założone.

1251.
We Francyi Jakób niejaki Węgrzyn, twierdząc że mu Nayświętsza Panna objawiła, żeby podniosł Krucyatę zebraną z młodzieży chłopow, i pastuchow, zgromadził koło sta tysięcy dusz. Królowa Blanka nieopierała się temu, spodziewaiąc się iż ta kupa uwolni Syna Jey, lecz gdy widziała, iż do łotrowstwa udają się, kazała tę kupę rozpędzić, ná ostatek gdy wyklęto Jakoba i jego zbierańcow, Rzeznik herszta

herszta siekierą zabił, á tak inni pozabijani i rozpędzeni zostali.

1252.
Bulla 13. Lipca wydana do Biskupów Francuskich zakazująca, żeby Duchowni prawa swego nad poddanemi, pojedynkami nie dowodzili.

1254.
Innocenty IV. 7. Grudnia umarł, Reynaldi Biskup Ostyeński 25. Marca, obrany, nazwał się Alexandrem IV.

Smierć Konrada IV. Cesarza ostatniego z Domu Szwabskiego. Po śmierci którego Guilelm był prawnie Cesarzem obrany.

Jan Duka Vatac Cesarz Grecki umarł, po nim Teodor Laskaris Syn jego nastąpił.

1256.
Guilelm Cesarz ná woynie przeciw Gryzonom, zginął.

1257.
Rychard Kornwal Syn Jana bez ziem, obrany Cesarzem.

1259.
Tego roku wszczęła się pobożność bezrządna nayprzod w Peruzie, á po tym w Rzymie i w innych Krajach, osobliwie w Niemczech i Polszcze. Szlachta, pospolstwo, Starzy, młodzi, dzieci nawet pięć lat mające, gromadami po ulicach chodzili w połnadzy, biczuiąc plecy swoie, sam płacz i jęczenia słychać było. Kompanie te nazwane Biczownikami (Flagellantes) Lecz gdy twierdzili iż koniecznie do zbawienia potrze-

trzebne ieſt biczowanie, i użyteczne tak dla będących w Niebie, jako i piekle, i inne zabobony czynili wypędzeni i wzgardzeni są z Państw wſzyſtkich. Prandota Biſkup Krakowſki wygnał z ſwoiey Dyecezyi. Januſz Arcy-Biſkup Gnieżnieńſki z Gniezna.

Teodor Laſkaris Ceſarz Grecki umarł. Zoſtawił Syna ſwego Jana w dziecinnym wieku, którego Michał Paleolog ogłoſzony Opiekunem, i Rządcą Ceſarſtwa, sam w krótce Ceſarzem ſiebie uczynił.

1261.

Smierć Papieża Alexandra IV. Kardynali znayduiący się w liczbie ośm w Witerbie obrali Jakoba Pantaleona Patryarchę Jerozolimſkiego, ten wziął Imie Urbana IV.

Ceſarz Michał Paleolog odebrał Konſtantynopol w nocy dnia 25. Lipca, który Francuzi lat 57. trzymali. Ceſarz Alexy Strategobul poſłany przeciw Michałowi Deſpocie tego dokazał. Ceſarz Boduin ledwie miał czas w łodce upłynąć.

1262.

Arsyn Patryarcha Grecki Konſtantynopolſki wyklął Michała Paleologa za to, że młodego Ceſarza Jana Laſkarysa oślepił. Papież zaś Krucyatę ogłosił.

1264.

Urban IV. Swięto Bożego Ciała poſtanowił, i kazał S. Tomaſzowi godziny Kapłańſkie, czyli *Officium* złożyć, które do tych czas znayduie ſię w Brewiarzu. Lecz gdy śmierć zaſkoczyła

czyła Papieża, Swięto to po czterdzieſtu lat dopiero zaczęto obchodzić.

1265.

Guido Fulcodi Kardynał Biſkup Sabinu obrany Papieżem 5. Lutego, wziął Imie Klemensa IV.

1268.

Klemens IV. 29. Liſtopada umarł. Papieża nie było po śmierci jego przez lat dwa, mieſięcy dzieſięć i dni dwadzieścia ſiedm.

1270.

S. Ludwik 15. Marca poſzedł na ſzoſtą Krucyatę, wprzod wydawſzy ſławną uchwałę nazwaną *Sanctio Pragmatica*. A oblegſzy Tunis w Afryce, 25. Sierpnia umarł powietrzem. Po śmierci jego woyſko powrociło ſię do Europy.

1271.

Ceſarz Rychard w Merkſztat Zamku w Anglii umarł, do którego opuſzczony i wzgardzony, był ſię ſchronił.

Teobald Archi-Dyakon Leodſki obrany Papieżem 1. Września, przybrał Imię ſobie Grzegorza X.

1273.

Po dwoch latach bez Ceſarza, Rudolf I. Syn Alberta Graffa Habsburgu i Jadwigi z Kiburgu, obrany Ceſarzem za intrygą Fryderyka Hohenzolern Burgraffa Nuremburgu. Rudolf był Marſzałkiem Króla Czeſkiego Dworu, i pierwſzy Ceſarzem zoſtał z Domu Auſtryackiego. Nadgradzając uſługi Fryderykowi Hohenzollern, dał mu dziedzictwem Burgraffſtwo Nurembergſkie, które

które miał w lenności sobie dane i domowi swemu od poprzedzających Cesarzow. Dodał ieszcze mu resztę Xięstwa Frankonii, i Xiążęciem Państwa Niemieckiego uczynił.

1274.

Koncylium Generalne zgromadziło się do Lugdunu, między innemi ustawami ułożony sposob obierania Papieża tym trybem „Jak Papież zeydzie z tego świata w Rzymie w którym mieszkać ma zawsze, Kardynałowie zostaiący w Rzymie czekać będą dni dziesięć przybycia innych Kardynałow, po skończonych dziesięciu dniach, zeydą się do Watyku jedney sali, w którey wszyscy zamknięci będą, żeby żaden ani wniść áni wyyść nie mogł. Nicht z Kardynałami mowić nie powinien sekretnie, ani listow przysyłać, i korrespondencyą mieć. *Conclave* mieysce to się nazywa dla zgromadzonych Kardynałow od Łacińskiego słowa znaczącego zamknięcie, ma mieć okno nakształt drzwi, którym jedzenie Kardynałom wydawać powinni. Jeźli trzeciego dnia nie obierą Papieża, więc przez reszte dni chleb, wodę i wina trochę tylko dawać im będą. „ Koncylium to iest 14. Generalne á drugie Lugduńskie nazwane.

1276.

Grzegorz X. 10. Stycznia umarł Kardynali zamknięci 21. tegoż Miesiąca obrali Kardynała Piotra Dominikana, który wziął Imie Innocentego V. ten 21. Czerwca umarł, á po nim nastąpił Ottoboni Adryanem V. zwany, i ten 18. Sierpnia umarł. Więc 13. Września obrany od Kardy-

Kardynałow Piotr Julian Kardynał, i wziął Imie Jana XXI.

1277.

Nikołay III. Papież 25. Listopada nastąpił.

1280.

Umarł Nikołay 22. Sierpnia.

1281.

Kardynał Szymon został Papieżem 22. Lutego, Marcinem zwany IV.

1282.

Sycyliyczykowie maiąc porozumienie z Piotrem Arragończykiem, Francuzow wycieli wszystkich będących ná tey wyspie. Rzeź tę nazwali *Nieszporami Sycyliyskiemi*, ponieważ zá pierwszym dzwonieniem ná Nieszpory, rzucili się zabijać Francuzow Sycyliyczykowie. Piotr Arragończyk przez Zonę swoią która była Corką Manfrydą Syna nieprawego, Fryderyka II. miał pretensye do Sycylii. Kazał się koronować w Palermie. Papież wyklął go, i ná Królestwo interdykt włożył.

Tegoż czasu ná Cesarza Paleologa Michała jako będącego podeyrzanym względem wtargnienia do Sycylii, Papież klątew rzucił. Cesarz umarł ná początku Miesiąca Grudnia, Andronik Syn jego starszy nastąpił po nim.

1283.

Papież zrzuca z tronu Króla Arragońskiego.

1285.

Marcin IV. 28. Marca umarł. Obrany Kardynał Jakob Savelli 2. Kwietnia i nazwał się Honorym IV.

1287.

1287.

Honory IV. 3. Kwietnia umarł.

1288.

Kardynał Jeronim Biſkup Paleſtynu Papieżem obrany 15. Lutego, nazwany Nikołajem IV.

1291.

W Germeisheimie Ceſarz Rudolf I. umarł 15. Lipca, ſiedmdzieſiąt lat maiąc, á panuiąc ośmnaście.

Musułmani wzięli miaſto Akre. Chrześcianie utracili wſzyſtkie kraje, które tylko byli krucyatami doſtali, i tak zakończyło ſię odzyſkanie ziemi świętey, o które koło dwoch set lat woynę toczyli.

1292.

Po śmierci Rudolfa dziewięć mieſięcy wakował tron Ceſarſki. Obrany Ceſarzem Adolf Graf Naſsau, z linii Wizbadzki czyli Weilburſki. Albert zaś Xiąże Auſtryi rozjątrzony, iż po Oycu Ceſarzem nie był obrany, wſzyſtkich użył ſpoſobow, ażeby nowo obrany Ceſarz upadł, i dokazał gdy ſam ſiebie Ceſarzem utrzymał. Styryą, Karniolą Karyntyą dziedzictwa Ottokara Króla Czeſkiego, u którego Rudolf ſłużył; doſtały ſię od Pana przyciśnionego mocą i weſzły w Dom Auſtryacki. Cała wina zaś była Króla Czeſkiego Ottokara, że ſwego ſługę nad ſobą Panem i Ceſarzem uznać zbraniał ſię.

Nikołay IV. 24. Kwietnia umarł. Zamięszki pomiędzy Kardynałami ſprawiły, iż Stolica Piotra wakowała dwa lata i trzy mieſiące.

1293.

1293.

Ceſarz Konſtantynopolu Andronik Paleolog, przybrał ná Ceſarſtwo Syná ſwego ſtarſzego Michała.

1294.

Kardynali nie mogąc ſię zgodzić ná którego z między ſiebie, obrali zá Papieża Puſtelnika Piotra Murona mieſzkającego ná górze wyſokiey, i przykrey, przy Sulmonie. Piotr ciężar Papieſki przyiął, i nazwał ſię Celeſtynem V. lecz 13. Grudnia złożył z ſiebie Papieſtwo, i po nim obrany Kardynał Benedykt Cajetan Papieżem, wziął Imie Bonifacego VIII.

1295.

Bonifacy 16. Stycznia konsekrowany. Wydał 16. Września Bullę którą erygował Biſkupſtwo de Pamiers, bez wzmianki zezwolenia Króla Filipa pięknym zwanego, co było przyczyną zawaśnienia między Papieżem i Królem.

1296.

Piotr z Muronu niegdyś Papież umarł. Bonifacy temu poczciwemu Mnichowi nie dozwolił powrocić ſię do celki ſwey. Był zamknięty w Zamku Sulmońſkim w Kampanii, i od Żołnierzow w dzień i w nocy ſtrzeżony. Więzienie tak było niewygodne, iż muſiał tam głowę ſwoią położyć śpiąc, gdzie nogami ſtał Mſzą maiąc. Celeſtyni po dwoch uſługiwali mu, á dla niewygodnego mieſzkania, muſieli częſto odmieniać ſię.

Bonifacy wydał Bullę zaczynaiącą ſię od ſłow *Clericis Laicos.* w którey pod klątwą zakazuie Duchownym, żeby żádnych podatkow nie

dawali

dawali Monarchom bez dozwolenia Stolicy Rzymſkiey, Filip zaś wydał dwie uſtawy, w pierwſzey zakazuie, áby żaden nie ważył ſię towarow, złota, srebra wywozić za granicę, w drugiey, áby żaden Cudzoziemiec nie kupczył w jego Pańſtwie. Papież ná obydwie uſtawy piorunował.

1297.

Edward Król Angielſki rozgniewany że Duchowieńſtwo obawiając ſię wpadnienia w klątew wyrażoną w Bulli *Clericis Laicos*. pomocy żadney mu dać nie chciało, kazał dobra Duchowne opanować będące w ręku Swieckich. Taż była przyczyna i we Francyi zatargow. Papież więc drugąBullę wydał oświecającą pierwſzą.

Zamięſzki i woyna tego roku między Papieżem i Domem Kolumnow.

1298.

Adolf Naſsau solemnie złożony z Ceſarſtwa od Elektorow zgromadzonych, którzy ná jego mieyſce obrali Alberta Auſtryaka. Niechcąc Adolf uſtąpi z Ceſarſtwa, ſtoczył bitwę przy Wormsie, ná którey przez nieuwagę przegrał, nie czekając bowiem Infanteryi z ſamą Kawaleryą uderzył ná Woyſko Albrychta Auſtryaka. Albrycht zadał mu raz w oko z którego umarł.

1300.

Wydał Papież Bullę miłościwego lata, i áby co ſto lat odprawowane było ná potym.

Tego

Tego roku Ottomańſki dom zaczął panować w Konſtantynopolu. Przyſzedł z za Eufratu do Natolii pod protekcyą Alxedyna Sułtana Koni z familii Turkow Seljoduckiey, i nadane mu imie sławnego Ottomana. Ottoman był Synem Ortognila Syna Solimana.

TABELLA
Wieku Czternastego.

Papieże.	*Antypapieże. Heretycy.*	*Kronikarze: Pisarze.*	*Monarchowie. Cesarze Wschodni.*
Bonifacy VIII 24. Gr. 1294. † 11. Pazd. 1303.	*Antypapieże.*	Guilelm Nangi - - 1305. pisał Chronologią od Stworzenia Swiata do roku 1301.	Andronik II. umarł 1332.
Benedykt XI. 22. Pazd. 1303. † 6. Lipca 1304.	Piotr de Sarbieres 1328.	Jak Scot 1308.	Andronik młody 1341.
Papieże następuiący w Awenionie mięszkali.	*Heretycy.*	Raymund Lulle 1315.	Jan Kantakuzen Do r. 1358.
Klemens V. 14 Listop. 1305. † 20. Kwi. 1314.	Jan Abantonne, herszt Turlupinow 1373.	Poeta Dante - - 1321.	Jan Paleolog † - - 1359.
Jan XX. 7. Sierp. 1316. † 4. Grud. 1334.	Jan Wiklef - - 1377.	Cesarz Andronik - 1332.	Manuel II.
Benedykt XII 20. Gru. 1334. † Kwiet. 1342.	Jan Ball 1381	Guilelm Occam - 1337.	*Cesarze Zachodni.*
Klemens VI. 7. Maja 1342. † 6. Grud. 1352.		Nicefor Kalixt - 1340.	Albert 1308.
Innocenty VI. 18. Grud. 1352. † 12. Wrz. 1362		Nicefor Gregorias 1360.	Henryk VII. - - 1313.
Urban V. 27. Wrześn. 1362. † 19. Gru. 1370.		S. Brigitta Szwedka 1373.	Ludwik V. - - 1347.
Grzegorz XI. 30. Grud. 1370. † 17. Mar. 1378			Karol IV. 1378
			Wacław 1400.
			Robert.
			Królowie Hiszpańscy.
			Ferdynand IV - - 1312.
			Alfons XI. - - 1350.
			Piotr 1369.
			Henryk II. - - 1379.
			Jan I. - 1390.
			Henryk III.
			Królowie Francuscy.
			Filip piękny - - 1314.

Papieże.	*Antypapieże.*	*Monarchowie*	*Monarchowie.*
Papieże następuiący siedzieli w Rzymie i ten początek rozdwojenia w Kościele.		*Krolowie Francuscy.*	*Królowie Duńscy.*
Urban VI. 9. Kwiet. 1378. † 15. Pazd. 1389.		Ludwik 1316.	Eryk VIII. - - 1321.
Bonifacy IX. 2. Listop. 1389.		Filip Długi - - 1322.	Krzysztof II. - - 1333.
Papieże w Awenionie podczas Schyzmy.		Karol piękny - - 1326.	Waldemar III - - 1375.
Klemens VII. 20. Wrz. 1378. † 16. Wrz. 1394		Filip Walezy - - 1350.	Olaw 1387.
Benedykt XII. 20. Wrz. 1394. wypowiedziane mu posłuszeństwo 1398.		Jan - 1364.	Małgorzata.
		Karol V. 1380.	*Krolowie Polscy.*
		Karol VI.	Wacław 1305.
		Krolowie Angielscy.	Władysław powtore.
		Edward I. 1308	Kazimierz III. - - 1370.
		Edward II 1326	Ludwik Krol Węgierski - - 1380.
		Edward III. - - 1377.	Bezkrólewie.
		Rychard II. - - 1399.	Władysław Jagiełło.
		Henryk IV.	*Królowie Portugalscy.*
		Krolowie Szkoccy.	Dyonizy 1325.
		Jan - 1306.	Alfons IV. 1357
		Robert 1329.	Piotr 1367.
		Dawid II. 1370	Ferdynand I. - - 1383.
		Robert II. 1390	Bez Królewie
		Robert III.	Jan I.
		Królowie Szwedzcy.	*Dom Ottomański.* Początek tego Domu.
		Byrger 1326.	Ottoman 1326.
		Magnus 1363.	Orchran 1357.
		Albert zwyciężony od Małgorzaty Krolowy Duńskiey w r. 1387 umarł 1396.	Amurat I. 1388
		Małgorzata.	Bajazet I.

WIEK CZTERNASTY.

1301.

Zamięſzki między Bonifacym VIII i Filipem pięknym naybardziey rozſzerzyły ſię tego roku. Przyczyną tych zamieſzek było zaareſztowanie Biſkupa Pamierſkiego, o którym dowiedziawſzy ſię Papież, piſał do Króla liſt, który się zaczyna od słow *Auſcultа Fili.* Filip zatrzymał ſię z exekucyą. Bonifacy uznać nie chciał i nie kazał Alberta Auſtryaka zá Ceſarzą.

1382.

Filip zakazał, żeby żaden z Prałatow Francuſkich do Rzymu nie jechał, mimo tych jednak, Koncylium odprawiło ſię, ná którym co poſtanowiono widzieć ſię daie w owym ſkładzie *Unam Sanctam* &c.

Bonifacy używał różnych ſpoſobow, ażeby Charobert wnuk Karola kulawego Króla Neapolitańſkiego, zoſtał Królem Węgierſkim. Lecz uprzedzili Panowie Węgierſcy, bo po śmierci Andrzeja, obrali Wacława Syna Wacława Króla Czeſkiego, i nazwali go Ładyſławem.

1303.

Papież wſzedł w ugodę z Albertem, i uznał go zá Ceſarza. Tegoż ſamego roku trzecią obwodkę nakſztałt korony, kazał dać Papież ná ſwey Infule, umarł 11. Pazdziernika 22go zaś jednogłośnie obrany Papieżem Nikołay z Trewizu Kardynał Biſkup Oſtyeńſki, nazwany Benedyktem XI.

1304.

1304.

Benedykt Filippa uwolnił od klątwy, i coſnął Bullę Bonifacego VIII. á 6 Lipca umarł, nie bez podeyrzenia trucizny. Co ſię tak miało ſtać. Młodzieniec przebrany po kobiecu przynioſł figi Papieżowi, niby od Xięni Zakonnic S. Petronelli. Papież ziadł kilka fig zarażonych trucizną, lubił álbowiem figi, zachorował, i umarł.

1305.

Kardynali gdy po śmierci Benedykta XI. nie mogli się zgodzić w obieraniu Papieża, Kardynał de Prato podał Kardynałowi Kajetanowi, áby ná oddalenie wſzelkiego podeyrzenia trzey Kandydaci z nieprzytomnych obrani byli, á z nich jeden Papieżem. Partya Włoſka przyſtała ná to co proponował Kardynał de Prato będący głową partyi Francuſkiey, i obrociła ſię, z ſwemi kryſkami ná Bertranda Degot Arcy-Biſkupa Burdygalſkiego. Arcy-Biſkup był nieprzyiaznym Filippowi pięknemu, przeto Kardynał de Prato poſłał Królowi umowę obuch części, z którą Król do Arcy-Biſkupa pojechał i pojednał ſię. Takim tedy ſpoſobem Bertrand Degot zoſtał Papieżem, i wziął Imię, Klemens V. Ten Papież zaczął mięſzkáć w Awenionie.

1307.

Filip piękny 13 Pazdziernika wſzyſtkich w swoim kraju Templaryuſzow kazał powięzić, ſprowadzonych ſto czterdzieſtu examinowano, i co do jednego z nich przyznali ſię, iż Templaryuſzami zoſtając zapierali się JEZUSA Chry-

ſtusa

1308.

Albert Cesarz zabity od Jana, swego wnuka, szedł Cesarz ná rozprosżenie związku uczynionego w Szwaycarach przez Verniera Stuffachera, Gotiera Furszła i Arnolda de Melchthal. Trzey ci Mężowie są początkiem Rzeczypospolitey Szwaycarskiey, który kray Albert Cesarz chciał podbić dla Syna którego z swoich.

Henryk VII Graf Luxemburski obrany Cesarzem mimo intryg Fryderyka pięknego Syna starszego Albertowego.

Papież wydał rozkaz áby łapani byli Templaryuszowie wszędzie.

1309.

Tego roku Klemens V. założył mieszkanie dla Papieżow w Awenionie ostatnich dni Marca.

Wenetowie opanowali Ferarę, i dla tego Papież ich wyklął. Kardynała de Pelgru z woyskiem posłał, który przy Frankolinie nad Padem wygrawszy, Ferrarę odebrał.

1310.

Tego roku wiele razy odprawowane zjazdy z przyczyny Templaryuszow. W Paryżu pięćdziesiąt dziewięć ná stos skazano.

Kawalerowie S. Jana Jerozolimscy dostali wyspy Rodu, przeto ich nazywano kawalerami Rodyyskiemi.

1312.

Papież 22. Marca w Konsystorzu sekretnym z Kardynałami i wielo Prałatami Templaryu-

szow skassował, ale Bulla ogłoszona była ná Sessyi drugiey Koncylium Generalnego w Wiennie Mieście Delfinatu. Filip znaydował się ná tey Sessyi w nadziei, że dobra skassowanych Templaryuszow dostaną się mu, lecz Koncylium oddało ie kawalerom S. Jana, teraz zwanym Maltańskiemi. I tak Templaryuszowie zniesieni w lat 184, po utwierdzeniu swoim ná Koncylium Treckim roku 1128.

Papież nie zmogł sprzeczek ugasić między Bracią mnieyszemi S. Franciszka. Szło między niemi o kroje kapturow, sandałow, i sukien, dwie było partyi, jedna zwana *Bracá duchownych*, druga *Braci spolnych*.

1313.

Bullę wydał Papież 26 Stycznia uwolniającą od klątwy Wenetow.

Henryk VII. Cesarz umarł w Bon-Konwencie przy Sienie. Papież znosząc Templaryuszow, zachował sąd osob znacznieyszych sobie, jako to: Wielkiego Mistrza, Wizytatora Francyi, Kommendorow Akwitanii i Normandyi. Zlecił niektórym Prałatom áby dekretowali te osoby, lecz Filip nie mogąc cierpieć żyiących głow Templaryuszow; Wielkiego Mistrza ich i Kommendora Normandyi żywcem spalić kazał, daiąc przyczynę że zadanych sobie kazni, nie przyznawali. Smierć podięli z wielkim męstwem.

Papież Klemens V. 20. Kwietnia umarł w Rokomorze blisko Awenionu. Stolica dwa latą wakowała.

1314.

1314.

Filip piękny 29. Liſtopada umarł.

Ludwik V. Syn Ludwika srogiego Xiążęcia Bawarſkiego Palatyn Ryńſki obrany Cesarzem w Frankforcie 20. Pazdziernika.

1315.

Zjawili ſię tego roku w Niemczech Heretycy powſtający ná Sakramenta i Kościoł ſam, utrzymywali, że Lucifer i inni Diabli nieſluſznie wygnani byli z Raju, i że będą znow do niego powroceni. Inkwizytorowie potępili ich ná śmierć, którą weſołą twarzą ponieśli.

1316.

Filip Hrabia Piktawſki Regent Francuſkiego Króleſtwa Kardynałow zgromadził do Klaſztoru Dominikańſkiego w Lugdunie, którzy Kardynała Jakoba Biſkupa Portuańſkiego urodzonego w Cohors, Papieżem obrali, ten nazwał ſię Janem XXII. koronowany był w Lugdunie, i mięſzkał w Awenionie.

1324.

Papież Ludwika Cesarza Bawarczyka, ponieważ nie było obranie jego potwierdzone od Papieżow, ogłośił zá nieważne. Więc Ludwik zgromadził w Saxenhausen Seym, ná którym kazał czytać pismo żwawie napiſane przeciw Papieżowi obwiniające Papieża o herezyą.

1327.

Dowiedziawſzy się Papież, że Ludwik Cesarz wſzedł do Włoch z zamyſłem doſtania Rzymu, wydał Bullę 13. Pazdziernika wyzuwającą z wſzelkiego prawa Ludwika do Ceſarſtwa, jako upornego, i przekonanego, o Herezyą.

1328.

Bulla zapędu nie wſtrzymała Ludwika, wſzedł albowiem do Rzymu, dnia 17. Stycznia, i od Jakoba Albertyna Biſkupa Caſtellu, Gerarda Orlandina Biſkupa Alerii był koronowany. Ludwik użył Rzymian ná swoią ſtronę markotnych, że Papież w Rzymie nie mięſzkał, więc kazał ná mieyſce Jana XXII. obrać zá Papieża Piotra Franciſzkana, który ſię nazwał Nikołajem V. Cesarz znow siebie kazał koronować temu Antypapieżowi.

Ná Wſchodzie Andronik młody do Rządow przyięty od Andronika swego dziada, zbuntował się i Konſtantynopol opanował. Andronik ſtary do Manaſteru uſzedł, Mnichem zoſtał, i nazwał się Antonim, umarł roku 1332.

Ludwika ſtrona gdy nachyliła się dla beſpieczeńſtwa ſwego musiał 4. Sierpnia wyyść z Rzymu.

1330.

Bonifacy Hrabia Donantyku wydał Antypapę Janowi XXII. przed którym gdy ſię wyprzysiągł przywłaſzczonego Papieſtwa, pod ſtrażą lat trzy i miesiąc przeżywſzy, umarł.

1334.

Jan XXII. 4. Grudnia w Awenionie umarł. Po śmierci jego Kardynali 20. tegoż miesiąca obrali zá Papieża Jakoba Kardynała tytułu S. Pryſki, zwanego Kardynałem białym, zoſtawſzy bowiem z Cyſtersa Kardynałem, nie odmienił koloru sukni. Nazwany Benedyktem XII. Po śmierci Jana XXII. w ſkarbcu zaſtał Kościoła

Awe-

Awenionſkiego w pieniądzach ośmnaście milionów złotych, á w kleynotach naczyniach, śiedm milionów.

1335.

Papieżowi Benedyktowi złożyli hołd, Alfons Król Arragońſki zá Sycylią, Robert zá Króleſtwo Neapolitańſkie, czego Fryderyk Król Sycylii uczynić niechciał zá Sycylią.

1336.

Ceſarz Ludwik Bawarczyk przyſłał Posłów do Papieża proſząc o rozgrzeſzenie, obiecując ſzkody poczynione nadgrodzić, i cofnąć to wſzyſtko co przeciw Janowi XXII. uczynił. Lecz Filip Walezyuſz Król Francuſki przeſzkodził.

1338.

Elektorowie zgromadzili się do Konſtatz w Mogunckim kraju 15. Lipca, i ogłosili, że podług dawnych praw i zwyczajow, ten, który obrany Królem Rzymſkim od Elektorów, tym ſamym zoſtaie po śmierci Ceſarza, Ceſarzem.

1341.

Andronik Paleolog umarł, dwoch Synow zoſtawił Jána w wieku dziewiątym, á Michała w czwartym. Regencya Ceſarſtwa była przyczyną gwałtownych zamięſzek między Patryarchą i Janem Kantakuzenem.

1342.

Benedykt XII. 25. Kwietnia umarł. Kardynał Piotr Roger obrany Papieżem 7. Maja, i wziął Imie Klemensa VI. Po obraniu ſwoim wydał Bullę, ażeby wſzyſcy duchowni w ubośtwie będący w przeciągu dwoch miesięcy ſtawili

wili się przed nim. Dla tego do Awenionu zeſzło się ſto tysięcy duchownych.

1343.

Dnia 12. Stycznia wydał Bullę Papież w którey Jubileuſz naznaczony co lat ſto od Bonifacego VIII. ogłośił áby był odprawowany co lat pięćdziesiąt.

Tego roku odnowiły się niechęci też, które za Jana XXII. były z Ludwikiem Bawarczykiem.

1344.

Klemens VI. darował wyſpy ſzczęśliwe, zwane teraz Kanaryyſkie, Ludwikowi pochodzącemu od Ferdynanda Syna ſtarſzego Alfonsa Króla Kaſtylii i Blanki Córki S. Ludwika.

Seym w Frankfurcie, ná którym Elektorowie uſtanowili posłać do Papieża Posłów z prożbą, żeby odſtąpił kondycyi podanych Ludwikowi Bawarczykowi. Papież wſzedł w związek z Domem Luxemburſkim przeciw Ceſarzowi. Aby zaś zmnieyſzył władzę Arcy-Biſkupa Moguńckiego, fundował Metropolitę Praſkiego, Biſkup álbowiem Praſki był Suffraganem Moguńckiego.

1346.

Papież wydał Bullę potwierdzającą dnia 13. Kwietnia, Jana XXII. czynności przeciw Ludwikowi Bawarczykowi.

Przy Koblens zwołany zjazd, ná którym obrany Karol Luxemburgſki Xiążę Morawſki Ceſarzem, wſzyſcy Elektorowie zwołani byli, lecz tylko pięciu ziechało się.

1347.

1347.

Nowy Król Rzymski Karol IV. po śmierci Jana Oyca swego zostawszy Królem Czeskim, otrzymał pozwolenie ná założenie Akademii w Pradze. Bulla ná to wydana była 26. Stycznia. Ludwik Bawarczyk umarł tego roku o mil dwie od Munich tknięty apoplexyą gdy uganiał się zá niedzwiedziem. Pochowany w Kosciele Panny Nayświętszey w Munich.

Ná Wschodzie Kantakuzen opanował Konstantynopol, nie złożył Cesarza Jana *Paleologa* młodego, ále z nim panował. Kantakuzen koronowany był Cesarzem w Adryanopolu od Łazara *Patryarchy* Jeruzalemskiego.

1348.

Karol IV. nie był uznany zaraz od wszystkich Cesarzem, ponieważ przeciwni mu, stawili Gontiera Graffa Schwartzburskiego, który uznany był za Cesarza. Według dawnego zwyczaju przez Niedziel sześć był w polu codzień do bitwy swego konkurrenta wzywając, Karol IV. bić się niechciał, więc Frankfort otworzył swe bramy Gontierowi, i Cesarzem został ogłoszony. Lecz w krótkce Lekarz jego jak mówią od Karola IV. przekupiony, otruł. Gontier czując się bydź bliskim śmierci zá 22000. grzywien srebra ustąpił Karolowi swego prawa do Cesarstwa, pochowany w Frankforcie. Karol IV. użył wszelkich sposobow, áby przeciwnych sobie zyskał, i dokazał, á tak powszechnie był uznany Cesarzem.

Papież Klemens VI. Aweniona Miasta z prze-

przedmieściami włościami i przyległościami od Joanny Królowy Neapolitańskiey, Hrabiny *Prowanckiey* zá 80000 złotych, dostał, który kray gdy trzymała jako hołdowniczka od Cesarstwa, więc Karol IV. tę przedaż potwierdził i umocnił, dozwalając, żeby *Papież* jako wolny kray zawsze trzymał.

1349.

Humbert Delfin został Dominikanem w Lugdunie, przedawszy Delfinat Filipowi Walezemu Królowi Francuskiemu roku 1343. Traktat ten, był potwierdzony przed obluczynami od Humberta. Karol wnuk Filipa Króla, który potym był Królem, objął w possesyą Delfinat, i od tego to czasu naystarsi Synowie Króla Francuskiego, nazywaią się Delfinami.

1352.

Klemens VI. 6. Grudnia umarł. Kardynali dnia 18. obrali *Papieżem* Auguberta Kardynała Biskupa Ostyeńskiego, który przybrał sobie Imie Innocentego VI. Urodził się niedaleko *Pompadu*:u w Dyecezyi Lemowickiey.

1353.

W Konstantynopolu *Katakuzen*, áby siebie bardziey umocnił, kazał Syna swego starszego Cesarzem ogłosić.

1355.

Karol IV. koronowany w Rzymie od dwoch *Kardynałow* ná to od *Papieża* naznaczonych.

Cesarz Jan *Paleolog* wszedł do *Konstantynopolu*, *Katakuzen* zaś Mnichem został.

1362.

1362.

Innocenty IV. umarł *12.* Września. *Kardynali* Papieżem obrali Gwilelma Grimoarda Opata S. Wiktora w Marselii, który nazwał się Urbanem V.

1367.

Papież Urban przybył do Rzymu w sześćdziesiąt i trzy lat po śmierci Benedykta XI. który porzucił był Rzym roku *1304.* Wiazd do Rzymu Urbana V. był w asystencyi dwoch tysięcy żołnierzy, Duchowieństwo i Lud Rzymski zaszli mu byli drogę.

1369.

Jan *Paleolog* Cesarz *Konstantynopolitański*, przyjechał do Rzymu prosząc o pomoc przeciw Turkom, którą dać obiecał *Papież*, á Cesarz uznał iż Duch S. pochodzi od Oyca i Syna.

1370.

Urban V. opuścił Rzym, i powrocił do Awenionu, w którym *19.* Grudnia umarł, *Kardynali* obrali 30. dnia *Piotra* Rogera *Kardynała* Synowca *Klemensa* VI. nazwał się Grzegorzem XI.

1372.

Papież zakazał, aby żadna Dama nie ważyła się poyść za Bernarda Visconti, i Galeasa Brata jego, pod nieważnością zamęścia.

1373.

Król Francuski *Karol* V. kazał spalić w *Paryżu* Jana Abattona herszta sekty *Turlupinow*, nazywali się ci Sektarze *Towarzystwo Ubogich*, twierdzili, że wstydzić się nie należy tego, co iest przyrodzonym, więc publicznie naypsotliwsze niegodziwości płodzili.

1374.

Umarł Franciszek *Petrarcha*, urodził się w Arezzium, 28. Lipca *1304.* ozdobiony był w *Kapitolium* wieńcem Laurowym *1341.* Był Archidiakonem i *Kanonikiem Padewskim*. Listy jego wyborne, i inne dzieła w języku Włoskim, á ten język po te czasy był naywziętszy.

1377.

Grzegorz XI. do Rzymu przeniosł się *17* Stycznia, w którym ná zawsze przedsięwziął mięszkać. Od tego więc czasu w Rzymie zostawali *Papieże*, jednak i w Awenionie byli obierani, przeco Schyzma *Kościoł* dwoiła.

Jan Wiklef *Pleban* Angielski, błędy swoie rozszerzał, *Papież* dowiedziawszy się, kilka Bul przeciw jego nauce wydał, błędy jego w dziewiętnastu propozycyach były zawarte.

1378.

Smierć Grzegorza XI. 27. Marca, *Kardynali* po długich sprzeczkach obrali Bartłomieja *Prignano* Neapolitańczyka Biskupa Baru, który nazwał się Urbanem VI. A lubo obranie było zupełnie Kanoniczne, lecz gdy swoim obchodzeniem się sprzykrzył się *Kardynałom*, Ci z Rzymu wyjechali do Anagni, á ztamtąd do Fondi, gdzie 20. Września Roberta z Genewy z pomiędzy siebie obrali *Papieżem*, i nazwali *Klemensem* VII. *Kardynałowie* będący w Awenionie przychylili się do tego wybrania, chociaż pierwey zezwolili byli ná Urbana VI. Takim to sposobem wszczęłá się Schizma ná Zachodzie, która nieprędko ustałą. Francya, i *Królestwo* Neapolitań

litańskie uznawało *Klemensa* VII. Większa zaś część Włoch, Niemcy, Czechy, Węgry, Anglia, Niderland Urbana VI. *Król Kastyllii* był neutralistą.

Karol IV. Cesarz umarł w *Pradze* 29. Listopada. Wacław Syn jego dwoma laty wprzod obrany *Królem* Rzymskim po nim nastąpił, mając lat ośmnaście.

1379.

Klemens VII. dla bespieczeństwa swego z Rzymu wyjechał do Awenionu.

Zyła tych czasow S. *Katarzyna* Seneńska.

1380.

Urban wyklął *Królową* Neapolitańską Joannę, wezwał do Włoch *Karola* Duras przezwanego *od Pokoju*, i dał mu *Królestwo* Neapolitańskie. Joanna zaś áby się umocniła przeciw *Karolowi*, przysposobiła sobie za Syna Ludwika Andegawskiego, Xiążęcia, Brata *Króla* Francuskiego.

1381.

Koncylium w Salamance, 19. Maja, ná którym Jan *Król Kastylii* kazał uznać *Klemensa* za *Papieża*.

Pospolstwo w Anglii bunt podniosło, i przyszło do Londynu w liczbie więcey niżeli dwa kroć sto tysięcy. Arcy-Biskupa *Kantuaryiskiego* zamordowali, który był uszedł ná wieżą z młodym *Królem* Rychardem. *Król* musiał im zezwolić ná to czego chcieli. Herszt tego buntu był Jan Bali, czyli *Valle* uczeń Wiklefa, który więcey niżeli lat dwadzieścia, od wsi do wsi

wsi biegał buntując. *Pewnego* dnia wziął za text *Kazania* swego, przysłowie Angelskie, *Adam orał, Ewa przędła, i ktoż był zacnieyszy?* Czym chciał dowodzić iż ludzie wszyscy są sobie rowni, czamu pospolstwo Angelskie snadnie uwierzyło. *Po* uskromionym buncie, Jan schwytany i jako zdrayca i herszt buntu exekwowany.

1382.

Guilelm de Courtenay Arcy-Biskup *Kantuaryyski*, zgromadził *Koncylium* w Londynie dlá strzymania ludzi od błędow Wiklefa; ná tym *Koncylium* wiele propozycyi Wiklefa potępiono z których wiele Luter i *Kalwin* odnowili, oprocz tey że *Bóg diabłu muśi bydź posłuszny*, inne były przeciw Mszy, Sakramentowi Nayświętszemu, i Hierarchii *Kościoła*.

Karol od Pokoju kazał zadusić Joannę *Królową*.

1383.

Urban *Papież* używał wszelkich sposobów do utrzymania się, kazał ogłośić *Krucyatę* przeciwko nieprzyiaznym sobie. Ale gdy mu doniesiono, (mówi Froissand Dziejopisz czasow owych że Odpusty żywić nie mogą Żołnierzy, więc nakazał płacić dziesięciny wszystkiemu Duchowieństwu Angielskiemu ná Zołnierzy swych.

Ten Papież przyiechawszy do Neapolu schwytany był od Karola, zá to iż chciał go przymuśić áby Franciszkowi Prigano Synowcowi Jego, ustąpił Xięstw Kapuy i Amalfi. Nastąpiła potym ugoda między Urbanem i Karolem, lecz niedługo trwała.

1385.

1385.

Urban maiąc podeyrzenie o ſześciu Kardynałach kazał ich więzić, á roku naſtępuiącego ſtracić pięciu, bo ſzoſty ná proźbę Króla Angelſkiego wypuſzczony.

1387.

Wiklefiści w Anglii utrzymywani od Panow, rozruchy wielkie czynili. Panowie ci przezwani byli *Kapeluſznikami*, bo przed nikim kapeluſzow z swych głow nie zdeymowali.

Wikleſa ſprężynę tych rozruchow apo-plexya zaraziła i umarł.

1389.

Urban VI. 15. Października w Rzymie umarł. Przed śmiercią ſwoią czas odprawowania Jubileuſzu zmnieyſzony od Klemensa VI. od ſtu lat do pięćdziesiąt, do lat trzydzieſtu trzech, zmnieyſzył. Kardynali obrali Piotra Tomacelli Kardynała Neapolu, i nazwał się Bonifacym IX.

1391.

Jan Paleolog Ceſarz Konſtantynopolitańſki umarł, po nim naſtąpił Manuel drugi Syn jego.

Ceſarſtwo Greckie w ſamym mieście Konſtantynopolu zamykało się, ponieważ Bajązet czwarty Sułtan Ottomańſki wſzyſtkie ſpieſzno opanował.

1394.

Klemens VII. umarł 16. Września Kardynałowie będący w Awenionie wſzedlſzy do Conclave przysięgli, iż ſtarać się będą o zakończenie Schizmy, i że Papież którego obierą nay-mocniey do tego przyłoży się. Obrali więc Kardyn ła Piotra Luna, który nazwał ſię Benedykt XIII. ponieważ ten będąc Kardynałem zá złe poczytał Klemensowi VII. iż do znieſienia rozdwojenia nie przykładał się, lecz inaczey ſię nad nadzieię Kardynałow ſtało.

1398.

Wſzyſtkich ſpoſobow we Francyi używano, áżeby Benedykt XIII. złożył Papieſtwo, lecz uczynić niechciał. Przeto Król rady żądał Biſkupów, Duchowieńſtwa i Akademii, po którey uchylił się od jego poſłuſzeńſtwa.

Toż ſamo uczyniono w Kaſtylii.

Kardynali porzucili Awenion, á Król poſłał do Papieża, Piotra d' Ailly Biſkupa Kambreckiego, i Marſzałka de Boucicault, tamtego z perswazyą, á tego z woyſkiem. Mieſzkańcy wydali Marſzałkowi Papieża, i był oblężony w Zamku.

1399.

Król Angelſki podał do uwagi Akademii Oxfordzkiey, jeżeli ma ſię uchylić od poſłuſzeńſtwa Bonifacego, i przymuśić go do złożenia Papieſtwa. Lecz Akademia ogłosiła, że ta rzecz należy do Koncylium Generalnego.

1400.

Manuel Paleolog Ceſarz Konſtantynopolitańſki przybył ná zachod proſząc o pomoc przeciw Bajazetowi od niemałego czasu oblężeniem trzymającemu Konſtantynopol. Nic nie wſkurał. Ceſarz Mogolu Tamerlan korzyſztając z ociągania ſię Panow Chrześciańſkich, poſłał z woyſkiem ſwym Blokusa, ten odsiecz uczynił, Bajazeta zwyciężył, w niewolą wziął, w którey umarł.

N 2 Ceſarz

Cesarz Wacław ná Seymie w Lanstein z Cesarstwa złożony, á lubo to złożenie było nieprawe, Wacław jednák nigdy więcey ná Cesarstwo nie powrocił, z tym wszystkim nie zrzekł się Cesarstwa prędzey, áż roku 1410. á umarł Królem Czeskim 1418. Robert Elektor Palatynu obrany Ceasrzem, mając lat czterdzieści ośm, koronowany w następującym roku.

TABEL-

TABELLA WIEKU PIĘTNASTEGO

Papieże	*Antypapieże. i Heretycy*	*Kronikarze. i Pisarze.*	*Monarchowie.*
Papieże w Rzymie. Bonifacy IX. 2. Listop. 1389. † 1. Pazd. 1404. Innocenty VII 17. Pazd. 1046. Grzegorz XII. 30 Grud. 1406 złożony ná Koncylium Pizańskim 1409. 5. Czerwca † 4. Lipca - - 1417. Alexander V. 26. Czer. 1409. † 3. Maja. 1410. Jan XXIII. 17. Maja 1410. złożony na Koncylium Konstancieńskim 29 Maja 1415. † 22. Grudnia 1419. Marcin V. 11. Listop. 1417. † 20. Lute. 1431. Eugeni IV. 4. 1431. †. 23. Lutego 1447. Nikołay V. 6. Marca 1447. † 24. Mar. 1455. Kalixt III. 8. Kwiet. 1455. †. 6. Sierp. 1458.	*Antypapieże.* Idn Munios Klemens VIII - - 1424. Amadeusz Felix - 1439. *Heretycy.* Jan Huś 1402. Jeronim z Pragi - 1416. Taborici czyli Sieroty Sekty Husa - 1424.	Thierri de Niem Biskup Kambrydzki - - 1416. Kardynał Piotr d' Ailly Cesarz manuel Paleolog 1425. Jan Gerson Kanclerz Akademii Paryskiey 1429. Nikołay Clemengis 1446 Leonard Bruni 1443 pisał o Hypokrytach. Nikołay Panorm 1444. Alfons Tostat - - 1454. Blondus Flawius - 1463. Kardynał Cusa 1464. refutował Alkoran. Eneas Sylwius potym Pius II. Papież. Wawrzeniec Walle 1461.	*Cesarze Wschodni.* Manuel umarł - - 1418. Jan Paleolog - - 1444. Konstantyn Paleolog do roku 1453. którego Machomet II. wziął Konstantynopol. *Cesarze Zachodni.* Robert 1410. Zygmunt 1437 Albert Austryak 1439. Fryderyk III. - - 1493. Maxymilian I *Królowie Hiszpańscy.* Henryk III. - - 1406. Jan II. 1454. Henryk IV. - - 1474. Ferdynand z Jzabellą. *Królowie Francuscy.* Karol VI. 1442 Karol VII. - - 1461.

Papieże	*Antypapieże*	*Kroni: i Piſa:*	*Królowie Szkoccy.*
Pius II. 27.		Kardynał de	
Sierp.1458.†14		la Tour 1468.	RobertIII 1406
Sierpnia 1464.		Dyonizy Kar-	Jabób I. 1437.
		tuzyan 1471.	Jabób II. 1460
Paweł II. 31.		Tomaſz z	Jakób III 1488
Sierp. 1464. †		Kempis 1471.	Jakób IV.
26.Lipca 1471.		Kardynał Beſ-	*Krolo: Duń-*
		sarion 1472.	*ſcy i Szwedzcy*
Syxt IV. 9.		Jakób Piccolo-	Małgorzata
Sierp. 1471. †		mini - 1479.	- - 1412.
13.Sierp. 1484.		Platyna 1481.	Eryk IX. zło-
		piſał życia Pa-	żył - 1438.
Innocenty VIII		pieżow Pa-	Krzyſztof III.
29.Sierp.1484.		pież Syxtus	- - 1448.
†25. Lip.1492.		IV.	Karol Kanut-
		Jerzy z Tere-	son - 1471.
Alexander VI		biſondu 1487.	Bezkrolewie
11. Sierp. 1492.		Picus Miran-	do roku 1483.
Papieże w		dola - 1494.	Jan. *Krolowie*
Awenionie.			*Polſcy.*
		Ludwik XI.	Władyſław
BenedyktXIII		- - 1483.	Jagełło 1434.
odbiera poſłu-		Karol VIII.	Władyſław
ſzeńſtwo ſobie	*Dom Ottomań-*	- - 1498.	Król Węgier-
wzięte roku	*ſki.* Bajazet	Ludwik XII.	ſki. 1444.
1403. 28. Maja	poymany od	*Królowie An-*	Bezkrolewie
Złożony na	Tamerlana	*gielſcy.*	lat 3.
Koncylium	- - 1401.	Henryk IV.	Kazimierz IV
Konſtancyeń-	Solman 1409.	- - 1413.	- - 1492.
26. Lipca 1417.	Moyżeſz 1413.	HenrykV 1422	Jan Albrycht.
†23.Maja 1423	Machomet I.	Henryk VI.	*Krolowie*
	- - 1421.	złożony 1461.	*Portugalſcy.*
Klemens VIII	Amurat II.	Edward VI.	Jan I. 1433.
obrany, ale	- - 1451.	- - 1483.	Edward 1438.
nieuznany Pa-	Machomet II.	Rychard III.	Alfons V. 1482
pieżem.	- - 1481.	- - 1485.	Jan II. 1495.
	Bajazet II.	Henryk VIII.	Emmanuel.

WIEK

WIEK PIĘTNASTY.

1401.

Henryk Król Angelſki zgromadziwſzy Parlament w Londynie, wydał edykt przeciw Wiklefiſtom ktorych nazywano Lollards. W tym edykcie kazano chwytać rozſiewających złą naukę i do Biſkupow Dyecezalnych oddawać, áby jeżeliby niechcieli odſtąpić swey nauki, byli degradowani, i do Sądu Swieckiego odeſłani. Publicznie według tego rozkazu jeden Xiądz w Smithfildzie był ſpalony.

Wiklef nauczał rzeczy nierozumnych, lecz te uczniowie jego objaśnili. Otoż błędy: 1. Sakramenta są znaki umarłych. 2. Panieńſtwo i bezżeńſtwo nie są od Boga poſtanowione, który nakazał Małżeńſtwo, á to ieſt lepſze od tamtych, poniewaź nie tamuie rozpłodzenia narodu ludzkiego. 3. Jeżeli Męſczyzna i Niewiaſta chcą się poiąć, ná woli ich dosyć, i nie potrzeba z tym udawać się do Kapłanow. 4. Kościoł ieſt Synagogą Czarta, i niepotrzebne tylo Ceremonii do zjedzenia kawałka chleba. 5. Nie ma jednego dnia Swiętſzego nad drugi, więc w każdy robić gdy potrzeba, á dzień ſpoczynku nayprawdziwſzy po unużeniu. 6. Czyſca nie maſz, i inne błędy tym podobne które są, zarazą ludzi.

1402.

Jan Hus młody człowiek, który się uczył w Oxfordzie, błędy Wiklefiſtow do Oyczyzny ſwoiey Pragi przynioſł. A gdy był dowcipny i wy-

i wymowny, przyięto go zá Nauczyciela nauk wyzwolonych w Akademii. Czechy radowały ſię, że tym ſpoſobem umartwią Niemców, którzy ſię zmocnili w Akademi, wſzak i w krótkim czasie zá wſparciem Króla, Hus został obrany Dziekanem. Czym tak rozgniewali ſię Niemcy, że ich więcey ná dwa tysiące, licząc Doktorów i Studentów do Lipſka udało się gdzie Akademią nową założono przy powadze Papieża.

1403.

Benedykt XIII. uſzedł z swego Pałacu, w którym był trzymany. Kardynali i Obywatele Awenionu, jako też i Francuzi poſzli pod jego poſłuſzeńſtwo.

1404.

Bonifacy IX. którego nazwaćby można Papieżem Rzymſkim jako Benedykta XIII. Papieżem Aweniońſkim, umarł 1. Pazdziernika. Kardynałowie w Rzymie będący obrali Kardynała Kosmata de Meliorati, który nazwany Innocentym VII.

1405.

Papież Innocenty VII. 6. Liſtopada umarł w Rzymie, Kardynali przytomni 30. Grudnia obrali Kardynała Anioła Corariò Wenetę, który nazwał ſię Grzegorzem XII.

1407.

Ludwik Xiąże Aureliańſki Brat jedyny Króla Francuſkiego Karola VI. był zabity publicznie 23. Grudnia w Paryżu z rozkazu Jana Xiążęcia Burguńſkiego krewnego ſwego, który to zaboyſtwo wyznał, i ogłośił prawnie.

1408.

1408.

Xiąże Burgońſki widząc iż Xiężna Aureliańſka ſkargi swe zaniosła przed Króla ná niego o zabicie Męża swego, do Flandryi ujechał, którey był Hrabią, i powrócił ſię w krótce tak opatrzony iż ſię lękać było trzeba bardziey jego, niżeli on kogo. Chcąc ſię uſprawiedliwić przybrał ſobie zá Patrona Jana Doktora Paryſkiego, który w Domie S. Pawła ná to naznaczonym popierał ſprawy Xiążęcia Burgońſkiego. Byli przytomni, Ludwik Xiąże Gwieny, Delfin Syn ſtarſzy Króla, Król Sycyliyſki, Kardynał de Bar, Xiążęta, Berri, Brytanii, i Lotaryngii, i Rektor Akademii z Doktorami. Obywatele z Magiſtratem Miaſta, i poſpolſtwo, Jan zá fundament położył, iż Tyranna wolno komukolwiek zabić, więc chwalebnie uczynić kazał Xiąże Burgońſki, áby był zabity Xiąże Aureliańſki. Król Francuſki w ſwoim Państwie zakazał żadnego z dwoch Papieżów nie uznawać. Benedykt XIII. obawiając się, żeby nie był ſchwytany z rozkazu Króla Francuſkiego, uſzedł do Catalonii Oyczyzny ſwoiey, Kardynali przy nim będący nie tylko nie udali ſię za nim, lecz pojechali do Piz, áżeby ſię złączyli z Kardynałami Rzymſkiemi, którzy także opuścili Grzegorza. Złączeni razem obwieścili Koncylium Generalne w Pizach.

Benedykt uchodząc wydał Bullę, i poſłał ią do Króla Francuſkiego, w którey wyklinał wſzyſtkich uśiłuiących go do złożenia Papieſtwa, i uwolniał od poſłuſzeńſtwa poddanych Króla, poczytu-

czytując go między takiemiż. Bulla ta była zdarta, oddaiący ią haniebnie skarani.

1409.

Koncylium w Pizach zaczęło się 25. Marca. Było bardzo liczne. A gdy zwołane było dla zakończenia Schyzmy, która Kościoł dwoiła, więc od tego zaczęto. Kazali się stawić Benedyktowi XIII. i Grzegorzowi XII. po nazwisku ich pozywaiąc, pierwszego Piotrem Luna, drugiego Aniołem Corrario. Naostatek po powtorzonych pozwach, ná sessyi piętnastey wydali sentencyą przeyrzawszy z uwagą to wszystko co przywodzono i dowodzono przeciw Piotrowi Luna i Aniołowi Corrario, zwanemi Benedyktem XIII. i Grzegorżem XII. że są obydwa Schyzmatykami zaciętemi, Heretykami, krzywoprzysiędzcami, gorszycielami Kościoła i niemogącemi się poprawić, przeto nie są godni honoru ani godności, rozkazowania nie mają prawa i są od Kościoła odcięci. Więc Stolicę Piotra zá wakującą ogłosiwszy, weszli Kardynałowie 15. Czerwca do *Conclave* á 26. obrali zá Papieża Kardynała Piotra z Kandyi Greka, ktory nazwał się Alexandrem V. Rzecz ku podziwieniu że Kardynałowie, Prałaci znayduiący się ná tym Koncylium á bywszy wyniesieni ná dostoyność jedni od Benedykta XIII. drudzy od Grzegorza XII. to z swemi Dobrodziejami czynili.

1410.

Alexander V. umarł w Bononii 3. Maja Kardynali zgromadzeni do *Conclave* obrali 17. tegoż Miesiąca Kardynała Baltazara Cossa Neapoli-

politańczyka Papieżem, który wziął Imie Jana XXIII.

Cesarz Robert Elektor Palatynu 10. Maja umarł w Openheim. Zygmont Król Węgierski Syn drugi Cesarza Karola IV. po nim nastąpił.

1411.

Hussytowie zaczeli błędow swoich zapuszczać ogień, który bardzo w dalszym czasie wybuchnął.

1413.

Wydał Jan XXIII. Bullę obwieszczaiącą Koncylium w Konstantz, którego zaczęcie miało bydź w roku przyszłym 1. Listopada. Z przyczyny i żądania Zygmunta Cesarza, to miasto ná Koncylium obrane. Przykroć w prawdzie powodować się było Papieżowi według woli Cesarza, lecz to jednak uczynił.

1414.

Propozycya owa Jana Petit, że Tyranna zabić można i potrzeba, od Akademii Paryskiey potępiona, jako sromotna i przeciwna Społeczności.

Zaczęte Koncylium 5. Listopada, poniewaź 1. Swięto WW. SS. nazajutrz Zaduszny dzień był przeszkodą.

Jan Hus lubo przybył ná Koncylium pod obroną Zygmunta Cesarza, jednak w krótkim czasie był schwytany. Cesarz przyjechał w Dzień Bożego Narodzenia do Konstantz i ná pierwszey Mszy śpiewaney od Papieża dyakonował.

1415.

Pierwsze kroki Koncylium były obowiązać Jana

Jana XXIII. żeby złożył Papieſtwo. Chociaż Jan XXIII. naſtąpił po Alexandrze V. kanonicznie obranym ná Koncylium Pizańſkim po złożeniu Benedykta XIII. i Grzegorza XXII. Dziwna rzecz iż zakończoną ná Koncylium w Pizach ſprawę odnowioną. Z tym wſzyſtkim wymuſzono ná Janie XXIII. obietnicę złożenia Papieſtwa, jeżeliby Benedykt XIII. i Grzegorz XII. wprzod toż uczynili. Miał zapęd wymuſzonych od ſiebie ſłow uchylenia ſię z Konſtantz Papież, á tym ſamym zá nieważną uczynić obietnicę. Miał i ná to Zygmunt oko, lecz Xiąże Auſtryi przychylnym będąc Papieżowi, nie mając ſpoſobności uwolnienia Papieża, ſporządził gonitwy pod czas których mogłby Papież uyść, co ſię i udało. Wieczorem albowiem przebrawſzy ſię Papież po maſztalerſku ujechał do Schaffus miaſta należącego do Xiążęcia Auſtryackiego. Ceſarz wydał woynę Xiążęciu, więc Xiąże obawiając się ludzie ſtraty, Papieża oddał Papieżowi. Deputaci wyſłani łatwo od zoſtającego w więzieniu Papieża wyiednali, iż uznał niemylność Koncylium, i poddał ſię zupełnie onemuż, wiedział álbowiem dobrze, iż nie można dać odpor mocnieyſzey ſile. Koncylium ledwie dowiedziało ſię odpowiedzi Papieża, tak zaraz jako z zgorſzeniem uježdzającego dekretowało, rozkazawſzy áby pod ſtrażą był u Ceſarza, sam ten dekret ná ſiebie muſiał potwierdzić. Przeniesiony był z Ratolfeel do fortecy Gotleben, w którey Jan Hus był trzymany.

Kon-

Koncylium poſłało deputatow do tego Herezyarchy, żeby odwołał swą naukę, á gdy nie chciał, kilkakrotnie w Konſtantz ſtawiony ná Koncylium, dwie uſłyſzał sentencye pierwſzą áby Xiążki jego były ſpalone, á drugą żeby i on sam ſłuchał ná ſiebie dekretu klęcząc, i proſząc dla oſkarżycielow ſwoich i Sędziow Boga o odpuſzczenie. Był tedy degradowany z Xięſtwa i ſpalony. Lecz poplecznicy jego mſzcząc ſię śmierci w Czechach i Prowincyach niektórych Niemieckich, wielkie zamięſzki i okrucieńſtwa poczynili.

Grzegorz XII. złożył Papieſtwo pod kondycyą żeby był Dziekanem Collegium Kardynalſkiego, i dożywotnim Poſłem w Marchii Ankonitańſkiey. Lecz Benedykt XIII. ſtatecznie złożyć niechciał Papieſtwa.

Zygmunt Ceſarz przedał Elektorat Brandeburſki Fryderykowi Hohenzollern Burgrafowi Noremberſkiemu zá 400000. Czerwonych Złotych, oprocz summy znaczney którą był pożyczył od Burgrafa. Przedaż ta była zá zezwoleniem Elektorów pod warunkiem, że dziedzice męſkiey płci Zygmunta i Wacława, mogą odkupić, oddawſzy ſummę umowioną. Elektor áby miał czym dopłacić, przedał Miaſtu Nurymbergowi Zamek którego był Rządcą czyli Burgrafem, same prawa władztwa ſobie zoſtawiwſzy. Klauſuła ta była przyczyną długich kłutni między Miaſtem Nurymberg i Margrafami Brandeburſkiemi z linii Anſpach i Barcith. Fryderyk inweſtyturę odebrał na Elektorſtwo dopiero roku 1417.

1417. Xiążęta Meklenburg dawni hołdownicy od nowego Elektora inweſtyturę wzięli. Lecz to hołdownictwo odmieniło ſię w Braterſtwo i Sukceſsyą.

1416.

Kiedy exekwowano Jana Husa i Jeronima z Pragi, Król Francuſki przez swoich Posłow ſtarał ſię o potępienie Jana Petit, lecz Kommiſsarze Kardynali wyſadzeni do tey ſprawy ani Oſobę áni propozycyą Jana nie potępili, bronił Biſkup d' Arras, propozycyi okropney, iż wolno zabiiać Tyranna.

Po złożeniu Benedykta XIII. Jana XXIII. z Papieſtwa, á dobrowolnym uſtąpieniu Grzegorza XII. obrany 11. Liſtopada Otto, Kolumna Kardynał Dyakon, który nazwany Marcin V. Anioł Corrario niegdyś Grzegorz XII. umarł w Rekanacie 18. Pazdziernika.

1418.

Papież Marcin opuścił Konſtantz uznawſzy Zygmunta Królem Rzymſkim, ponieważ Ceſarze tylko tytuł mieli Króla Rzymſkiego po te czasy, poki nie byli koronowani w Rzymie.

1419.

Baltazar Coſsa niegdyś Papież Jan XXIII. uſzedł z więzienia, i padł do nog Marcina V. który go uczynił Dziekanem Kardynałów. Ten ExPapież w ſześć mieśięcy umarł.

1420.

Ná Wſchodzie Michał Paleolog Ceſarz przybrał do rządow Jana Paleologa Syna swego. Jan Trosnu przezwany Zyſka czyli jednooki ná

ná czole Huſsytow mści ſię śmierci Jana Hus i Jeronima z Pragi. Zygmunta obranego Królem Czeſkim po śmierci Wacława zbił, i fortecę wyſtawił ná górze Tabor. Wſzyſcy Xiążęta Niemieccy ná żądanie Ceſarza pod czas Seymu w Norymbergu, zgromadzili woyſka ná wygubienie Huſsytow. Zyſka lubo utracił oko jednak wiodł woyſkiem. Ná zbliżenie ſię Woyſka Niemieckiego, zamknął ſię z ſwemi w Tabor, przedſięwziąwſzy nie wychodzić przeciw licznym Niemcom, áby tak długim i nużącym oblężeniem ſprzykrzeni, od oblężenia odſtąpili, co mu ſię udało.

1423.

Zaczęło ſię tego roku Koncylium w Tycynie, zkąd dla zarazy przenieſione do Sienny.

1424.

Wydał Papież Bullę ná rozeyście ſię Koncylium w Siennie, i naznaczył w Bazylei zá lat śiedm inne.

Piotr Luna 1. Czerwca umarł. Po śmierci dway Kardynali przy nim będący obrali Idziego Mumos Arragończyka Kanonika Barcelony, który wziął Imie Klemensa VIII.

Zygmunt widząc, iż nie mogł pokonać Zyſkę ośm razy przegrawſzy wſtępnym bojem, wſzedł z nim w ugodę, oddając mu w rząd Króleſtwo Czeſkie i przyległe Kraje, woyſka i dochody Królewſkie, á ſam ſobie tytuł tylko Króla zoſtawił, byle Zyſka przywiodł poſpolſtwo, áby Zygmunta zá naywyżſzego ſwego Pana uznało. Przyiął to ná ſiebie Zyſka, i tylo miał miru, iż prze-

przekonał buntownikow áby nową przyſięgę uczynili Ceſarzowi. Zyſka pod czas powietrza umarł w Zamku Priſko. Mówią że umieraiąc kazał po śmierci zedrzeć ſkorę swoią, aby ta była użyta na taraban do płoſzenia nieprzyiacioł.

Po śmierci Jego, Husſyte rozdwoili ſię, jedni nazwali ſię Taborytami i obrali za wodza swego niejakiego Prokopa. Drudzy przekonani będąc, że nikt nie iest gòdzien ná mieyſce Zyſka naſtąpić, nazywali ſię Sierotami, i corocznie obierali ſobie Wodza.

1425.

Ceſarz Konſtantynopolitańſki Paleolog umarł, po nim naſtąpił Jan Paleolog Syn Jego.

1429.

Marcin V. Papież Traktat uczynił z Królem Aragońſkim przeto Idzi Munios musiał złożyć Papieſtwo, co uczynił z wielką pompą. I tym się ſpoſobem zakończyło rozdwoienie trwające od roku 1378. którego Klemens VII. był obrany w Fondi.

Tego roku okazała się Joanna *d' Arc* bardziey wiadoma pod imieniem Panienki Aureliańſkiey. Urodziła się w Domu Remi wiosce niedaleko Vauconleurs nad Mozą. Twierdziła o ſobie, iż miała objawienie od S. Michała, żeby wzieła broń w rękę i broniła Francuzow, jakoż była przyprowadzona przed Karola VII, i odsiecz od Aurelianu jako też koronowanie Króla w Reihms, iey przepowiedzeniu przypisuią. Lecz Doktorowie Paryscy roku 1431. podali memoryał Królowi, aby ta bohatyrka jako czarownica była ukarana, przeto w Rouen ogłoſzona za heretyczkę czarownicę i żywą ſpalona.

1430.

Xiąże Burguńſkie poſtanowił order złotego runa na pamiątkę ożenienia swego z Izabellą Corką Jana I. Króla Portugalſkiego.

1431.

Marcin V. umarł 20. Lutego, obrany po nim Papieżem Kardynał Gabryel Condolmero Veneta. 4. Marca nazwał się Eugenim IV.

Zaczęło się Koncylium w Bazylei 23. Maja przez Jana Polmara Kapelana Papiezkiego zagajone, Jana z Raguzy Doktora Teologii Paryzkiego, naznaczonych od Kardynała Juliana Nuncyuſza od Marcina V. nominowanego á od Eugeniego IV. potwierdzonego. Kardynał ponieważ był zabawny woyną z Husſytami,

1432.

Papież piſał do Kardynała Juliana, żeby Koncylium rozchwiał, ná co odpisał Kardynał zwracając Papieża od zamyſłu. Zjechani na Koncylium pisali do *Papieża* proſząc żeby przybył na Koncylium w przeciągu trzech mieſięcy, Julian Kardynał mimo tych mieſięcy otrzymał ieſzcze zwłoki dni ſześćdziesiąt dla *Papieża*.

1133.

Papież ná *prożbę* Xiążąt Chrześciańſkich Dekret swoy rozwiązujący Koncylium Bazyleyſkie uchylił, i do Juliana Kardynała przydał innych czterech Kardynałow, aby na Koncylium tym prezydowali.

1434.

Na Sefsyi czternaftey czytane były Lifty Papieża Eugeniego potwierdzające Koncylium Bazyleyfkie.

1437.

Zygmunt umarł, w Teftamencie fwoim uczyniwfzy dziedzicem po fobie Alberta Xiążęcia Auftryi Zięcia fwego.

1438.

Albert II. Xiąże Auftryacki Syn Alberta IV. i Joanny Bawarki, był obrany, Cefarzem. Od niego zacząwfzy, Cefarzami zawfze byli z Auftryackiego Domu, poki nie zfzedł roku 1740.

Eugeni IV. nakazał i zaczął Koncylium w Ferarze, ogłośiwfzy wprzod wfzyftkie czyny w Bazylei oprocz tych które fię tykały Czechow, za nieważne. Ná drugiey Sefsyi w Ferarze, wyklął tych wfzyftkich ktorzy zoftali w Bazylei dla kontynuowania Koncylium. Lecz będący w Bazylei, zawieśili wfzelką Zwierzchność duchowną i świecką Papieża.

1439.

Papież z Ferrary wyjechał do Florencyi, z temi których zwołał ná Koncylium, byli i pofłowie Greccy, którzy przybyli dla zjednoczenia się z Rzymem, lecz gdy Turcy obierali Cefarza Konftantynopolitańfkiego, odefłani byli Pofłowie z nadzieją fobie uczynioną prędkiey pomocy.

Koncylium w Bazylei na 24. Sefsyi złożyło Papieża Eugeniego, jako mięfzającego pokoy i jedność Kościoła, jako Symoniaka, krzywoprzyfięzcę, Schizmatyka &c. Na Sefsyi 25, umyśliło we dwoch miesiącach innego obrać Papieża.

Eugeni IV. żwawie pifał do Koncylium Bazyleyfkiego, i wfzyftkie poftanowienia na nim za nieważne poczytał, klątew na zgromadzonych rzucił, grożąc im Sądem Bofkim, i potępieniem z Kore, Datanem, i Abironem.

Będący w Bazylei obrali za Papieża Amadeufza Xiążęcia Sabaudyi, ktory porzuciwfzy fwe Państwo dziedziczne, zoftał był Pustelnikiem, wziął Imie Felixa V.

Albert II. ná wyfpie Schutt 27. Pazdziernika umarł.

1440.

W tym roku wynaleziony był drukowania fpofob, lecz o czasie którego to być miało, tak i o wynalazcy nie mafz należytey pewności. Pierwfze, atoli Xiążki były drukowane w Moguncyi, mające herb i Imie Jana Fuft czyli Faufta i Piotra Schoeffera jego zięcia. Inni zaś pifzą że Jan Mentelni Miefzczanin Strazburfki wynalazł w Strazburgu drukowanie, á to w Moguncyi miało bydź wydofkonalone. Wawrzeniec Kufter Miefzczanin Harlem w Hollandyi drukował pierwey od nich, lecz littery rznięte były od niego na tarcicach, nie tak jak teraz odlewane.

Fryderyk III. Xiąże Auftryacki z linii Styryyfkiey obrany Cefarzem 2. Lutego.

1443.

Koniec Koncylium Bazyleyfkiego i Florenckiego.

1445.

Jan Paleolog Cesarz Konstantynopolski 31. Pazdziernika umarł. Konstantyn starszy z Braci jego po nim nastąpił.

1447.

Eugeni IV. 23. Lutego umarł, przed skonaniem swoim długą mowę miał zalecając pokoy Kardynałom. Kardynali obrali 6. Marca Tomasza de Sarzan Kardynała Bonońskiego Papieżem, który wziął Imie Nikołaja V.

1448.

Bulla wyszła potwierdzająca *Concordatum Germanicum*, czyli umowę między Niemcami i Kardynałem de Carvajol *Po*stem od boku. Ta umowa zawiera w sobie, żeby Kapituły obierały Biskupow, *Papież* zaś w sześciu miesiącach wakujące Beneficia i godności pierwsze *K*atedr i *K*ollegiat áby rozdawał.

1449.

Rozdwoienie zakończyło się tego roku za ustąpieniem Amadeusza Xiążęcia Sabaudyi z *Pa*piestwa. *K*arol VII. *K*ról Francuski urządził kondycye przeszłoroczne. Mocą tego Traktatu *Papież* Cenzury włożone ná Amadeusza, ná *K*oncylium Bazyleyskim i onemuż przychylnych, zniosł. *K*ardynali od Amadeusza kreowani przy swoiey godności i Urzędach zostali. Felix naypierwszym *K*ardynałem uczyniony, Biskupem Sardyńskim, *Po*stem i Wikarym Stolicy S. we wszystkich krajach Xiążęcia Sabaudzkiego, pozwolone mu nad to, noszenie Sukien *Papie*skich, oprocz pierścienia Rybaczego, Baldachinu i krzy-

i krzyża ná trzewikach. Gdyby kiedy przybył do Rzymu, więc *Papież* powinien był obaczywszy go wstać, pocałować w twarz, á on żadnych innych nie czynić ceremonii. Naostatek Felix powrócił się ná swą puszczę, niepomniąc więcey o *Papie*stwie, tak jak o niego nie stárał, się umarł 17. Lipca 1452.

1453.

Machomet II. opanował *K*onstantynopol 19. Maja, *K*onstantyn wszystkich sposobow używał ná odparcie woyska Machometa, lecz liczbą większą nieprzyiacioł przekonany. Ciało jego znalezione między zabitemi, zá rozkazem Machometa z należytą Cesarzom wspaniałością pochowane. Tak się zakończyło Cesarstwo *K*onstantynopolitańskie trwające lat 1123. rachując od poświęcenia *K*onstantynopolu przez *K*onstantyna 19. Maja roku 330. Wzięte było to miasto tegoż dnia, którego było fundowane.

1455.

Papież Nikołay V. 24. Marca umarł. *K*ardynał Alfons Borgia Hiszpan po nim obrany i nazwany *K*alixtem III.

1456.

Machomet II. obległ Belgrad, lecz walęczny Hunniad Wojewoda Siedmiogrodzki odpędził go, pokonawszy wprzod wstępnym bojem, przypisuią tę woynę męstwu Hunniady, i modlitwom S. Jana *K*apistrana.

1458.

*K*alixt III. umarł 6. Sierpnia. *K*ardynał Eneasz Sylwiusz *P*icolomini Biskup Sieny obrany Papie-

Papieżem 27. tegoż mieśiąca, nazwał ſię *Piuſem* II.

1462.

Tego roku wielka była dyſputa między Dominikanami i Francıſzkanamı względem krwi J. Chryſtusa odłączoney od Ciała *Pana* naſzego, gdy było w grobie.

1463.

Pius II. wydał Bullę odwołując to, co piſał względem *Koncylium* Bazyleyſkiego, będąc Xiędzem.

1464.

Pius II. 14. Sierpnia umarł. *Kardynał Piotr* Barbo Weneta 31. Sierpnia *Papieżem* został, i nazwał ſię *Pawłem* II.

1470.

Bulla wydana 19. *Kwietnia* od *Pawła* II. przepiſuiąca rok Jubileuſzowy co dwadzieścia pięć lat.

1471.

Paweł II. w nocy z dnia 25. ná 25. Lipca umarł. Obrany po nim 9. Sierpnia *Kardynał* Franciſzek Albexola z Rowern wziął Imię Syxtusa IV.

1473.

Papież Alfonsowi Synowi nieprawemu Ferdynanda *Króla* Arragońſkiego, mającemu lat ſześć dozwolił áby objął Biſkupſtwo Saragoſsy.

1475.

Rok ten Jubileuſzowy od *Pawła* II. do dwudzieſtu pięciu lat ſkrocony wiele oſob zgromadził do Rzymu, między innemi Ferdynand *Król* Neapolitańſki znaydował się. *Papież* go przyiął pięknie,

pięknie, zá co *Król* obowiązał się corocznie konia białego ná znak hołdu ku Swiętey Stolicy offiarować, ta Ceremonia do tych czas trwa, á od *Posła Króla* Neapolitańſkiego w Wigilią SS. *Piotra* i *Pawła* zwykła odprawować się.

1478.

Dwie Familie Florenckie całey Europy ná ſiebie oczy obrociły. Jedna była *Pazzow*, druga Medyceuſzow. *Pierwsza* była naydawnieyſza i bogata, druga zaś więcey miała powagi. Wszak do tych czas w ſzacunku ieſt zacność, mądrość, *Kozmy* Medyceuſza. Syxtus IV. był zá ſtroną *Pazzow*, poniewaź Medyceuſzowie przeciwili ſię wyniesieniu Jeronima Riaro jego krewnego. *Pazzowie* będąc wſpartemi, umyślili zgładzić dwoch Braci, Juliana i Wawrzeńca Medyceuſzow. Ten zamyſł był wykonany gdy w *Kościele* S. Repary obydwa Medycyuſzowie ſłuchali Mſzy Swiętey. Julian zabity, á Wawrzeniec w garło raniony uſzedł do Zakryſtyi. *Kilku* ſprzysięgłych rozumiejąc że się już im wſzyſtko powiodło, udali się do *Pałacu* áby w nim znaydujący Magiſtrat á ſprzyiający Medycyuſzom wycieli, lecz mocno zadziwili się, gdy za niemi zaraz bramy zamknięto, zwłaſzcza ſpoyrzawſzy na siebie że ich tylko było pięciu. Magiſtratowi długo nie bawiąc się, wſzyſtkich z okien kazali powieſzać. W liczbie tych znaydował się Franciſzek Salviati Arcy-Biſkup *Pizow* i teyże śmierci ſromotney podpadł, o czym dowiedziawſzy się *Papież* wyklął Floreńtczykow, i na miaſto interdykt włożył. Wawrzeniec Medy-

Medyceusz wyklęty. Oprócz tey broni duchowney, użył Papież i żelazney. Lecz gdy Florentczykowie znalezli pomoc u Monarchow, bo Ludwik XI. Syxtusowi IV. przekładając, a Ferdynand Król Neapolitański pokoy z Florentczykami zawierając, wymogli na Papieżu, że swey imprezy poprzestał.

1483.

Między Dominikanami i Franciszkanami były sprzeczki i daley wszczęte przed tym rozszerzały się, Tamci S. Tomasza trzymali się ci zaś Skota.

Marcin Luter urodził się w Eislebe 10. Listopada.

1484.

Kanonicy Regularni S. Augustyna z Pustelnikami tegoż samego Swiętego trzymając się, mieli między sobą sprzeczkę, więc Syxtus IV. obojey stronie nakazał milczenie, i umarł 13. Sierpnia, miał za Następcę swego Jana Cibo Kardynała Melsi Genueńczyka obranego 29. Sierpnia, który nazwał się Innocentym VIII.

1486.

Teologowie Paryscy niektóre propozycye Jana Laillier Licenciata w Teologii potępili, były następujące. Strzedz należy przykazania Boga i Apostołow, Biskupich zaś rozkazow słuchać nie potrzeba. Drugie były przeciwko Kanonizacyi Swiętych, przeciw bezżeństwu Kapłanow, przeciw postowi wielkiemu i Kościołowi.

Ná Seymie w Frankfurcie Arcy-Xiążę Austryacki Maxymilian obrany Królem Rzymskim, koronowany w Akwisgranie.

1492.

Innocenty VIII. 25. Lipca umarł, po jego śmierci Kardynali obrali 11. Sierpnia zá Papieża Kardynała Roderyka Borgiasza, który się nazwał Alexandrem VI.

1493.

Cesarz Fryderyk III. umarł 19. Sierpnia w Lintzu, po nim wstąpił ná Cesarstwo Syn jego Maxymilian I.

1495.

Karol VIII. Król Francuski wszedł do Włoch, áby Królestwo Neapolitańskie opanował. We Florencyi i Rzymie był przyięty.

TABLICA WIEKU SZESNASTEGO.

Papieże.	*Antypapieże. Heretycy.*	*Kronikarze: Pisarze.*	*Monarchowie.*
Alexander VI 1. Sierp. 1491. † 18. Sier. 1503. Pius III. 20. Wrześn. 1503. † 18. Paz. 1503. Julius II. 1. Listop. 1503. † 12. Lut. 1513. Leo X. 11. Mar. † 1. Grud. 1521. Adryan VI. 9. Stycz. 1522. † 24. Wrz. 1523. Klemens VII. 19. Listop. 1523 † 25. Wrz. 1534 Paweł III. 13. Pazdz. 1534. † 10. List. 1549. Julius III. 8. Lut. 1550. † 23. Marca 1555. Marcelli II. 9. Kwiet. 1555. † 1. Maja 1555. Paweł IV. 23. Maja 1555 † 18. Sierpnia 1559. Pius V. 26. Grudnia 1559. † 9. Grud. 1565.	Bracia Czescy - - 1504. Luter - 1517. Melanchton - - 1518. Karlstad 1518. Zwingliusz - - 1519. Anabaptysci - - 1523. Occolampadi- usz - 1524. Michał Ser- wet - 1531. Kalwin 1535. Faust Socyn - - 1561. Sekta puryta- now 1568.	Jakob Almain - - 1516. Kardynał Xy- menes 1517. Kardynał A- Cornetto 1518. Gotfryd Bous- sard - 1520. Klaudyusz Seisse Arcy- Biskup Turi- nu 1520. *pisał* *historyą Wal-* *densow.* Jan Reutchlin - - 1521. Jakob Hoch- strat 1527. *pisał przeciw* *Lutrowi.* Kardynał Ka- jetan 1534. Tomas Morus - - 1535. Agryppa 1535. pisał o *niepe-* *wności Umie-* *iętności* i o *Fi-* *lozofii taje-* *mney.* Erazm 1536. Jan Ludwik Vives 1537. pi- sał o *praw-* *dzie Chrześci-* *ańskiey Religii*	*Cesarze* Maxymilian I † - 1519. Karol V. zło- żył 1556. † 1558. Ferdynand - - 1564. Maxymilian II. - 1576. Rudolf II. *Królowie* *Hiszpańscy.* Ferdynand i Izabella 1516. Filip I. 1516. Jan z żoną 1516 Karol V. Ce- sarz 1558. Filip II. 1598. Filip III. *Królowie* *Francuscy.* Ludwik XII. 1515. Franci- szek I. 1545. Henryk II 1549. Franciszek II. 1560. Karol VI. 1574. Henryk III. 1589. Hen- ryk IV. *Królowie* *Angielscy.* Henryk VII. 1509. Henryk VIII. 1547.

Papieże.	*Kroni: i Pisa:*	*Monarchowie*	*Monarchowie.*
Pius VI. 7. Sty- cznia 1566. † 1. Maja 1572. Grzegorz XIII 13. Maja 1572. † 7. Kw. 1585. Syxtus V. 24. Kwiet. 1585. † 27. Sierp. 1590. Urban VII. 15. Wrze. 1590. † 27. Wrze. 1590 Grzegorz XIV 5. Grud. 1590. † 15. Paz. 1591. Innocenty IX. 30. Paz. 1591. † 31. Gru. 1591. Klemens VIII 29. Stycz. 1592.	*Kommentarz,* *na Xiągi S.* *Augustyna o* *Mieście Bo-* *skim.* Jakob Merlin 1541. *zebrał* *pierwszy Kon-* *cylia.* Jan Echig 1545 *pisał przeciw* *protestantom.* Kardynał Sa- dolet 1547. Melchior Ca- nus - 1560. Onufry Panvi- ni - 1568. Nikołay Son- derus 1580. *O Schizmie* *Angielskiey.* Guido Faur de Pybrac 1580. Ludwik Gra- nada 1588. Kardynał To- let Juzuita - - 1593. Gilbert Gene- band 1596. Ludwik Moli- na - 1600.	Eduard V. 1553 Marya 1558. Elzbieta. *Królowie* *Szkoccy.* Jakob IV. 1513. Jakob V. 1542. Marya Stuard ścięta 1587. Jakob VI. *Królo Szwedz-* *cy i Duńscy.* Jan 1513. Kry- styan wypę- dzony 1523 Gustaw Ery- kon 1560. *Szwecya od-* *dzieliła się od* *Danii.* Eryk złożony 1568. Zygmunt Król Polski wypędzony 1569. Karol IX. *Królowie* *Duńscy.* Krystyern II. 1523. Fryderyk I. 1534. Kry- styern III. 1559 Fryderyk II. 1588. Kry- styern IV.	*Królo: Polscy.* Jan Albrycht - - 1501. Alexander - - 1506. Zygmunt I. - - 1572. Henryk po- tym Król Francuzki - - 1574. Stefan Batory - - 1587. Zygmunt Król Szwedzki. *Królowie Por-* *tugalscy.* Emanuel W. - - 1521. Jan III. 1567. Sebastyan 1578 Kardynał Hen ryk 1580. Filip II. Król Hiszpański o- panował Por- tugalią. *Dom Ottomań-* *ski.* Bajazet II złożył 1512. Selim I. 1520. Soliman II. - - 1566. Selim II. 1574. Amurat III. - - 1595. Machomet III.

WIEK SZESNASTY.

1502.

Xiąże Walentynu opanował Urbin i Camerino Xięſtwa. Panow znacznieyſzych zwabiwſzy do Seniguglia pod pretextem ugody pomordować kazał. Kardynałow Ursyniego i Ferraro otruł.

1503.

Alexander VI. 18. Sierpnia umarł nieoſtrożnie otruwſzy się. Po śmierci Jego Kardynałowie 23. tegoż mieſiąca obrali Franciſzka Picolomini Papieżem, który wziął Imie Piusa III. lecz gdy 18. Października umarł, po nim Kardynał de la Rover naſtąpił ná Papieſtwo, nazwany Juliuſz II.

1504.

Bracia Czescy zwani, którzy też prawie błędy rozsiewali co i Huſsytowie, á zniemi złączeni Calixtini czyli Kielichowie ponieważ zá konieczną potrzebę twierdzili zażywanie kielicha przy kommunii, podali wyznanie wiąry ſwey ná piśmie Królowi Władyſławowi VI.

1506.

Zaczęto budować tego roku Kościoł S. Piotra w Rzymie którego pierwſzy kamień Juliuſz II. założył 18. Kwietnia ná Watykanie, ná tym ſamym mieyſcu, ná którym Konſtantyn W. był wyſtawił Kościoł, lecz dla dawności ſwoiey był ſię obalił. Bramant ſławny Architekt dał abrys.

1508.

Papież, Maxymilian Cesarz, Królowie Francuſki i Hiſzpańſki uczynili ligę przeciw Wenetow

tom 10. Grudnia w Cambrui lecz lubo ſzczupła Rzeczpoſpolita, jednak tym potencyom oparła ſię.

1509.

Papież rzucił klątwę ná Wenetow. Ludwik XII. przy Aignadel 14. Maja poraził Wenetow.

Kardynał Xymenes w Afryce wojował, odebrał Maurom Oran ná Króla Hiſzpańſkiego.

1510.

Wenetowie poddali ſię Papieżowi, więc klątew z nich 25. Lutego solennie była zdięta. Juliuſz II. uczynił Traktat z Szwaycarami, z Królem Angielſkim Henrykiem VIII. i z Ferdynandem Królem Arragońſkim, chcąc się pozbyć z Włoch Ludwika XII. i wyklął go.

1511.

Julius dwakroć był w niebeſpieczeńſtwie, ponieważ ledwie nie wzięty pod czas bitwy z tym wſzyſtkim obległ Mirandole, przymuśił do kapitulacyi, i wſzedł przez wybitą ścianę ſzturmem.

Ceſarz i Król Francuſki nakazali Koncylium w Pizach, przychylili się Kardynałowie do tego ci, którzy nie byli kontenci z Papieża, Papież zaś nakazał inne Koncylium w Rzymie w Kościele Laterańſkim ná dzień 19. Kwietnia 1512. roku.

1512.

Ci którzy przyjechali byli ná Koncylium do Pizow, przenieśli się do Medyolanu, ponieważ Papież zamyślał Florentczykow attakować zá to, iż dozwolili zgromadzać się do Pizow ná Koncylium. Ośm seſsyi tylko odprawili, ponieważ Ceſarz odſtrychnął ſię od Francuzów.

Ná

Ná Koncylium Laterańſkim 3. Maja podczas czwartey seſsyi, czytane były Liſty Ludwika uchylające *Sanctionem Pragmaticam*, ná którey byli zapozwani Francuzi ſprzeciwiający się temu uchyleniu.

1513.

Juliuſz II. 21. Lutego umarł, po nim obrany Kardynał Julian Medyceuſz 11. Marca, nazwał ſię Leonem X. trzydzieści ſześć acz miał dopiero lat, okazał jednak swą roſtropność w różnych okolicznościach.

1514.

Ludwik XII. umarł, po nim zoſtał Królem Francuſkim Hrabia d' Angouleme Franciſzek I.

1515.

Ná dziesiątey Seſsyi ná Koncylium Laterańſkim 4. Maja, uchwalone są góry pobożności, od Pawła II. Syxtusa IV. Innocentego VIII. Alexandra VI. i Juliuſza II. potwierdzone, przed tym.

Papież z Franciſzkiem I. w Bononii widział ſię, pod czas którego widzenia się uſtąpił prawa nominowania ná Beneficia Królowi we Francyi i Delfinacie, Król zaś Annat dozwolił Papieżowi. Kanclerz Duprat kondycye tey ugody układał, przeco u Francuzow był w nienawiści, ugoda jednak náſtępuiącego roku ná Koncylium Laterańſkim była potwierdzona.

1517.

Tego roku byli ſprzysięgli się ná Zycie Papieża, lecz gdy ſię wydało, pryncypał w więzieniu był uduſzony.

Papież

Papież nadał Odpuſty Zupełne tym, którzyby ſwemi jałmużnami przykładali się do wyſtawienia Kościoła S. Piotrá, i opowiadanie tych odpuſtow zlecił XX. Dominikanom w Niemczech, oſobliwie w Saxonii, przykro to było Auguſtyanom, przeco Jan Staupitz Wikary Generalny Auguſtyańſki obowiązał Marcina Lutra swego Zakonnika, żeby opowiadał przeciwko złemu zażyciu Odpuſtow. Luter nadarzającey ſię okoliczności do wſtawienia się chętnie chwycił ſię, wydał więc 95. propozycyi będąc w Akademii Wirtembergſkiey Profeſsorem. Uſłyſzawſzy o tym Jan Tetzel Dominikan Inkwizytor i pierwſzy z Kommiſsarzow do ogłoſzenia Odpuſtow, wydał 100. propozycyi przeciwnych tamtym, i kazał ie utrzymywać w Frankforcie nad odrą podczas Dyſput.

1518.

Wiele pism z oboiey ſtrony wychodziło, Jakob Hochſtrat Dominikan, radził Papieżowi Leonowi X, áby przeciwko Lutrowi użył żelaza, jako Herezyarſze. Papież więc kazał Lutra do Rzymu zapozwać, i w tymże interesie wydał Breve do Fryderyka Xiążęcia Saſkiego. áby burzyciela Lutra nie wſpierał. Luter wymawiał się trudnością drogi, więc Papież Leo do Niemiec poſłał Kardynała Kajetana, żeby tę ſprawę roztrząsł, i oſądził. Przybył do Auſzpurgu, ſtawił się tam i Luter. Papież wydał Dekret potwierdzający ważność Odpuſtow. Luter czując ſię bydź tkniętym w owym Dekrecie, proteſtował się i appellował do przyſzłego Koncylium.

cylium.

cylium. Tego roku Melanchton Profeſsor Greckiego Języka w Witembergu złączył ſię z Lutrem. Karloſtad Kanonik i Archidyakon Wittemberſki błędy swe rozsiewać zaczął.

1519.

Ceſarz Maxymilian I. w Inſpruku 12. Stycznia umarł. Intrygi Karola Króla Hiſzpańſkiego, wiadomego pod Imieniem Karola V. i Franciſzka I. Króla Francuſkiego, były przyczyną Bezkrólewia ſześciomiesięcznego.

Zwinkliuſz Proboſzcz Zurychu w Szwaycarach, ſłyſząc opowiadającego jednego Franciſzkana Medyolańczyka, poſłanego od Leona X. Odpuſty, powſtał nań, á potym ná władzę Papieża, ná Sakrament pokuty, zaſługę wiary, wzywanie Swiętych, ná Mſzą, ná prawa duchowne, śluby, bezżeńſtwo Kapłanow, i ná wſtrzymywanie się od mięsa.

Karol V. Arcy-Xiąże Auſtryi Syn ſtarſzy Filipa Arcy-Xiążęcia Auſtryi i Joanny Hiſzpańki Wnuk Maxymiliana I. Ceſarza, urodzony w Gandzie 24. Lutego 1500 roku, obrany Ceſarzem 28. Czerwca, miał lat 19. wtedy.

1520.

Ceſarz gdy wymawiał się iż ná żądanie Papieża nie mogł kazać złapać Lutra, póki nie był ná Ceſarſtwo koronowany, więc Papież naznaczył Kongregacyą do roztrząśnienia błędow Lutra, naoſtatek wydał Bullę, zaczynaią się od słow Pſalmu *Exurge Domine &c.* w którey 41. Artkułow nauki Lutra wyliczone znaydują się Xiążki jego ná ogień ſkazane á on oſtatni raz zapozwany do Rzymu.

Rozgniewany Luter uſunął się od poſłuſzeńſtwa Papieża i wydał Xiążkę o Niewoli Babilońſkiey, w którey jad swoy wywarł ná Papieża władzę przeciw odpuſtom &c. obawiając się jednąk Seymu w Wormsie mającego się odprawować, Niemieckim językiem napiſaną Xiążkę rozrzucił, w Witembergu publicznie Bullę Papieża i *decretalia* i innych Papieżow ſpalić kazał.

1521.

Papież nową wydał Bullę przeciwko Lutrowi i jego Sektarzom. Luter ná Seym w Wormsie był przywieziony i po audyencyi jego ná Seymie w przytomności Ceſarza, po rozmowach prywatnych z Xiążętami, gdy nic nie wſkurał, kazano mu w przeciągu 21. dni powrócić się do Wittembergu, w drodze wyiechawſzy z Eisenach w leśie 3. Maja od dwoch Kawalerow przebranych i naſadzonych od Xiążęcia Saſkiego porwany, do Zamku Versberg zaprowadzony, siedział w nim dziewięć miesięcy, o czym żaden nie wiedział, nawet Fryderyk Elektor Saſki niechciał, áby o mieyſcu jego areſztu było mu doniesiono, ponieważ tym ſpoſobem wymówić ſię mogł przed Ceſarzem i Papieżem, że nie wie o Lutrze.

Tego roku Henryk VIII. Król Angielſki przeciwko Lutrowi wydał Xięgę o siedmiu Sakramentach, w niey gani Lutra niepoſłuſzeńſtwo Papieżowi. Skoro Luter doſtał tey Xiążki, odpi-

odpisał z pasyą i uszczypliwie ná nią.

Leo X. umarł 1. Grudnia. Papież ten wrodzoną Medyceuszom miłość nauk miał, á uczonych ludzi był obrońcą i wspomagaczem.

1522.

Kardynał Adryan Florenty Nauczyciel Karola V. obrany Papieżem 1. Stycznia, chociaż po te czasy był w Hiszpanii i nigdy nie był w Rzymie, wziął Imie Adryana VI.

Luter uciekł z Zamku, i do Wittembergu przyszedł, miał kilka mow przeciw Karlostadowi, w których jedney rzekł: *Czynnóści Karlostada łatwo mogłbym bronić przed Papieżem, lecz ich nie umiem przed diabłem usprawiedliwić.* Z tym wszystkim ożenienie się Karlostada chwalił, który tę ceremonią pierwszy z Xięży publicznie w Niemczech odprawił.

Soliman Car Turecki po sześcio-miesięcznym oblężeniu dostał 20. Grudnia wyspy Rodu. Wielkim Męstwem był ná ten czas Villiers l' Isle-Adam.

1523.

Ná Seymie w Nurembergu Nuncyusz wszystkich używał sposobow do utłumienia Luteranizmu, lecz gdy wielu już się go było chwyciło, Xiążęta memoryał uskarżający się ná opłacenia się Papieżowi wydali. Jednak i wydany był dekret przeciw Lutrowi, lubo się protestował Elektor Saski. Ten z Xiążętami Brunświku d' Anhalt partyzantami Lutra miał umowę w Juterboku, umowę tę można pierwszą ligą Luterską nazwać.

Inna

Inna Sekta w Niemcach tegoż czasu okazała się Nowochrzceńcow, ponieważ dzieci chrzczonych, gdy do lat przychodziły większych, chrzcili. Tomasz Munier i Mikołay Storck byli herszłami. Luter wypędził ich z Witembergu kędyby się podział Storck, niewiadomo. Muncer udał się do Alstadu w Turyngii, i wielką liczbę nazbierał ludzi, o czym dowiedziawszy się Elektor Saski, jako Pan pomienionego Miasta, kazał ich wypędzić, Muncer więc po Niemczech biegał, buntując chłopow ná Zwierzchność, i Pany.

Senat Zurychu kazał roztrząsać, która by była lepsza nauka czy Zwingliusza, czy Biskupa Konstancyeńskiego. Po czym do Zwingliusza przychylił się procesyi nie czynić, relikwie Swiętych wyrzucić i organy, nie dzwonić w dzwony nakazał.

Fryderyk Xiąże Holsztyński zrzucił Krystyerna II. Wuja swego z tronu Duńskiego, i do swoich krajow Luterą wprowadził.

Gustaw Eriskon Król Szwedzki do Szwecyi przykładem Fryderyka Luteranizm przyioł.

Papież Adryan VI. 24. Września umarł. Kardynał Juliusz Medyceusz obrany ná jego mieysce 29. Listopada nazwał się Klemensem VII.

1524.

Oecolampadyusz Mnich i Pleban Bazylei przywiązał się do Zwingliusza.

Luter z Karlostadem zapijaiąc piwo w karczmie pokłocili się z sobą, i jeden przeciw drugiemu pisać zaczeli.

1525.

Potyczka przy Tycynie, ná którey Franciszek I. w niewolą dostał się.

Bunt chłopow w Niemczech powiększył się ná czterdzieści tysięcy, lecz przy Lipen porażeni á u Frankusu zupełnie zniesieni. Muncer i Pferher hersztowie złapani i ścięci.

Fryderyk Xiąże Saski umarł.

Luter ożenił się 11. Czerwca z Katarzyną Bore Zakonnicą, miał ná ten czas lat 45.

Albert Brandeburczyk, Wielki Mistrz Teutoński uczynił Traktat z Polską, mocą którego część Prus będąca w ręku tych Kawalerow wyniesiona ná Xięstwo dziedziczne Alberta i jego następcow. Albert ożeniwszy się z Xiężniczką Duńską, został Luteranem.

1526.

Jan Elektor Saski następca Fryderyka publicznie Lutra przyioł Sektę, dobra Duchownym Katolickim pobrał, i od władzy Papieża zupełnie odstąpił.

Filip I. zwany wspaniałomyślnym Langraff Haski, toż uczynił.

Franciszek I. Król Francuski z niewoli wypuszczony.

1527.

Xiąże de Burbon będąc w służbie Karola V. zrażony czymsiś od Franciszka I. był Cesarskiego woyska wodzem we Włoszech, á gdy mu zabrakowało ná Zołdzie dla Zołnierzy, udawał iż chce przeyść do Neapolu, dla czego prosił Papieża o pozwolenie maszerowania przez jego Stany.

Stany. Co gdy odmowił Papież Xiąże podstąpił pod Rzym i opanował go, lecz nim odebrał zupełne zwycięstwo, poległ ná placu. Xiąże Arauzykański dokonał przedsiewzięcia jego. Miasto więc wzięte, Papież do Zamku S. Anioła uszedł. Zołnierze którzy po części byli Luteraninami, igrzysko czynili z Kardynałow, bo ubrawszy się w suknie Kardynalskie weszli do Conclave, i obrali Lutra zá Papieża.

Klemens musiawszy pozwolić ná propozycye Xiążęcia Amerykańskiego wyzwolony był z oblężenia w Zamku.

Magistrat Bernu udał się za nauką Zwingliusza i wystawił kolumnę ná którey dzień i rok złotemi literami był wyrysowany oddalenia Katolickiey Religii.

Miasto Konstantz toż uczyniło.

1529.

Seym zwołany do Spiry względem interessow Kościoła. Na którym Stany potępiły Nowocherzczeńcow, i ná nich wszystkich sentencyą śmierci wydały. Naznaczono, áby żaden nie był napastowany względem więzienia swego, áż do Koncylium Generalnego. Naukę względem Mszy rozsiewaną od Lutra odrzucono i iey rozszerzać zakazano. Elektorowie Saski Brandeburski, Ernest i Franciszek Xiążęta Luneburscy, Filip Langraff Haski, i Wolfang Xiąże d' Anhalt użalając się, temu oparli się wyrokowi. Przyłączyli się do nich Deputaci czternastu miast Niemieckich wolnych, i protestowali się przeciw dekretowi ná Seymie Spirskim w 152.

nemu odwoływaiąc się do Koncylium generalnego, lub Nacyonalnego. Od tey proteſtacyi nazwali się Proteſtantami.

Henryk VIII. Król Angelſki nalegał, áby Papież dał rozwod z Katarzyną Arragońſką, á pozwolił wziąść mu zá Zonę Annę de Boulen, lecz Papież obawiaiąc się Ceſarza który był krewnym Katarzyny umnieyſzał oczekiwanie Henryka. Rzecz ta była do roztrząśnienia zlecona Kardynałom Wolſcy i Campege, lecz ci rożnych ſpoſobow używſzy, do Rzymu wyprowadzili. Karol V. gdy się przeciwił rozwodowi Henryka, Papież więc nieprzychylił ſię do żądania Henryká, zá co mocno się rozgniewał Henryk. Wolſey był dysgracyowany à Campegè powrocił ſię do Rzymu.

1530.

Karol V. w Bononii 22. Lutego Królem Włoch, á 24. tegoż miesiąca Ceſarzem Rzymſkim od Papieża Klemensa VII. koronowany.

Ceſarz Kawalerom Rodyiſkim dał patent 24. Marca wyſpę Maltę im darem daruiąc, i od tąd zaczęli się nazywać Kawalerami Maltańſkiemi,

Karol V. przybył ná Seym do Auſzpurgu. i zaſtał większą połowę Elektorow i Xiążąt Niemieckich, podali mu 25. Czerwca Proteſtanci, jako i Stanom Rzeſzy, ſwey wyznanie Religii, i dla tego to nazywa się *wyznanie Auſzpurſkie* (*Confeſsio Auguſtana*) Ceſarz kazał Teologom to wyznánie roztrząſnąć, i po rozmaitych ſprzeczkach gdy chciał konkludować, kazał ſtra[...] po bramach powiękſzyć, lecz Filip Landgraff

Haſki

Haſki znalazł ſpoſob uyścia, á ponieważ doſyć było na nim do popierania Proteſtantow, nic nie zakończył Ceſarz.

Proteſtanci zgromadzili się do Smalkalden w Hrabſtwie Henneberg, i ſkonſederowali się ná obronę ſwych oſob i ſwoiey Religii, ziazd ten był dnia oſtatniego tego podpiſany.

Henryk VIII. radził ſię Akademii Europeyſkich względem rozwodu z Katarzyną, Włoſkie mocą pieniędzy, á Paryſka i pieniędzmi i zręcznością du Bellay Biſkupa przychyliły się do żądania Henrykowego. Niemieckie, Belgſkie i Hiſzpańſkie, nie dały ſwego zdania.

Herezyarchowie Kalwin i Zwingliuſz ná rozwod zezwolili, Kalwin miał dopiero dwadzieścia lat.

1531.

Karol V. Kolonii ná Seymie zwołanym poſtarał się żeby Ferdynand Brat jego był Królem Rzymſkim obrany.

Lucern, Switz, Underwal Kantony Katolickie w Szwaycarach zbroynie udały się do Zurych, Zwingliuſz ná czele dwudzieſtu tyſięcy ludzi zaſzedł im, lecz w potyczcze broniąc się zabity zoſtał.

Franciſzek I. Król Francuſki lubo kazał w ſwoim kraju gubić Proteſtantow, jednak z Niemieckiemi w ligę wſzedł i przyſtąpił do umowy w Smalkalden.

Henryk VIII. Król nie mogąc się doczekać zakończenia rozwodu, tę rzecz zlecił ſwemu Parlamentowi, ogłosił siebie głową naywyżſzą Duchownych i Kościoła Angielſkiego.

1532.

1532.

Xiążęta Proteſtanci niechcieli uznać Ferdynanda zá Królá Rzymſkiego. Ceſarz widząc ſię przyciśnionym od Turkow áby mocniey im oparł ſię podpiſał Traktat, w ktorym nie wdawać nikogo w nieſpokoynosc, względem Religii, aż do *Koncylium* generalnego, które miało bydź zgromadzone za ſześć mieſięcy.

Parlament Angielſki znioſł Annaty. Henryk VIII ożenił się sekretnie z Anną de Boulcn.

1533.

Tomaſz *Kramer* Arcy-Biſkup Kantuaryiſki, Henryka z Katarzyną rozwod i ożenienie ſię z Anną potwierdził Papież zá nieważne poczytał, Henryka zapozwał, lecz tak Henryk jako i *Kramer* apellowali do przyſzłego *Koncylium*,

1534.

Papież ożenienie ſię Henryka z *Katarzyną* uznał za dobre którego uznania ſkoro doſzłą wieść do Anglii, natychmiaſt Parlament wydał rozkazy ſpołeczność z Rzymem mające. Zakazano inſzego tytułu nie dawać *Katarzynie* nad Xiężniczki Wallii, jako *Wdowie* Xiążęcią Arthur Brata *Królewſkiegr.*

S. Ignacy Lojola Fundator Jezuitow sluby swoie uczynił z S. Franciſzkiem Xawerym i pięcio innemi towarzyſzami w Kościele Montmatre przy Paryżu.

Klemens VII. 25. *Września* umarł. *Kardynał* Alexender Alexander zwał się Pawłem III,

1535.

Henryk VIII. ſkazał ná więzienie Jana Fisshera Biknpa Rocheſteru, i Tomaſza Moruſa

niegdyś Kanclerza Angielſkiego zá to iż niechcieli piſać się na to, że *Król* dobrze uczynił iż od Rzymu oddzielił ſię, Obuch jednego po drugim w krótce ściąć kazał.

Paweł III. wydał klątwę ná Henryka, i Bullę do Anglikow żeby się do broni wzięli ná Króla, i na całe *Kroleſtwo* interdykt włożył czytuiąc Henryka, żeby się sam oſobą swoią ſtawił w Rzymie álbo przez Prokuratora.

1536.

Ceſarz do Rzymu przyiechawſzy naradzał ſię z Papieżem względem mieyſca do *Koncylium*, i ułożyli mieyſce w Mantuy. Przeto Papież wydał Bullę ogłaſzaiącą *Koncylium*, ná co Proteſtanci użalali się, i niechcieli przybyć.

Krolowa Angelſka umarła, Henryk ią pochować kazał wſpaniale, i wziął żałobę. Anna okazała weſołość, á Henryk ſkłoniwſzy serce swe lecz Joannie de Seymour Pannie ná Dworze Anny, obrzydzał ſobie Annę kazał więc oſkarżyć ią o zachowanie się wyſtępne, niby z Milordem Rochefort, przeto kazał ią ściąć, á we trzy dni Milorda.

Henryk poznoſił majętne Klaſztory, i dobra poprzedawał onychże, Kalwin w Genewie osiadłſzy zoſtał *Kaznodzieią* i Profeſeſsorem Teologii W tym mieście żadnego *Katolika* niecierpiano.

1517.

Proteſtanci wydali Manifeſt uſprawiedliwiacy swoy opor względem Koncylium w Mantuy. A gdy i Xiąże Mantuańſki wymowił się przeciwił się przyiąć tak wielki zjazd, dla ſzczupłości

płości swego garnizonu, więc Papież nakazał Koncylium w Wicencyi należącey do Rzeczypospolitey Weneckiey.

Krystern III. Król Duński wygnał Biskupow i dobra Kościelne tak w Danii jnko i Norwegii ná siebie odebrał.

Biskupi Angelscy usłyszawszy o wyklęciu Henryka VIII. powstali przeciwko Rzymowi. Henryk ludzi nowey Sekty kilku spalić kazał.

1539.

Parlament Angelski zniosł wszystkie Opactwa w Królewstwie swym.

Doktorowie Luterscy zgromadzeni w Witembergu na których czele był sam i Melanchton Landgrafowi Haskowi pozwolili mieć dwie Zony razem.

1540.

Kawalerowie Maltańscy w Anglii uchyleni.

Henryk VIII. rozwiodł się z Anną z Klewii. Ożenił się piąty raz z Katarzyną Howard i w roku 1542, kazał toż z nią uczynić co z Anną de Boulen. Wziął potym za Zonę Katarzynę Patr, Wdowę po Milordzie Nevil Latimer.

Paweł III. Bullę wydał ná potwierdzenie postanowionego Zgromadzenia od S. Ignacego Lojoli.

1541.

Cesarz publikował swoy Edykt nazwany *Interim* czyli *Inhalt* w którym każdemu dozwala trzymać swoiey wiary, czekając decyzyi Koncylium generalnego.

1542.

Seym w Spirze, ná którym miasto Trydent

dent podane ná odprawowanie Koncylium, ná co się Xiążęta Katoliccy zgodzili, Protestanci zaś sprzeciwili się. Z tym wszystkim Bulla wypadła nakazująca Koncylium na 1. dzień Listopada, Posłowie Papieża i Cesarscy ziechali się na ten dzień, lecz gdy daremnie innych czekali, byli rewokowani.

1543.

Papież widząc się z Karolem V. w Busseto 24. Czerwca, nakłonił go, że pokoy uczynił z Ftancyą, co wykonał w roku następującym. Przeto Papież Bullę wydał zwołującą znow Kuncylium do Miasta Trydentu na 15. Marca 1545.

1544.

Na Seymie w Spirze zwołanym Karol V. wydał rozkaz żeby kamera Cesarska składała się z połowy Katolikow á połowy Lutrow.

1545.

Papież dał inwesty turę na Xięstwa Parmy i Placencyi Ludwikowi Farnezemu.

Na prezydowanie podczas Koncylium naznaczył Kardynałow del Monte, Cervina, i Polusa. Zaczęło się naostatek Koncylium 13. Grudnia. Na początku było tylko w Trydencie czterech Arcy-Biskupow, dwudziestu dwoch Biskupow, pięciu Generałow Zakonow, Posłowie Cesarza i Króla Rzymskiego.

1546.

Nayprzod uznano na Koncylium Xięgi nowego i starego Testamentu te które są *in Vulgata editione.*

Wyszła dusza z Ciała Marcina Lutra w Isle-

Islebie 18. Lutego. Trupa pochowano w Witembergu.

1547.

Obawiając się zarazy, proponowano, żeby *Koncylium* przenieść do Bononii. Prałaci Hiszpańscy i inni poddani Cesarzá niechcieli jachać do Bononii, a gdy część iedna została się a druga wyjechała, więc tym zawieszone było *Koncylium*.

Henryk VIII. *Król* Angelski umarł tego roku. Xiąże de Semmerset Wuymowego *Króla* Eduarda V, rządził *Królestwem* a wraz z *Kra*merem Arcybiskupem *Kantuaryiskim* usiłował nową wiarę rozszerzać. Parlament 4. Listopada zniosł Msze prywatne, i kazał pod dwiema przymiotami kommunikować.

Francifzek I. we dwa miesiące po Henryku umarł.

Cesarz *Obrońcow* nowey Sekty znieść chciał, przeto Ministrow Elektora Saskiego przenajął, aby radzili swemu Pryncypałowi rozdwoić woyska, á tak z *kilku* mieysc nacierał na Cesarza, więc przy Muhlbergu zbity w niewolą wzięty. Cesarz bez dołożenia się Stanow na śmierć skazał Elektora, *który* w. ręce, swe *Pań*stwa oddał zwycięscy.

Landgraff Haski poddał się Cesarzowi prosząc o odpuszczenie, fortece zdemoliował swoie. *Karol* V. obiecał w żadnym areszcie go nie trzymać. Lecz gdy się powracał Landgraff Xiąże Alby schwytał go i uwięził. Użalającemu się powiedziano, że nie było w ugodzie słowa *einiger*, co znaczy żadnym, lecz *ewiger* ustawicznym.

1548.

Cesarz na Seymie Auspurgskim dał inwestyturę Xiążęciu Maurycemu na Elektorstwo i Xięstwo Saskie, i tak z domu Emestyńskiego przeniosł się do linii Albertyńskiey Elektorat. Dziectom Elektora więzionego naznaczono roczney pensyi pięćdziesiąt tysięcy złotych Niemieckich.

1549.

Paweł III. 10. Listopada umarł. *Kardynał del Monte* 8. Lipca Papieżem obrany, nazwał się Juliuszem III.

1550.

Wydana Bulla na zwołanie *Koncylium* do Trydentu.

1551.

Kardynał Crescentio Poseł Papieski zagaił *Koncylium* w Trydencie drugim razem 1. Maja. Juliusz III. przydał do niego Posłow swoich.

1552.

Posłowie Xiążąt Protestanckich przybyli do Trydentu. Woyna, którą Protestanci wydali Cesarzowi, przerwała *Koncylium*, i dla tego na szesnastey sessyi 28. *Kwietnia* Dekret zalimitowania był ogłoszony.

1553.

Religia *Katolicka* przywrocona do Anglii przez *Królową* Maryą, która na tron wstąpiła po Edwardzie VI. Bracie swoim.

Kalwin w Genewie spalić kazał Michała Serweta niewierzącego w Troycę Swiętą.

1555.

1555.

Juliusz III. umarł 23. Marca. *Kardynał* Marcel Cervin 9. *Kwietnia* obrany nazwał się Marcellim II. lecz gdy tylko 21. dni żył, po nim *Kardynał* Jan *Piotr Karaffa* 23. Maja został Papieżem, wziął Imie Pawła IV.

Karol V. Synowi swemu Filippowi ustąpił Niderlandu i krajow we Włoszech, chciał go i Cesarzem uczynić, ale nie mogł.

1556.

Karol V. *Królestwo* Hiszpańskie i inne kraje, któremi mogł rozrządzać oddał Filipowi. Xiążęcia Arauzykańskiego w *Poselstwie* wysłał do Niemiec, z doniesieniem że składa Cesarstwo, upominając Elektorow, aby odtąd słuchali Ferdynanda Brata jego. Po tym wszystkim zamknął się w Opactwie S. Justa położonym w Extramadurze kilka mil od Placencyi.

1558.

Marya *Krolowa* Angelska umarła. *Kardynał* sławny ow Polus także tego roku umarł. Elzbieta Siostra Maryi a Córka z Anny de Boulen, po Maryi nastąpiła. Wysłała do *Karne* w Rzymie Angelskie interessa utrzymującego, aby doniosł Pawłowi IV. Papieżowi o wyniesieniu iey na *Krolestwo*, i że niechce nikomu przykrości czynić względem Religii, Papież zle przyiął to doniesienie. O czym dowiedziawszy się Elzbieta, rewokowała z Rzymu *Karne*, lecz on przewidzając odmianę w *Królestwie*, nie powrócił się do Anglii.

Posłowie *Karola* V. mieli audyencyą na Seymie w Frankforcie 25. Lutego, na którym złożenie korony Cesarskiey przyięte, a Ferdynand I. uznany za Cesarza.

Karol V. po abdykácyi nie żył długo, bo umarł 21. Września na swoim oddaleniu się.

1559.

Ferdynand Cesarz Protestantom Niemieckim wolność dał zachowania się w Religii ich.

W *Królestwie* Franciszka II. ustawiony sąd, nazwany Izbą goreiącą, ponieważ na nim przekonanych, i zaciętych w Herezyi, na ogień skazywano.

Paweł IV. umarł 18. Sierpnia. *Kardynałowie* 26. Grudnia obrali za Papieża *Kardynała* Jana Anioła Medyceusza, który się nazwał Pius IV. Papież ten uznał Ferdynanda za Cesarza, ponieważ przeszły niechciał.

1560.

Pius IV. wysłał *Koncylium* Trydentskie kontynuować i dla tego wydał Bullę zgromadzającą na toż *Koncylium*.

Akademia Paryska wydała Cenzurę na ośmnaście Propozycyi tyczących się Łaski i Woli wolney człowieka od Michała Baya Doktora Lowańskiego utrzymywane. Te to pierwsze były zrodłem Jansenizmu.

1561.

Papież dekretował Familią Karaffow, i ich odsądził od wszystkiego, lecz następca Piusa IV. wszedłszy w roztrząśnienie, przywrocił też Familią do swey godności.

W *Polszcze* były wielkie zamięszki wszczęte od

od Heretykow nowych przeczących o Troycy S. i o Bostwie JEZUSA Chrystusa, nazwani byli Socynianami od Fausta Socyna w Siennie urodzonego, który swoie błędy rozsiewał w Siedmiogrodzkiey Ziemi, bo musiał z Oyczyzny swoiey bojąc się Sądu Inkwizycyi, uciekać. Lelius Socyn Siestrzeniec tamtego, do Polski przyszedł.

1562.

Trzecie zaczęcie Koncylium w Trydencie 18. Stycznia.

Seym w Frankforcie, na którym Elektorowie wszyscy znaydowali się i obrali Królem Rzymskim, Maxymilliana Austryaka, Syna starszego Cesarskiego. Maxymilian 30. Listopada od Elektora Moguńckiego był koronowany.

Papież aby prezydowali na Koncylium Kardynałowie tych naznaczył. Kardynałow Mantuę, Puyę, Scripandę. Hosiusza, Simonettego, i d' Altempa.

We Francyi Parlament *Paryski* wydał edykt ostatniego Czerwca, aby Kalwinow ścigano, łapano i tracono, jako nieprzyiacioł Boga i ludzi.

1563.

Koncylium Trydentskie długo odprawowane zakończyło się. Ostatnie to iest Koncylium ekumeniczne czyli powszechne.

1564.

W Maulbrun Lutrzy z Kalwinami zjechawszy się chcieli z sobą złączyć się, lecz się rozjechali bardziey rozdwojeni niżeli przedtym byli.

Bulla

Bulla 16. Kwietnia pozwalaiąca Niemcom kommunii pod obydwami przymiotami.

Ferdynand chciał wyrobić, áby Zony mieli Xięża lecz Papież ná to nie zezwolił.

Ferdynand 28. Lipca umarł, po nim nástąpił Maxymilian II. już w roku 1562. obrany.

Kalwin 27. Maja żyć przestał, urodził się w Noyon 10. Lipca 1509.

1565.

W Niderlandzie zaczęły się zamieszki z przyczyny, że Małgorzata Parmeńska Xiężna, Rządczyni, wykonywając rozkaz Filippa II. Brata swego, wszędzie kazała ścigać Heretykow.

Pius IV. 9. Grudnia umarł, po nim obrány Papieżem Michał Ghisleri 7. Stycznia, nazwał się Pius V.

Konfederacya w Niderlandzie. Herszt ami jey byli Brederod, i Graffowie: Nassau, Culembourg, Bergh.

1567.

Bulla 1. Pazdziernika wypadła potępiająca siedmdziesiąt trzy propozycyi wyiętych z Xiąg Baja.

1568.

Początek Sekty Purytanow w Anglii, czyli czystych, chcieli bowiem bydź zwani czystszemi od Kalwinistow.

1569.

Wielkie było krwi rozlanie we Francyi między katolikami i Kalwinami. Tych Xiąże Andegawski, który był potym Królem Henrykiem III, zbił, ná tey potyczce Xiąże Conde w nie-

w niewolą wzięty, z pistoletu od Montesquieu zabity.

Joanna Królowa Nawarry, nadgradzając śmierć głowy ich, Xiążęcia de Bearn Syna swego zá wodza dáła, który znany był w czasie pod imieniem Henryka IV. Z tym wszystkim Kalwini w Montcontour 30. Pazdziernika znow przegrali.

Kosmus Medyceusz Xiąże Florencki wielkim Xięciem Toskanii przez Bullę 27. Sierpnia uczyniony, więc Kosmus przybywszy do Rzymu uczynił przysięgę przed Papieżem, który mu dał w rękę berło, i rozę poświęconę.

1570.

Marya Stuart Królowa Szkocyi, dla buntow w swym Królestwie wszczętych, uszła do Anglii, lecz Elzbieta kazała ią wziąść do więzienia, zá pretensye, które miała Marya do Anglii.

Karol XI. Król Francuski dozwolił pokoju Kalwinistom tak wielce sprzyiaiącemi kondycyami, że sami Kalwiniştowie dziwując się, mieli podeyrzenie. Król ten przyiął kondycye pokoju, lubo był w stanie sam ich dawania.

1572.

Pius V. umarł 1. Maja. Kardynał Hugo Bnon Compagnon 13. obrany Papieżem, wziął Imię Grzegorza XIII.

W Wigilią S. Bartłomieja w nocy w Paryżu wycięto kalwinow, z rozkazu Karola IX. zá prozbą Katarzyny zį Medyceuszow Matki Karola. Kalwiniści i po innych Prowincyach podo-

podobnież zgładzeni. Jan Hennuyer Biskup Lisiyski nie dopuścił tegoż uczynić w Dyecezyi swoiey, przeto wszyscy kalwini tym tknięci katolikami zostali.

1576.

Maxymilian II. 12. Pazdziernika umarł. Nastąpił po nim ná Cesarstwo Rudolf, roku przeszłego obrany Królem Rzymskim w Ratysbonie 27. Pazdziernika.

Krol Nawarry wyjechał od Dworu Francuskiego, i Wodzem zostawszy kalwinistow, wymogł edykt pacyfikacyi pożytecznieyszy od przeszłych. Katolicy ná to szemrali, Guisiuszowie zysk odnieśli i ligę uczynili, która wielu złego była przyczyną. Henryk chcąc uprzedzić złe, kazał się ogłosić głową ligi.

1578.

Kardynał Henryk, Arcybiskup Eboracki po śmierci Don Sebastyana wnuka swego, ogłoszony Królem Portugalii.

1580.

Kardynał Henryk Król Portugalii umarł. Dla czego Filip II. Król Hiszpański, nie żeby miał prawo do korony Portugalski, lecz że był mocny, opanował Portugalią. Papież jako po Kardynale sobie przywłaszczał to Królestwo, wysłał dla tego posła do Filippa II.

1581.

W Niderlandzie Stany Generalne usunely się z pod panowania Króla Hiszpańskiego, i wydały edykt 26. Lipca. Ten to Edykt iest fundamentem Rzeczypospolitey Hollenderskiey.

1582.

Poprawiony kalendarz od Grzegorza XIII. Papież ujął dziesięć dni z miesiąca Pazdziernika, poprawa ta acz pożyteczna, jednak od Protestantow Niemieckich, Szwedzkich, Duńskich, i Angelskich nie była przyięta, dla tego, że ją uczynił Papież. Z tąd dwa style nazwane w kalendarzu. Juliański starym, Grzegorza nowym. Temi czasy Prus i Szwedzi tylko w Europie używaią starego Stylu.

1585.

Grzegorz XIII. 7. Kwietnia umarł. Felix Peretty Kardynał Montalt 24. obrany, nazwany Syxtus V.

1586.

Syxtus, Obeliszek Sesostresa, wspaniałą Starożytności Rzymskiey pamiątkę, w zapomnieniu będący, zaczą wszy koło niego pracować 1. Kwietnia, postawił 10. Września przed Bazyliką S. Piotra. Ten tylko Obeliszek był cały, inne jednak chociaż zepsute kazał powykopować, i ná mieyscach publicznych postawiać.

Bullę Papież wydał 3. Grudnia, w którey naznaczył żeby nie było więcey Kardynałow nad siedmdziesiąt.

Sprzymierzęcy we Francyi broń podnieśli, z przyczyny pozorney, właśnie jakby Henryk III. miał sprzyjać Heretykom.

W Anglii nowa konspiracya odkryta, w którą Maryę Stuart wplątano, lubo ta od ośmnastu lat była w więzieniu. Elzbieta skazała ią ná ucięcie głowy, á według parlamentu ogłoszonego

29. Pazdziernika, exekwowano Maryę 18. Lutego. Elzbieta żeby się w nienawiść nie podała, niechciała podpisać dekretu, lecz jednak po ulicach był obwołany.

1587.

Papież nalegał ná Filippa Króla Hiszpańskiego, żeby do Anglii poszedł z Woyskiem przeciw Elżbiecie, oddając mu w hołd Królestwo Angelskie.

1588.

Filip II. ruszył z flotą wielką mającą sto pięćdziesiąt Okrętow, lecz częścią od nawałności, częścią od Okrętow Elzbiety porażona została.

Xiąże Guiziusz we Francyi wymagał tych rzeczy od Królą, których uczynić nię mogł. Z Paryżą wyjechał Król, gdyż Guiziusza partya wzmocniona była. Lecz tego Xiążęcia 23. Grudnią nię mogąc inaczey skarać Henryk III. kazał zabić.

1589.

Sorbona ogłośiła 7. Stycznia Dekret przeciw Henrykowi, uwolniaiący od przysięgi Francuzow uczynioney. &c. Król Nawarry uczynił pokoy z Henrykiem. Henryka pokoy z Królem tym, Syxtus V. zganił, ponieważ Król Nawarry był kalwinistą. Posła swego Morosoniego rewokował z Francyi, Henryka II. wyklął, jeżeli Prałatow z więzienia nie wypuści. Lecz Henryk obległszy Paryż przez Jakoba Klemensa był pchnięty i zabity, umierając naznaczył Sukcessorem swoim Króla Nawarry Henryka IV.

Bajus 16. Września ſkonał.

1590.

Sorbona Dekret wydała przeciw Henrykowi IV. nieuznając go za Króla chociażby i poiednał ſię z Kościołem.

Syxtus V. 27. Sierpnia umarł. Kardynał Caſtagna zoſtał Papieżem 15. Września, wziął imie Urbana VII. lecz gdy w dni 13. umarł, obrany ná jego mieyſce 5. Grudnia Nikołay Sfondrat Kardynał, który nazwał ſię Grzegorzem XIV.

1591.

Nowy Papież ogłośił ſię przeciwko Henrykowi IV. umarł 15. Pazdziernika. Jan Antoni Fachinetti Kardynał Santiquatro po nim zá Papieża obrany, nazwany Innocenty IX. lecz i tego śmierć zapadła 31. Grudnia.

1592.

Kardynał Hippolit Aldobrandi ná Stolicę Swiętą wyniesiony 29. Stycznia Klemensa VIII. wziął Imie.

Wydał Breve do Kardynała Plesancego Poſła swego we Francyi nakazując żeby katolicy inſzego Króla obrali.

1593.

Henryk IV. wyprzyſiągł ſię kalwińſtwa w Kościele S. Dyonizego 25. Lipca przed Arcybiſkupem de Bourges, i przed nim ſię ſpowiedał i był rozgrzeſzony.

1594.

Henryk 27. Lutego w Karnucie od Nikołaja de Thou Biſkupa tegoż miaſta był konsekrowany.

Potym przyſiągł utrzymywać wiarę katolicką w Króleſtwie. Król wjazd do Paryża uczynił 22. Marca. Akademia Paryſka ogłoſiła żeby wſzyſcy Królowi przyſięgli, nie wyłączając nawet Zakonnikow, Jezuici czekaiąc rozkazu z Rzymu, niechcieli wykonać przyſięgi, przeto w nienawiść wpadli, i wiele ponieśli z przyczyny Jana Chantel, który ſię uczył u nich. Guignard zaś, ponieważ znaleziono u niego paſzkwile przeciw Królowi, powieſzony. A Jezuici wygnani.

1595.

Panowie d' Oſsat i du Penon poſłani od Henryka do Rzymu 17. Września Imieniem Króla ſwego wiary katolickiey uczynili wyznanie, i odebrali rozgrzeſzenie.

1596.

Klemens VIII. ſobie ſam rezerwował poznanie ſprawy między Jezuitami i Dominikanami względem zgodzenia Łaſki z wolą wolną, wydał był o niey Ludwik Molina Jezuita roku 1588. drukowaną Xiążkę.

1597.

Kongregacyą Papież poſtanowił *de Auxiliis* czyli o pomocach Łaſki złożoną z Prałatow i Doktorow, prezydował ná niey Kardynał Madrucy.

1600.

Rok Jubileuſzu, wielu ſprawadził ludzi do Rzymu nawet Heretykow i Turkow.

TABLI-

TABLICA
Wieku Siedmnaſtego.

Papieże	*Heretycy*	*Piſarze i Kronikarze.*	*Monarchowie.*
Klemens VIII 29. Stycz. 1592 † 3. Marca 1605 Leo XI. 1. Kwietnia 1605 † 20. Kw. 1605 Paweł V. 16. Maja 1605. † 21. Stycz. 1621. Grzegorz XV. 9. Luteg. 1621. † 8. Lipca 1623 Urban VIII. 6. Sierp. 1623. † 29. Czer. 1644. Innocenty X. 15. Wrze. 1644 † 7. Stycz. 1655 Alexander VII. 7. Sierp. 1655. † 26. Maja - 1667. Klemens IX. 20. Czer. 1667. † Grud. 1669. Klemens X. 20 Kwietn. 1670. † 22. Lip. 1676. Innocenty XI. 21. Wrze. 1676 † 12. Sier. 1689.	Arminius 1603 Gomar 1603. Jerzy Fox 1655 Jsaak de la Peyrere 1655 ——— Armand Bourbon 1666. Antoni Godeau 1672, Jan Launoy - 1678. Ludwik Maimburg 1686 Ludwik Tomaſsin 1695.	Guilelm Eſtius - 1613. Kardynał Perron - 1618. Kardynał Baronius 1619. Kardynał Bellarmin 1621. Piotr Paweł Sarpi 1623. Nikołay Coeſtetau Dominikan Biſkup Marsylli 1623. Marek Ant. de Dominis 1625. Edmund Richer - 1631. Kornel Janseni - 1638. Kardynał Ryszeli - 1642. Jakob Syrmond 1651. Piotr du Puy - - 1651. Dyonizy Petawiuſz 1652. Piotr de Marca 1662. Błazy Paſchal - 1662. Teofil Rainaud - 1663. Jan Bolland	*Ceſarze* Rudolf umarł - - 1612 Mathias 1619. Ferdynand II - - 1637. Ferdynand III - - 1657. Leopold. *Królowie Hiſzpańſcy* Filip III. 1621. Filip IV. 1665. Portugalia uchyliła ſię od Hiſzpanow - - 1640. Karol II. 1700. *Królowie Francuſcy.* Henryk IV. - - 1610. Ludwik XIII. - - 1643. *Krolowie Angielſcy.* Elzbieta 1603. Jakob Krol Szkocki 1625. Karol ścięty 1649. Kromwel opanował Karol II. 1684. Jakob II. zrzucony - 1688.

Papieże.	*Monarchowie.*	*Monarchowie.*	
Alexander VIII. 6. Pazd. 1689. † 12. Lutego 1691. Innocenty XII 12. Lipca 1691. † 12. Lip. 1700. Klemens XI. 23. Liſtop. 1700	*Królowie Szwedzcy.* Karol IX. 1611. Guſtaw Adolf - - 1632. Chryſtyna złożyła - 1654. Karol Guſtaw - 1660. Karol XI. 1697 *Królowie Duńſcy.* Kryſtyern IV. - - 1648. Fryderyk III. - - 1670. Kryſtyern V. - - 1699. *Krolowie Polſcy.* Zygmunt III. - - 1632. Władyſław - - 1648. Jan Kazimierz złożył 1667. Michał 1673. Jan Sobieſki - - 1696. *Królowie Portugalſcy.* Jan Xiąże Bragancki obrany 1640. umarł 1656.	Alfons Henryk detronizowany 1667. nmarł 1683. *Dom Ottomańſki.* Machomet III. - - 1604. Achmet I. 1617. Muſtaffa zrzucony - 1617. Osman 1621. Muſtaffa przywrocony 1623. Amurat IV. - - 1640. Ibrahim 1655. Machomet IV. - 1687. Achmet II. - - 1695.	

WIEK

WIEK SIEDMNASTY.

1602.

Scha-Abas Król Perſki, wyſłał ſwego Poſła do Papieża, Ceſarza, Króla Hiſzpańſkiego, domagaiąc ſię związku z niemi przeciw Turkowi nieprzyiacielowi onychże. Skutek ten tylko był poſelſtwa, iż prezenta Monarchowie wielkie mu dali, które niejaki Antoni Syrley Angielczyk po większey części zabrawſzy, uſzedł od Poſła.

1603.

Elżbieta Królowa Angelſka umarła 5. Kwietnia. Jakób VI. Król Szkocki po niey naſtąpił, zwany Jakob I. ten Monarcha Anglią, Szkocyą, Hibernią, trzy Króleſtwa razem złączył.

Gomar i Arminius Profeſsorowie Leydeyſcy, zoſtali dwoch Sekt głowami. Pierwſzy zacięłnie trzymał się kalwina nauki, drugi Semipelagianizmu.

1604.

Henryk IV. roku przeſzłego wydał edykt pozwalający powrocić ſię Jezuitom do Francyi, który 2. Stycznia tego roku był zaregeſtrowany, ponieważ opierał ſię mocno parlament. Nadto, pozwolono áby zawſze był Jezuita przy Dworze Królewſkim. A Coton naypierwſzy tego honoru doſtąpił.

1605.

Klemens VIII. 3. Marca umarł. Kardynał Oktawian Medyceuſz 1. Kwietnia obrany, nazwany Leo XI. lecz gdy umarł 27. tegoż mieſiąca, Kardynał Borgesy po nim wynieſiony ná Stolicę Swiętą 16. Maja wziął Imie Pawła V.

Sławna tego roku konſpiracya odkryła ſię w Anglii, w którą wchodzący chcieli wyſadzić prochem Izbę parlamentową z Królem i wſzyſtkiemi znayduiącemi ſię w niey.

1606.

Senat Wenecki między innemi układami poſtanowił ážeby żaden ſzpital, ani Zakonnicy jacy, lub Społeczność jaka w Rzeczypoſpolitey bez pozwolenia oneyże byli fundowani, jako też áby żadne zapisy bez dozwolenia podobnegoż, duchownym nie były czynione. Tegoż czasu niektórych duchownych Senat kazał wziąść do Areſztu zá zbrodnie. Papież gdy domagał się układow wſpomnionych uchylenia, i wypuſzczenia więzionych, á od Rzeczypoſpolitey nie był ſłuchany, ná całą Rzeczpoſpolitą interdykt włożył. Senat zaś wyrokiem ſwoim nie kazał ſłuchać interdyktu wſzyſtkim nawet Zakonnikom. Jezuici nawet oparli się twierdząc iż wolą wyiść z Stanow Rzeczypoſpolitey, przeco Senat kazał im to uczynić. Rezolucya była w Senacie całym zawierającym ſto ośmdzieſiąt oſob, z których ſto pięćdzieſiąt kryſkowali ná wieczne wygnanie Jezuitow.

1607.

Paweł V. Kongregacyą *de Auxiliis* zakończył, lecz decyzyi ſwoiey nie ogłoſił, gdyby Molina nie był jeden z tak potężnego Zgromadzenia, zapewne Xiążka jego byłaby potępiona.

1609.

1609.

Smierć Jana Guilelma Xiążęcia Klewii, Julii, i Bergu bezdzietnego, była przyczyną zamieszek w Niemczech. Xiążęta Protestańscy związek uczynili pod hasłem. *Unii Ewangeliczney*; którey zą głowę mieli Fryderyka IV. Elektora Palatynu. Katolicy z strony swoiey uczynili także, i nazwali *związkiem Katolickim*. Był w niey Papież, Król Hiszpański. Maxymilian zaś Elektór Bawarski był Wodzem przy władzy Cęsarza Rudolfa II.

1610.

Henryka IV. 14. Maja Francissek Ravaillak zabił.

Facultas Theologica Paryska zgromadziwszy się 4. Czerwca zá rozkazem Parlamentu, potępiła swym dekretem mniemanie szkaradne, że można i godzi się zabijać Królow.

We cztery dni potym Xiążka Maryanny *de Institutione Regis* publicznie spalona.

Filip II. Król Hiszpański wydał edykt ná wygnanie wszystkich Maurow z Królestwa, więc koło dziwięćkroć sto tysięcy wyszło z Hiszpąnii ludzi.

1612.

Rudolf II. Cesarz 20. Stycznia umarł. Elektorowie po przeciągu kilku miesięcy w Frankforcie 13. Czerwca, obrali ná Cesarstwo Matyasza Syna Maxymiliana II. i Maryi Hiszpańskiey, koronowany był 24. tegoż miesiąca tamże od Arcy-Biskupą Moguncckiego.

1618.

1618.

W Czechach zaczęły się zamieszki, bo Graff de la Tour podburzył Protestantow, które były początkiem woyny przez lat trzydzieści w Niemczech trwającey.

Gomaryści i Arminianie pustoszyli Hollandyą. Xiąże Maurycy de Nassau, był pierwszych wsparciem, drugich zaś Barnewelt. Stany Generalne nie mogąc uspokoić, zwołały Synod w Dordrechcie, który się zaczął 13. Listopada. Arminianie przegrali, i wszędzie ich prześladowano.

Grotius był skazany ná ustawiczne więzienie.

1619.

Matyasz Cesarz umarł, Ferdynand II. ArcyXiąże Austryi Syn Karola Xiążęcia Styryi i Maryi Anny Bawarki obrany Cesarzem 18. Sierpnia. Czechy koronę offiarowały Fryderykowi V. Elektorowi Palatynu.

1620.

Fryderyk Elektor Palatynu w Pradze koronowany roku przeszłego ná Królestwo Czeskie, od Maxymiliana Xiążęcia Bawarskiego do szczętu porażony 19. Listopada.

1621.

Paweł V. 21. Stycznia umarł. Kardynał Alexander Ludovisi 9. Lutego Papieżem obrany, nazwał się Grzegorzem XV. Całe Niemcy były w ogniu, i mowić można, że Xiążęta zá ręce się wzięły, żeby ten kray spustoszyć. Graf Mansfelt nieprawy Syn tegoż imienia Graffa, nie mając kraju swego, miał jednak Woysko i wszędzie plądrował. Chrystyan Brunświk Admini-

ministrator Biskupstwa Halberstadzkiego z nim się złączył, i kędy tylko przechodził wszystko mieczem i ogniem niszczył. Nazywał siebie *Przyiacielem Boga, á nieprzyiacielem Xięży.*

1622.

Jezuici z Hollandyi ustąpić musieli.

Tilli Generał Bawarski przy Aschaffenburgu zniosł Chrysterna zupełnie.

1623.

Grzegorz XV. 8. Lipca umarł, obrany po nim Papieżem Kardynał Mateusz Barberini 6. Sierpnia, nazwał się Urban VIII.

Cesarz ná Seymie Ratysbońskim ogłosił Elektora Palatynu winnym, á przeto, że i godność jego, i kraje, dostały się do Cesarstwa, żeby zaś nie zmnieyszyła się liczba Elektorow, więc Maxymiliana Xiążęcia Bawarskiego czyni Elektorem Palatynu, Xiążęta Katoliccy ná to zezwolili, Protestańscy oparli się, z tym wszystkim 25. Lutego Ferdynand Xiążęcia Bawarskiego ná Elektorstwo inwestyował.

1624.

Urban VIII. Reformatow z Kapucynami pogodził, tamtym kazawszy nosić kaptury krótkie okrągławe, á tym spiczaste, á tak tych jako i tamtych Synami S. Francíszka nazywać.

1626.

Akademia Paryska Xiążkę Santarellego potępiła, Kardynał Ryszeli wymogł ná poplecznikach tey Xiążki i Autorze, żeby podpisali się ná Cenzurę Akademii, lecz tyle użyli sposobow u Króla, iż rzecz w odwłokę poszła.

1627.

1627.

Bullę 28. Czerwca wydał Papież ná obronę Kapucyuow.

1628.

Ludwik XIII. dostał Rupelli 28. Pazdziernika, kazawszy bowiem tamę wielką uczynić Ryszeli Kardynał i ją osadzić armatami, Angielskich okrętow ná pomoc Oblężeńcom nie dopuścił.

1631.

Gustaw Adolf ruszył z Szwecyi 13. Czerwca, i z trzynastą tysięcy zbroynych wysiadł ná ląd w Pomeranii.

Tenże sam Król pod Lipskiem Cesarskie woysko pod kommendą Generała Tilli zwyciężył.

1632.

Gustaw nakształt wartu rzeki całe Niemcy przebiegając zatamował szczęście Ferdynánda. Walstein Generał Cesarski mogł się mu oprzeć tylko. Spotkali się więc oba przy Lipsku 15. Listopada ná piękney rowninie. Gustaw Adolf ná samym prawie bitwy początku zginął, lecz Xiąże Sax-Wermar Generał Lietnant jego, otrzymał zwycięstwo.

Król Gustaw Adolf zostawił Córkę sześcioletnią Krystynę, przeto Stany Szwedzkie dały rządy Królestwa Kanclerzowi Oxenstiernowi.

1633.

Inkwizycya Rzymska, Golileusza sławnego Matematyka nauczającego, że Ziemia koło Słońca obraca się, potępiła 12. Czerwca. Ponieważ 5. Marca 1611. Systema Kopernika jako przeciwne Pismu Swiętemu, dekretowała.

1634.

1634.

Pułkownicy Lesle i Gordon z rozkazu Ferdynanda zabili Walsteina w Egrze.

1637.

Ferdynand II. umarł 15. Lutego. Sukcesorem jego został Ferdynand III. Syn starszy z Maryi Anny Bawarki, który Roku przeszłego był obrany Królem Rzymskim.

1638.

Korneli Janseniusz Biskup Iprski umarł 6. Maja, zostawił rękopism duży, znany pod Imieniem, Augustyn Janseniusza.

1639.

Xiążę Bernard de Sax-Weimar chorując umarł 18. Lipca maiąc lat 35. Woysko jego w służbę zaciągnęło się Francuską.

1641.

Przeciwko Xiążce Janseniusza wydaney roku przeszłego zaczęto walczyć.

1642.

Kardynał Ryszeli 4. Grudnia umarł.

Zgromadzenie Generalne Duchowieństwa Francuskiego potępiło 12. Kwietnia Xiążkę *Summa peccatorum Patris Bauni*, jako dającą wstęp duszom do Libertynostwa, i zepsucia obyczajów.

1643.

Ludwik XIII. umarł 14. Maja.

Urbana VIII. Bulla lat dwie temu wydana, doszła się do Florencyi, potępiająca Xiążkę Janseniusza.

Wielkie były sprzeczki we Francyi względem tey Xiążki.

1644.

1644.

Urban VIII. 29. Czerwca umarł. Kardynał Jan Chrzciciel Pamfil ná Stolicę Swiętą wyniesiony 15. Września, nazwany Innocenty X.

1645.

Do Chin Dominikanie i Jezuici posłani ná opowiadanie wiary. Cesarz skłonnieyszy był ku Jezuitom, i Mandarynami ich poczynił.

1646.

Cesarz Ferdynand III. nie żyzył poko ju. Plenipotencyaryuszowie Mocarstw Europeiskich, zjechali się do Osnabruku i Manasteru. Za Medyatorow pokoju obrano Papieża i Rzeczpospolitą Wenecką. Oporem szła negocyacya traktatu, bądź dla tego że sprzeczki zachodziły, bądź dla tego że każdy oczekiwał skutku woyny, która szła arcy-żwawo.

1648.

Przecie roku tego długo oczekiwany Traktat podpisano 24. Pazdziernika, nazwany Westfalski. Co ná nim postanowiono od różnych dosadnie opisano mamy.

1649.

W Anglii Kromwel przywłaszczył sobie władzę Królestwa rządów pod Imieniem Protektora, Karola I. 9. Lutego ściąć kazał w Vitehal.

1652.

Liga we Francyi nazwana *la Fronde*.

1653.

Nikołay Cornel Syndyk *Facultatis Theologicæ* Paryskiey, wyiął pięć propozycyi z Xięgi Janseniusza i do Rzymu ná roztrząśnienie posłał

które Papież dobrze kazawszy roztrząsnąć, wydał Bullę ogłaszającą też pięć propozycye zá złe i one potępił. Ludwik XIV. przyiął ją i tak cała Francya, kazał bowiem Król wszędzie publikować tę Bullę.

1654.

Partyzanci Janseniusza nieśmieiąc natrzeć ná Bullę Innocentego X. utrzymywali że te pięć propozycyi nie znayduią się w Xiędze Janseniusza, lecz trzydziestu ośmiu Biskupow i ná ich czele Kardynał Mazarini zjechawszy się, ogłośili że się znaydują.

1655.

Papież 7. Stycznia umarł, nastąpił po nim Kardynał Fabius Chigi obrany 7. Kwietnia, nazwał się Alexandrem VII.

Chrystyna Królowa Szwedzka w Inspruku, wyprzysięgła się Luteranizmu, i koronę złożyła.

Jerzy *Fox* z wioski Dreton Prowincyi Lercester, Sektę Kwakrow, czyli drżących wymyślił. Był on Synem Jedwabiarza, natury melancholiczney i gniewliwey. Taż sama choroba go napastowała, która przyprowadza Anglików, że sami siebie zabijają. Dwadzieścia pięć lat miał gdy siebie Prorokiem uczyniwszy biegał po Króleſtwie nacieraiąc ná Zołnierzy i Duchowieństwo. Lecz przypłacił wkrótce swoiey płochości.

Guilelm Pen uczeń jego do Ameryki zapłynąwszy tę sektę rozszerzył w kawałku kraju od Imienia Jego Pensylwanią nazwanym, w którym Miasto wystawił.

Izaak *de la Peyrere* Xiążkę wydał pod tytułem *Præadamitæ*, w którey dowodzi, że przed stworzeniem Adama, byli pierwey ludzie stworzeni, lecz swoie zdanie przed Alexandrem VII. cofnął i wyprzysiągł go 1657.

1656.

List Arnauda potępiony od Teologow Paryskich, twierdził w nim, że Janseniusz nie nauczał piąciu propozycyi. X. Martini Jezuita z Chin przybył do Europy, áby obwinionych swego Zakonu Missyonarzow w Azyi, oczyścił.

Bullę 18. Pazdziernika wydał Papież potwierdzającą potępienie pięciu propozycyi Janseniusza. 1657.

Jezuici przywroceni do Wenecyi za udaniem się Alexandra VII, któremu byli obowiązani zá pomoc przeciw Turkom Wenetowie.

Ferdynand III. umarł, Cesarstwo wakowało piętnaście miesięcy dla rozdwojenia się między Elektorami, Francuzi albowiem mocno starali się, żeby korona Cesarska z Domu Austryackiego wypadła. 1658.

Leopold II. Syn Cesarza Ferdynanda III. i Maryi Anny Hiszpanki obrany Cesarzem 18. Lipca. 1664.

Ludwik XIV. 29. Kwietnia do Parlamentu przyjechał, i kazał duchowieństwa formularz ingrassować, w którym było, że pięć propozycyi Janseniusza potępione w tym samym sensie, w jakim Janseniusz rozumiał.

1665.

Cesarz Chiński słysząc sprzeczki między Missyonarzami, to iest: Jezuitami i Dominikanami, zakazał opowiadać Wiary Chrześciańskiey.

1667.

Alexander VII. 22. Maja umarł. Kardynał Julius Rospigliosi obrany Papieżem 20. Czerwca, nazwany Klemens IX.

1669.

Klemens IX. 9. Grudnia umarł.

1670.

Kardynał Emili Altieri 29. Kwietnia Papieżem został nazwał się Klemensem X.

Benedykt Spinoza wydał Traktat Teologiczny, w którym bezbożnie twierdzi, że między Bogiem i naturą nie ma żadney różnicy.

1671.

Sprzeczka tego roku była o Xiążeczce nieoszacowaney o *Naśladowaniu JEZUSA Chrystusa*, jedni Autorem iey twierdzili Tomasza z Kempis Kanonika reguły S. Augustyna, drudzy Jana Gersena Opata. Parlament wydał Dekret roku 1672. żeby uznany był zá Autora jey Tomasz z Kempis.

1674.

X. Navarette Dominikan u Dworu Rzymskiego otrzymał Dekret zakazujący Obrządkow Chińskich.

1676.

Klemens X. 22. Lipca umarł. Kardynał Benedykt Odescalchi 21. Września obrany nazwał się Innocenty XI.

1678.

Zgromadzenie *Oratorii* ná zjeździe swoim generalnym w Paryżu 16. Września postanowiło, żeby nieuczono u nich ani Janseniusza, ani też Kartezyusza. Wielu z tey przyczyny opuściło Zgro-

Zgromadzenie, między niemi Quesnel który udał się do Bruxelli.

1680.

Antonin de Bourignota wielki Fanatyk w Niderlandzie umarł, dziewiętnaście wydał Woluminow dużych.

1681.

Ludwik XIV. utwierdził *Regalia*, czyli prawo dochodow z wakujących Beneficiow ná stronę skarbu Królewskiego, pókiby nieobrani byli po zmarłych inni.

1682.

Papież sprzeciwił się temu prawu, jednak nie było uchylone.

1685.

Ludwik XIV. zachęcał i przyprowadzał do Wiary Katolickiey Kalwinow.

1687.

Jakób II. wydał edykt dozwalający poddanym sądzić i rozumieć jak się komu podoba względem wiary, co przyczyną było, że utracił koronę. Malhontenci sprowadzili Xięcia Arauzykańskiego zięcia jego. Jakób uszedł do Francyi.

Bullę 12. Maja wydał Innocenty XI. którą zniosł Posłom Cudzoziemskich Dworow mieszkającym w Rzymie wolność, którą mieli żeby uciekających się do ich mieszkania nie brano.

Ludwik XIV. sprzeciwił się Bulli, i dał rozkaz Hrabi de Lavardin Posłowi swemu, áby utrzymywał wolność Hrabia ten wszedł do Rzymu w ośmset zbroynych.

1688.

Król Francuski opanował Awenion.

1689.

1689.
Innocenty XI. 12. Sierpnia umarł po nim ná Papieſtwo naſtąpił Kardynał Piotr Ottoboni, wziął imie Alexandra VIII.

1690.
Papież 14. Sierpnia Dekret wydał potępiaiąc grzech Filozoficzny, to ieſt uczynek, któryby był przeciw rozumowi á nie przeciw Bogu, á to wtedy, kiedy go popełnia, álbo nie pámiętaiąc o nim w momencie popełnienia. Zdania tego był X. Misnier, jako się z propozycyi jego utrzymowanych w Drusiodunie pokazuie.

1691.
Alexander VIII. 1. Lutego umarł, Papieżem po śmierci jego obrany Kardynał Antoni Prynatelli 12. Lipca, nazwał ſię Innocentym XII.

1692.
Jezuici Pekinſcy otrzymali dekret w sądzie obrządkow opowiadania po Całym Ceſarſtwie Chińſkim.

1693.
Papież ná uśmierzenie ſprzyczek w Chinach wyſłał Maillarda de Tournon Kardynała.
Innocenty XII. zaniechał przeciwić się prawu zwanemu *Regalia*, á Ludwik XIV. uſtąpił z utrzymywania wolności w Rzymie Poſłow ſwoich.

1700.
Innocenty XII. 12. Lipca umarł. Kardynał Jan Franciſzek Albani zoſtał Papieżem 23. Liſtopada, nazwał się Klemensem XI.

KONIEC WIEKU SIEDMNASTEGO.

DO CZYTELNIKA.

Hiſtoryi Kościelnéy przez Wielkiégo Dziejopisa Fleurego napiſaney, *Krótkié Chronologiczné*, czyli Czasomownè *Zebranie* przyimiy Czytelniku, niby za Posła, przed tégoż Dziéjopisa sławnégo Dyſkursami: á gdy przyimieſz łaſkawié, ośmieliſz mnié, żebym daléy Hiſtoryą Kościelną Fleurégo, iak ieſt w Francuſkiém języku, na naſz rodowy przełożył. Zadziwi cię podobno, że takowéy pracy iąć się odważám: Od czégoż Ten, który raczy pomagać usiłuiącym dla bliźniégo pożytku pracować? Wſzak wſzyſtko możemy w tym, który nas umacnia, Paweł Swięty, upewnia. Chciałém i chciałbym Hiſtoryą Kościelną Kraju naſzego zebrać, lecz gdy ſpoſobności, koſztu ná ſamo zbiera-

nie

nié, i pomocy Osób potrzeba, ponieważ oprocz innych źrodeł, wszystkich Kapituł Katedralnych Archiwá, i Zwierzchności Duchowney Aktá należałoby zwartować, i wiadomości zasiągnąć z Watykańskiey Biblioteki, ná pragnieniu, i woli dobréy muszę przestać, á życia mégo ciąg ná przysługę Oyczyznié poświęcaiąc, póty koło Historyi Fleurego robić będę, póki mi życia Stwórca dozwoli.

Jeżeli jakié omyłki znaydziesz w druku, chciéy z grzeczności Łaskawy Czytelniku poprawić.

